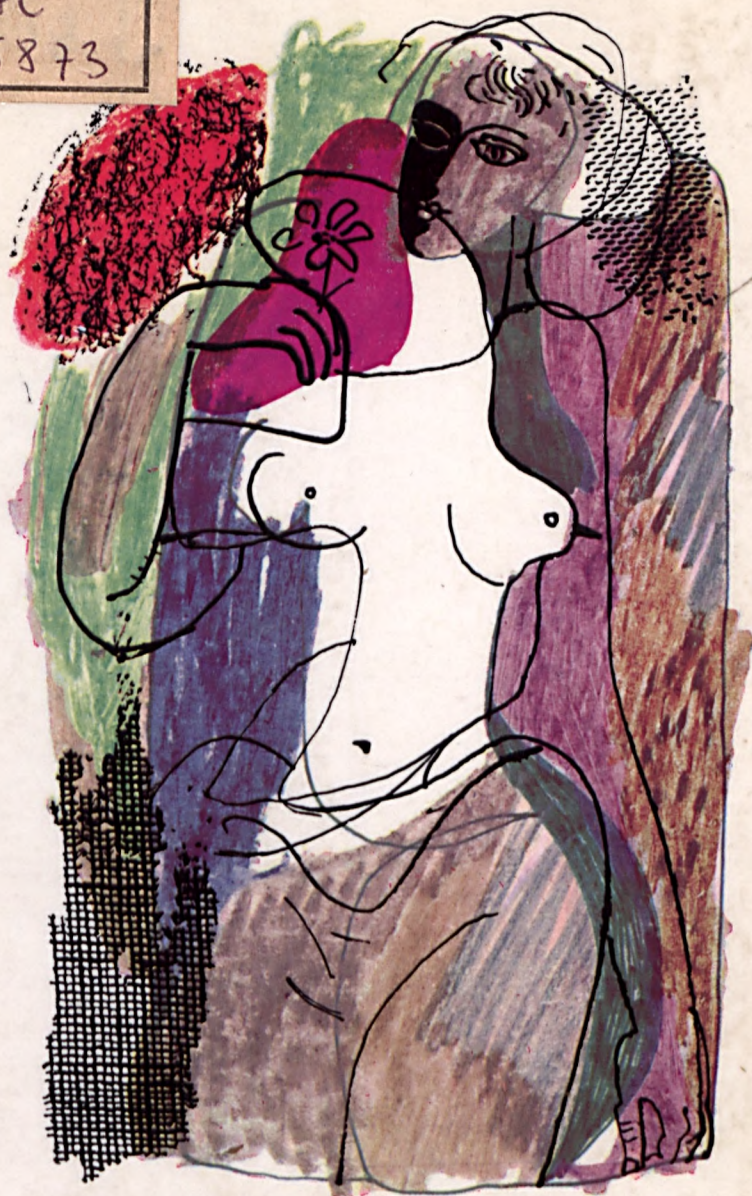

Csak olvasótermi használatra!

PC

5873

Csorba Győző
A LÉLEK
ÉVSZAKAI

CSORBA GYÖZŐ 1916-ban született Pécsen, s ott él ma is az irodalmi decentralizáció lehetőségének egyik tiszteletre méltó, de ritka igazolójaként.

1938-ban a *Mozdulatlanság* c. kötetével jelentkezett. Kora szerint sem a harmadik, sem a negyedik nemzedékhez nem tartozik, s a vidéken élés természetes velejárója volt a közvetlen környezetéhez fordulás. Így lett kora ifjúságától kezdve Pécs, illetve a Dunántúl irodalmi életének egyik szervezőjévé, a sorozatosan induló és megszűnő pécsi irodalmi folyóiratok egyik szerkesztőjévé. Rövid közigazgatási tevékenység után – hiszen a jogi egyetemet végezte el 1939-ben – már 1943-ban könyvtáros; jelenleg a Baranya Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese.

Második kötete, *A híd panasza* tereli rá az irodalmi közvélemény figyelmét, s 1947-ben Baumgarten-díjat kap. Ezt 1957-ben József Attila-díj követi. Utolsó, hetedik kötete 1968-ban látott napvilágot.

Indulásától fogva jelentős műfordítói munkát is végez. Már 1940-ben megjelent egy önálló kötete, Hélinant, középkori francia költő *A Halál versei* c. ciklusának magyar tolmácsolása. Azóta szinte az egész világirodalmat bekalandozta: a latin klasszikusoktól a modern olasz költőkig. Átültette egyebek között a *Faust II.* részét, főmunkatársa volt Petrarca *Daloskönyv*-e magyar kiadásának, a magyar *Carmina Burana*-nak, Janus Pannonius válogatott műveinek; két Brecht-hangjátékot és egy kötetnyi Brecht-verset, Rilket, Ungarettit, Gollt, Bechert stb. fordított.

Csorba Győző
A LÉLEK ÉVSZAKAI

THE
JAPANESE
MUSEUM

Csorba Győző

**A LÉLEK
ÉVSZAKAI**

Válogatott versek

Csak helyben
használatra

109162

R

Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1970

CSORBA GYŐZŐ
A LÉLEK
ÉVSZAKAI

Mozdulatlanság 1936—1938

Mozdulatlanság

A levegő most megmeredt,
mint a kocsonya vagy a jég.
Ha kézzel ráznám meg a fát,
se moccantaná levelét.

Hangok, miket a villamos
ver vagy a döcögő kocsik
vagy játszó gyermekek hada,
mely szásrétűn kiáltozik:

úsznak a csönd-víz tetején,
s bukkannak, buknak, mint a nagy
tavak tetején zuhogó
napban a jókedvű halak.

A levegő most megmeredt;
nem lélegzik a föld, az ég.
Úgy megmeredt a levegő,
mint a kocsonya vagy a jég.

Ablakon keresztül

Fényes-fehér a víz, és tompa-vak
a föld, mert este van, s magasan áll a hold.
A fák könnyű feje egészen meghajolt;
őket a szél üli, mint könnyű lovakat.

Valaki az ablak alatt megy el;
mezitláb van: dönög a sarka a kövön.
Meglát, és fáradtan, szokásból beköszön;
már alig várja, hogy pihenője legyen.

Szemben a kocsmá; ott még van világ.
Kocsija kint henyél annak, ki bent iszik.
S a két ló bús szeme révedten messzilát:

óhajtásai hazáig viszik.
És hol egyik, hol másik megrázza nagy fejét:
ezzel csitítja meg álmoságát kicsit.

Rövid lélegzetre

A határban

Nagy játéktér a tág határ,
de nincs játszó gyerek.
– Mégis van: a szél a búzákon,
lám, végighempereg.

Margarét

Ni, milyen szép a margarét!
mint egy apróka nap:
közepe sárga, szirmai
vakító sugarak.

Március

Mint piszkos vízbe mártott,
s most lecsurgatni tartott
ujjak, olyanok még a
vadgesztenye-levélkék.

Kép szürkületkor

Az ég olyan, mint rossz festő tájképén
a tenger: olyan mereven-habos.
És a város sok csúcsával, tornyával,
mint egy szálkásan eltört faderék.

Újhold

Olyan a hold most, mint egy óriás
levágott körme,
s a csillagok, mint csodájára csődült
temérdek törpe.

Ágyam

Együtt aludtam benne az apámmal.
S ahogy megnőtt a karom és a lábam,
egyre kijebb szorítottam belőle.
Most ő a sírban, s én – magam az ágyban.

Hülye

Évei száma huszonhárom.
Épeszét apja-anyja bűne
rontotta meg. Nem panaszolja,
mert boldog. Fa repülőgéppel
játszik naphosszat öt-hatéves
gyerekek közt.

Karácsony táján
és húsvét táján izgatott, mert
sehogyse tudja kitalálni,
hogy a Jézuska mit hoz, és mit
tojik a nyuszi ajándékba.

Cigánydalok

I

Vízért esengtem,
egyetlen kortyért:
leszídtak rútul,
durván kilöktek,
pedig zokogtam.
– Nem kértem semmit
soha azóta:
szeles hegyek közt
rabló vagyok most.

II

Sem a locsogó fénnel,
mit önt a pirkadat,
sem bő forrás habjával,

sem a harmat vizével,
sem könnyem záporával
nem moshatom fehérre arcomat.

III

Láttam egy új akasztófát
gonddal, szépen megfaragva;
s szólt hozzám az akasztófa:
„Jó cigány, vigyázz magadra!”

IV

Hideg van, jaj, anyám, nagyon,
mint a kocsonya, reszketek.

„Fiacskám, fogd e madzagot,
kötözd a derekadra jól,
talán majd ingnek képzeled.”

Egy halott költőhöz

József Attila emlékének

Eddig nem szólhattam veled,
mert nem találkoztunk soha,
s nem láttam, csak fényképedet,
s csak verseid sok hús sora
esőzött rá szivemre.

Most többé nincsen akadály;
ha megidézlek, megjelenysz:
tehetőssé tett a halál.
Úgy jártál mint a volt-lelenc,
kit gróf fogad örökbe.

Hát mondd: a vad vasszörnyeteg
hogy szétszaggatta húsodat,
mondd: fájt-e úgy mint életed
során akár egy pillanat,
amikor tisztán láttál?

Mondd: ugye lelked kacagott,
amikor végre szabadult,
és a sok véres cafatot
vígan otthagytad, mint a múlt
évi bőré a kígyó?

Mondd: ugye jobb most: örökös
remegés árnya nem inog
benned belül és öreges
nyugalmad van, mint, ha kifogy
a vihar és mély csönd lesz?

Lám mégis, Költő, szívedet
nagyon sajnálom; úgy igaz,
hogy a levegő hidegebb,
mióta éber-parazsas
színe-heve megdermedt.

Sokan talán nem értenek;
én igen: s, ha szólítalak,
bizalmasan megkérdlek:
milyenek arra az utak?
Roppant menős a kedvem.

(1937 december)

A híd panasza

1938—1943

Szólalj meg bennem!

Verembe nem dönts, hegyre sem emelsz,
nem hajtogatsz mint friss-kezű szellő a nádat,
nem törődsz velem, Istenem,
sorsom mélyén hallgatsz, mint föl nem robbant
bomba aluvó vizek mélyein.

Tornyosodik a bűn a szívemen,
és már csak tompán érzem: mi bűn, mi nem bűn,
normáim elmentek veled,
nincs már külön a sáros és a tiszta –
elkeveredtek bús hiányodon.

Szorongok, mint vihar előtt a föld:
lapulok, bújok, pislogok csönded szemébe –
minden dörgésnél rémesebb,
ijesztőbb minden cifra átkozásnál,
– a halott anyák hallgatnak csak így.

Szólalj meg bennem, régen-hallgató!
mozgass meg, légy szél, szél, ami voltál is egyszer,
törődjél velem, Istenem!
mindegy: veréssel vagy simogatással,
csak érezzem, hogy van hozzám közöd.

Csöndes lázadás

A lazuló földet a nap fényes
kardjával vered,
síkos felhők akadnak a kényes
fák csúcsaiba.

Díszes Isten, nagy a te hatalmad,
pihe-lelkemet
ujjongások, bánatok, unalmak
szájával fujod.

Most is ámítsz, csábítsz a szobámból:
lobogó tetők
kendőivel integetsz a távol
párái mögül.

Hasztalan hívsz, nem megyek, tudom már:
a tiéd a kedv,
a tiéd a kín, s az unalomnál
te ásítsz nagyot.

Élek eztán mint a gép, s mogorva
közöny áradó
folyamain pálcaként forogva
csak hagyom magam.

Nem segítlek szolgálommal,
hiszen ellenem,
magam ellen tennék, és magammal
lennék oktalan.

Csönddel zúgom: terveid kohója
többé nem nyel el:
voltomat a bársony semmi ója,
mint a holtakét.

A híd panasza

Fekete földből nőttem, keserű földből nőttem én ki,
fekete ereimben keserűség kerengett,
alattam a folyó beteg-sárgán derengett,
szomorú voltam mindig, és sose tudtam mire vélni.

Fekete földből nőttem céltalanul a levegőbe,
soká nem is sejtettem, milyen irányba tartok:
nehéz ködök mögött bújtak a túlsó partok,
lebámultam a vízre, s nem lettem okosabb belőle.

Suta gerendáimra keselyűk, varjak telepedtek,
ha valaki megindult rajtam, vesztébe tévedt,
cinkosának fogott a kárörvendő élet,
és egyre újabb-újabb hóhéri munkával lepett meg.

S ím egyszer a sötétben, ellenkező oldalról éppen,
mintha magamat látnám, egy csonka híd-ív lengett,
felém lengett az ív, és durva testem zengett,
bomló öröm csapott föl minden parányi-csöpp izében.

És édesen-alélva találkoztunk az éjszakában,
mint vastag óbor ömlött belém a jó vidámság,
ép lettem, hajthatott bárkit parancs, kívánság
hátamra, nem csalódott: zöld partra hajlott át a hátam.

De rontó vihar támadt és felibe szakított újra,
 esetlen csonkjaim most megint az éjbe szúrnak;
 bolond játéka, én, egy önkényes, nagy úrnak!
gyarló testem hibáit méltatlan tél hidege fújja.

Jobb volna a homályos folyóba rogyini mindenestül,
 mintsem az úrbe lógni és oktan remélni,
 jobb volna a puha iszapba halni tért,
hogy fodrozódás nélkül folyják rajtam a víz keresztül.

Tanács

Vigyázz! már egyre többen látnak,
 fosztják, rabolják lényedet,
 prédája lettél a világnak,
 gyámoltalan beteg:
magadat óvni nincs erőd,
 megnyíltál, mint királyi ház
a csöcselék előtt.

Jöttél anyád rejtő öléből –
 tündöklő, végtelen habok
előringattak a sötétből,
 – oltalma elhagyott.
Hogy csábított a vaksi fény! –
 magad kárára, te bolond,
mért voltál oly serény?

Ha egyszer a piacra vágytál,
 most undorodjál, bújj, remegj,
ölsz álruhát és álruhánál
 tévesztőbb lepleket,

határaid mint várfalak
komor göggel kerítsenek,
s bőrdőnél álljanak!

Jusson eszedbe: meg kell halnod,
boldog sötétbe hullanod,
egész-magaddal hullj és halj ott
mint példás-szép halott,
ne összevissza-feledés
kényére bíz a sorsodat,
rejtőzz el, légy merész!

Magános fa

Társaim az apró füvek, nem messze tőlem fut az út,
társaim az apró füvek, nincsenek méltóbb társaim,
állok magam, azt sem tudom, hány éve már, – az éveim
gyűrűkbe nőve védenek kérgem alatt.

Ha emlékeim kérdenék, nehezen tudnám kezdeni:
láttam, hallottam már sokat, s nem felejtettem semmit el.
Nem messze tőlem fut az út, és lombom alatt mély a hűs,
hallottam, láttam már sokat: bölcs agg vagyok.

A lombom alatt mély a hűs, a lombom között mély a csönd,
kis fészkeket dédelgetek, és lengetem a szeleket,
egyfelé nyílt a tág határ, másfelé domb keríti el,
s a domb mögül jönnek felém az emberek.

Jönnék felém az emberek, hogy honnan jönnek, nem
tudom –
ó, mi lehet a domb mögött? – csak egyszer látnám legalább,
de megroppant már az erőm, fölébe nőni nem fogok,
s titok marad a volt-titok halálomig.

Alkonyat a város-szélről

Szökik már a fény. Lám: a szótlán, magos
tetőkön szalad, száll, s a józan tetők
kigyúlnak, lobognak. Szelid máglya most
a város, mely ott ég a hegy-láb előtt
a tál-völgy ölében. – Tovább száll a fény,
fogas dunna-felhők ezüstjén lebeg
– finom pír az arcon. Tovább száll a fény,
a mély ég színén még kicsit tetszeleg,
s tovább száll megint, és a mély elnyeli. –
A tárgyak homályos szivéből kilép
a fátylas sötétség. Siet, s meglepi
a földet; csomókban lapul szerteszét,
csorog mint a víz, és pocsétákban áll
a bokrok tövében, – s a jég-arcu hold
elindul hüs útján, fehér, nagy madár,
elindul hüs útján a vak fák alól.

Őszi kérdés

Megtágul ismét a tömött
világ. Ágbogaik között
 egyre nagyobb darabokban
 őrzik a fák az eget.

A végtelenből jó a szél,
szárnyán madár és holt levél,
 messze röpülnek a széllel –
 lankad a nyári verő.

Az ablakodnál ülsz, s figyelsz,
vagy tán csak ülsz, nem is figyelsz –
 szürke ború a szivedben,
 hallgatod énekeit.

Volt egyszer pártod és hadad,
most itt tűnődöl egymagad –
 ó, nem elég, ha szeretnek,
 hogyan te szeress, az a fő.

Sötét-hajú, mi lesz veled,
ha majd az ősz benned temet,
 benned alél el az élet,
 száll a levél, a madár?

Tél van, meztelen ág-bogak
kúszálják a kerek holdat; a rettegő
földön félve kísér rideg
árnyékom. Valahol bárcsak akadna meg!

Mért juttatja eszembe, hogy
senkim sincs, egyedül járom az életet,
mért juttatja eszembe, hogy
nincs jól így, valamit kellene tenni már.

Vígan tartja elém meleg
karját néhol a fény, átnyul az ablakon. –
Ó, én nem mehetek be: más
nyugszik székemen és más gyüri ágyamat.

Szél ingatja a fák fejét,
rebbenten riadoz, fut föl-alá az árny,
mint a bánat a szívemen:
rebbenten riadoz, s jaj, soha nem hagy el.

A halott leány

I

Margitka volt. Tizenhat évet
élt. Most halott: verembe lépett. –
Nem láttam én, egyszer se láttam,
mégis ma bűm miatta éledt.

Testét, amelyre egyre többen
éheztek, éhesen, dühödten
férgek kaján étvágya falja.
– Sírjak? mit ér? – már menthetetlen.

Vénebbre nőtt töppedt anyóknál,
zsengébbre vált zöld csecsszopóknál,
idő felett időtlen űrben
leng ő, ki nincs, nem lesz, ki volt már.

Több évemet dugnám, ha tudnám,
élő valóm térden tagadnám,
érdemtelen dícsért gyerekként
szégyenkezem, s így menteget szám:

„Margitka, agg s kölyök, ki nem vagy,
lásd, életünk kigyúl s kihamvad,
felsőbb parancs születni, halni,
felsőbb parancs, szabódni nem hagy.

Még élek én, nem én kívánom,
túl szállsz te már síron, halálon.
Tudom, szegény, nem így akartad.
– Hosszabb időm néked ne fájjon.

Kurtább időd úgyis komorló
sok gond nekem, lelkemre omló,
pár évemért magos kamattal
békítelek, hamar koporsó.”

II

Sajnálhatod, sirathatod,
ő az igazi úr: halott.
Minden rend fölbomolhatik,
meg nem zavarja álmait.

Adhatsz rá szép selyemruhát,
ujjára is gyűrűk sorát,
vagy bőréig kopaszthatod,
sőt bőrét is lenyúzhatod.

Aranyat csörgethatsz, pucér
legényt mellé dönthetsz: mit ér?
Nyugalma megkövült: magos
voltához nincs hasonlatos.

Csukott szemével égre néz,
nem bántja többé ébredés.
– A Mindenség mint kis cseléd
lehajtja lábához fejét.

Carmen lugubre

A nevét mondom – és a halált mondom,
és nem hiszem el, nem hiszem.
És újra hallom köhögését
a visszhangos, mély semmiben.

Tizennégyéves volt és félkegyelmű
és pösze is volt még szegény,
szegény Kati! – riadó bánat
ijedezett a két szemén.

Most lefeküdt, a hátára feküdt le,
mint vágya olykor súgta már,
aszott testére vőlegényként
reáfeszült a rossz halál. –

Víg asszonyok, kik boldog szeretőknek
ölén hagyátok hamvatok,
félelmes nászéjszaka volt ez:
a halál alatt egy halott.

Ő hajnalon dült ágyából ki nem kelt,
és szűz maradt a nász után,
mégis fogant zsengecske méhe:
enyészet és örök hiány

támadt belőle, s óriásra sarjadt,
s falánkul anyját falta fel. –
– Füle körül hús, tiszta hangon
a más-útú rend énekel. –

A nevét mondom és a halált mondom,
és nem hiszem el, nem hiszem.
És újra hallom köhögését
a visszhangos, mély semmiben.

Késő kérés apámhoz

Hanyattfekszel; a melleden
összekulcsolt két kezedről lemállott
a gyöngye hús. Könnyen-síró,
apró szemednek nyoma sincsen.
Tudom, tudom,
hiszen tizennégy éve már. –
Bennem azóta hódító erő
bő-terebélyű fája nőtt,
harcoltam a sírásó-emberek
gonosz hadával, s győztem.

Téged szelid víz, gyámoltalan férgek
roncsoltak el, szegény apám!

Most minden erőm hiúsulva,
elmetszve minden ifjú izmom,
s itt állok valakivel
égnek tárt arcod előtt.

Ugye látod?

Fehér, fészek-szívű leány.

Ó az, tudod, kivel reméltem
neked magot támasztani,
de szorgos, ügyes élők
gyorsan helyemre álltak.

Ugye hallod

elvetélt unokáid zokogását?

Élőnél lehet tehetősebb élő,
de halottnál nem.

Én csont-apám,

te mozdulatlan,

segíts a mozgók ellen!

Most visszabújok hozzád,

mint az öledbe bújtam,

amikor még együtt aludtunk.

Meredj a merénylők elé,

ellenkezésük törd meg,

nézz minket össze holt szemeddel,

ne szakadhassunk széjjel,

tetteiden az állandóság

bélyege: védj meg minket!

Szegény apám,
te óriási,
én csont-apám,
te győzhetetlen,
mutasd meg, hogy az apám voltál!

Évforduló

Tizenöt éve annak is már, –
az édes földbe elvegyültél,
csak villogó, szép csontjaidnál
gyengült a romlás. Furcsa tündér!
– tizenöt éve annak is már –
a sűrű földbe elmerültél.

Bátyám voltál a lebke létben, –
megálltál és megvártál engem,
s lám, útjaidon végigértem,
s csalóan eléd-öregedtem,
– bátyám voltál a lebke létben,
és íme, már a bátyád lettem.

Mégis: csillagként állsz fölöttem
és égi boltként mindörökre,
erőd, varázsod nem-törötten
felköltözött fényes körökbe.
– Mégis: csillagként állsz fölöttem,
s vezetsz a hömpölygő ködökbe.

Lehet lengő, fehér szakállam,
mindig csodálom barna állad, –
s ha majd a süllyesztő halálban
egy messzi tájon megtalállak,
– lehet lengő, fehér szakállam —
mint hű öcséd, szivemre zárlak.

Karácsonyfa-díszítés

Tíz gyermekedből egymagam maradtam:
kettőt befalt a föld,
hetet a sűrű távol. Változatlan
hangjával a karácsony ránköszönt;
nézünk egymásra: mit kezdjünk vele? –
tele a szívünk s mással van tele.

Ezüstpapiros cukrok a kezemben,
díszítgetem a fát,
úgy sírhatnék, és úgy kéne nevetnem –
mozgásom egyre lassúbb, tétovább:
a régi hit nincs, új sincs még helyén,
meghalt a gyermek, s nem nyughat szegény.

Kínok térképét hordja édes arcod,
nézlek: segítsz nekem.
Szorgalmad hány nehéz éven kitartott:
erőssé tett a buzgó szerelem, –
díszíts, díszíts, hisz páratlan kezed
bús életedben mindig díszített.

Díszítsd a fát és díszítsd a világot,
díszítsd világomat,
s tárd föl egy lánynak gyönyörű tudásod
– elémidézi most az áhitat –,
tudom a törvényt: nem lehetsz örök,
s csak ő segíthet majd, ha szürkülök.

Ezüstpapiros cukrok a kezemben,
karácsonyeste van,
úgy sírhatnék és úgy kéne nevetnem:
de csúf s de szép, hogy áltatom magam,
s de szomorú, hogy mégse sikerül:
álmos üresség bélel s fog körül.

Ki férfi lett, azt nem teheti többé
gyermekké anyaöl,
de gyermekké teheti mindörökké
egy jó szerelem, mely rátündököl, –
ó most érzem csak, mit vesztettem el,
ó most tudom csak igazán, mi kell.

Ezüstpapiros cukrok a kezemben,
karácsonyeste van, –
míg nem nyugszom e boldog szerelemben,
ha százszor is karácsony: hasztalan,
s bár minden dísz magamra aggatok,
kietlen-szürke és kopár vagyok.

Csömör

Szólni sem érdemes, és moccanni sem érdemes;
játék a kisdéd és üres léggömb a nagy,
a zöld a lombokon csaló festék s a lomb csinált,
vásári rossz sípon trilláz a sok madár.

Napban fényeskedő fehér utcák, ne bántsatok!
bontatlan tiszta kék, hús ég, ne nyomj agyon!
civódó szél, csitulj! félek, mint aki haldokol, –
már tervben összedől a karcsú épület.

Itt nem maradhatok, és máshová se futhatok,
förlálló rajzszögek fődnek minden helyet,
és önmagamban is vad zendülés lármája zúg –
aludni volna jó, s az álom elkerül.

Öledbe rejts, anyám! látod, ki hősen otthagzott,
most tudja: nincs egyéb erősség kívüled.
Öledbe rejts, anyám! a sírba lépni nem merek –
a szebb nemlét terül szülő öledbe rám.

A gyermekemhez

Megöllek, akármerre vagy,
bennem s minden nőben megöllek
téged, ki a hinta egyik felén oly könnyen állsz,
hogy a toll-könnyű esetlegességnek
kell csak ráhullnia a másik felére, hogy létre kelj.

Megöllek, akárhol vagy is,
megöllek a tagadás őszinte s meg nem fellebbezhető
akaratával, amely úgy lopózik
utánad, mint a gyilkoló gáz
a békésen alvók szívére.

Én gyermekem,
gömbölyű és meleg karú gyermekem,
szám és fejem helyett
szigorúan és kegyetlenül kényszerítelek,
hogya semmit öleld meg
gömbölyű és meleg karoddal
– vagy inkább köd-karoddal, mely veled együtt
arra lesz kárhóztatva, hogy a nemlét
küszöbén túl végezze el a születés
és a halál nagy dolgait.

Megöllek, mert még-köd-szívedben,
tudom, te ugyanezt tervezed ellenem,
mint minden gyermek,
ki kétes örömök fejében
apjának mellére tipor.

Én szolga nem leszek,
mosolygó, bárgyú szolga, ki annyira hú és együgyű,
hogya ura ütlegein is örül.

Millió gyűjtő, nevelő év és millió ős munkája hozott eddig,
piramis csúcsa vagyok, kiben értelmet nyer a rengeteg
halott kő,

nem akarom, hogya folytatódjam,
hogya beálljak a szolgák seregébe,
azt akarom,
hogya ami eddig történt,
mind értem történt légyen,
hogya ne legyen közeg
közöttem és a végtelen között, ami következik utánam.

Mecseki séta

Földomborul és elsüllyed a táj,
amint az út hulláma ringat.
Hegyi szél hínárja akasztja
egyszerre lépő lábainkat.

Apád, anyád és minden szeretőd
kőd most és semmi néked, kedves,
és én vagyok csak a valóság:
hadd szóljak szépen a szívedhez.

Százezerévek zúgó mélyein,
lám, úgy forgott a múlt miértünk,
hogy sírokon, bölcsőkön által
szerencsésen egymáshoz értünk.

Örülünk, ríjjunk, mint a gyermekek,
mert, ó, be másképp is lehetne:
kis késéssel vagy sietéssel
nem révedhetnék a szemedbe.

Hozzád és hozzám tartó szálakat
kévényit font ott lent az élet.
Mögénk zuhant a messzi bárdja:
mi magunké, s a föld miénk lett.

Mégis: szellőként libben az idő,
és ujjainkat szétbogozza,
és viaszodor menthetetlen
régí szürkéknek jóba-rosszba. —

Hozzád és hozzám tartó szálakat
kévénnyit font ott lent az élet,
nem futhatunk el: öncsalások
csupán a gyors feledkezések.

Apád, anyád és minden szeretőd
köd most, és nálam mégis többek,
mert néha minden foghatónál
nagyobb ereje van a ködnek. –

Földomborul és elsüllyed a táj,
amint az út hulláma ringat.
Hegyi szél hínárja akasztja
egyszerre lépő lábainkat.

És már tudom, hogy nem is mi vagyunk,
csak énünk egy-egy kósza része,
mely hasztalan szabadkozással
szédül megint a csonk-egészbe.

Tél felé

Vigyázva néztelek, régi, régi lányok,
mint a képet;
eljöttetek mégis: hasztalan nőtt árok
s gát elétek.

Belőlem jöttetek, ködnevelő múltam
csupa-köd lett
mélyéből, mert elföd, elnyel a múlt gyorsan,
de nem öl meg.

Hoztátok tétova vonalak újságát,
frissességét
s gyenge változását – már-már üres rámák
betelését.

– A hézagos lombok között átszűrő nap
kilyuggatta
a vékony árnyéket. Tele-gyerek csónak
ment, ugatta

játszani kívánó vén kutyánk. Feküdtünk
fent a parton,
haldokoló fűben. Sűrűdött felettünk
már az alkony,

őszközeli alkony: reszkető és bágyadt. –
Vége, – hallom,
hallom-e ugatni mégegyszer kutyánkat
fent a parton

vagy akárhol másutt? – Csak tán a szivemben
messze, messze,
indás események bogába keverten. –
Ó, szeresse,

ápoló kezetek szeresse a sorsom,
tegyetek le,
fektessetek vissza a zöld fűre! arcom
kezetekre

rászorítom, hogy míg röpülünk a télbe
frissen, épen,
ne lássam, mint hull a piros élet térdre
gyilkos szélben.

Áldottak az éjszakák

A nappalok s a fény merev
formákba öntenek.

Külön vagyunk, határaink
tiszták, nincs senkinek

velünk érintkezése. Mint
a sürgönypóznák, hogyha a
drótjuk szakadt, nem küldenek
s nem kapnak tétova

jelzéseket a tág világ
felé s felől. – Csak száz s néhány
kilóméterre vagy, de ha
ezerre lennél vagy néhány

méterre, mindegy volna, mert
erős a fény és visszatart;
és nem jöhet közel
a messzi part. –

A nappalok s a fény merev
formákba öntenek,
de áldottak az éjszakák:
lágý kapcsoló-közeg

a dús sötét. Az ég meleg
és roppant nagy kosár
és minket, mint ma-kelt
csibéket összezár

pihés ölen. A sürgöny-
póznának számtalan
új drótja nő és érzem:
már nem vagyok magam.

S határát vesztett testem
és tested szétterül
a sűrű légbe, s itt vagy
a bőrömon belül.

Szilveszter-este

Szomorúságom szürke gömb,
bárhol próbálom bontani,
föltépni és szétrontani,
lesiklik róla a kezem. –

A szívemen gurul, gurul,
behorpad tőle a szívem, –
úgy érzem: szívemen viszem
a legmagasabb hegyeket.

Támad a hideg négy felől,
bevicsorog az ablakon,
fagyott árnyékok a havon, –
meleg a szoba: hasztalan.

Átúsztam újra egy folyót,
kiveri utánam a hab
a nem-szeretem dolgokat
és nincsen senkim, aki véd.

Távoli, vidám szavaid
jéggé meredve érnek el, –
a hűvös semmi énekel
fülemben mint a szunyogok. –

Siess, hozd már a meleged,
veszélyes tájon imbolyog
a lábam: könnyen megfagyok,
szívemhez koccant a halál.

Hogy mindörökké áldjalak,
ki másodszor életre szülsz,
s a pusztulás elé feszülsz,
mely már-már arcomba lehel.

Aki sok szépet

Aki sok szépet mondott el hiába,
szükszavú lesz vagy néma, –
tudom: fáj, hogy neked jutott
szavaim maradéka.

Én már a földnél is mélyebbre hulltam,
nyirok s penész ölelget;
nem csillagokat üldözök, –
kis emberi türelmet.

A gyengéimmal sétálok előtted,
már-már magam kínozva, –
ha rám gondolsz, a jó helyett
gondolj inkább a rosszra.

Hiszen becsaplak: önzésből szeretlek,
– embertől más se telhet, –
önnön-szívemre készítem
e gyógyító szerelmet. –

Aki sok szépet mondott el hiába,
szükszavú lesz vagy néma,
de minden szépnél szebb lehet
szavai omladéka.

Úgy szeretlek, mint botjukat a vének,
ahogy a víz a gödröt,
a napnyugtát az aratók,
az istállót az ökrök.

NAPLÓRÉSZLETEK

FÜVES hegy oldalán ülök,
tisztára fúj a szél.
Fitogtatnám most lelkemet,
ha fürkészné az Úr:
tudom: kellően jó vagyok,
jobb nálam nem lehet.
Ha moccantom vidám fejem,
felhőkhöz súrolom.
A gyengén-vájt mező szelid
mosolyt lenget felém,
ölében gőz-lehelletű
szorgos vonat kocog,
felőletek jön, hozza tán
a pillantásodat.
Erős kísértés bujtogat,
hogy nyúljak érte le,
hogy két ujjammal fölvegyem,
térdemre rátegyem,
erős kísértés bujtogat,
hogy nyúljak távolabb,
és egy ujjammal toljam el
a rejtő dombokat:
láthassalak, – két napja már,
hogy fény, szín, száz alak
harcol miattad ellenem:
szeretnék képedet
széttörni bennem. Hasztalan:
jelenteném neked,
hűséggel állom posztomat
akár örökre is. –

Kis domb, ne nyújtsad útjait,
mindig céljába lejts,
s ha nem jön még, beszélj neki
felőlem szépeket.
Majd fordulj vissza, kis vonat,
veled tér ő haza,
– ó, már csak egy nap múlik el
és csak két éjszaka.

KI hozzám vagy jövőendő, maradj el,
ki itt állsz a szívemnél, szaladj el,
ki hűséget fogadtál, tagadj el.

Ki sorsodra fölírtál, törölj le,
ki életem fokán ülsz, röpj le,
ki egedre szögeztél, söpörj le.

Ki biztatva ígérted, ne várj meg,
ki hallod, hogy kiáltok, ne állj meg,
ki szerettél s szeretsz is, utálj meg.

SZAVAIDTÓL fölhussant a bánat
a szívemről, mintha labdát vágnak
sötét varjúsereg közepébe –
nem örülök, nem örülök mégse.

Fáradt vagyok nagyon az örömhöz,
csak a béke langy esője öntöz,
csak feküdni tudok mozdulatlan,
kedven innen, könnyön alig onnan.

Tudja isten: jobb-e így, vagy rosszabb,
érzékeim mélán horgadoznak,
nem alszanak, nem is állnak lesbe,
– tücsökhangon horkol kint az este.

MOST a föld az úr, a vermek és a hollók
színe az úr; mint talajvíz fakad
föl a sötét, már a szívem alatt
locsog, s a szívemen
mázzás aggodalom lóg.

Leomlott a négy fal, külső rettegések
ólálkodnak itt, a jövő s a múlt,
két őrizőm, Júdássa aljasult,
az emlék s a remény
húsomban forgó kések.

A kezéd után nyúlok, mint tétovázó,
gyáva kacs nyúl a támaszték után,
ó, fölszín-járó, biztos-léptű lány,
igen-igen erős,
ó, fennlen-lengő zászló!

Csak ne vess sokat, most nem nevetsz hiába,
didergő lelkem régen járt napon,
takard be, édes, rejtő-vastagon
kedved fészek-meleg,
bő felleghajtójába.

VESZÉLYES úton jársz: lábad körül csapdák,
szél ködöt terelget mögéd, ahol ellépsz,
eső csinál rácsot, hadakozik villám,
laza lombzúgásból rejtegetőd épül.

Komoly szavam küldöm felocsúdtatónak:
bátor elleneim teáltalad bátrak:

rég nem voltál erre, messzekerült dülön
duhaj gyomok szúrnak gonoszul az égbe. –

Emlékszel-e még rá, kétkedésbe mártott

Isten-hozottamra, okos félelmemre?

Tükröző gyerkőcök játékos kezéből

rámhullt rezge fénynek véltelek szorongva.

Szándékkal maradtál, szándékkal kuszáltad
sorsomba a sorsod. Jólesett, s miként a

lengetett inga a mélyponton, golyó a

fordított kúp szoros csúcsában, megálltam. –

Szándékkal maradtál. – Szándék-e keserves

kalandod ezúttal? Nem tudom. Ki tudja? –

Komoly szavam küldöm felocsúdtatónak:

látsz-e még? vigyázz! már tág a köz közöttünk.

Ne hagyj itt, szegényke, többet ártsz magadnak:

meleg tenyeremből kipottyanó szíved

hóember takarja két fagyos markába.

CSONTJAIMBA tüzet rekesztettél,
tenyeredből futni eresztettél,
az örömök felém csörgő
csermelyeit elsiklattad tőlem. –

Rideg legény szomorú, szép hangon,
síró gerlét utánozó hangon

hivogattam, csalogattam
valakit, de árva vagyok most is.

Magos az ég, nem tudom elérni;
kemény a föld, hova tudjak lenni?

Ha szaladok, ha lefekszem,
fogaimat tördelik a kínok.

Anyám öle, de megghiúsultál!
nagyon régen de hatalmas voltál!

Nagyon régen, nagyon régen; –
íze sincs már keseredett számban.

Áthajol a faág a faághoz,
elröpül a madár a madárhoz;

hát én kihez hajolhatnék?
melegedni hova röpülhetnék?

Rideg legény maradjon magának,
válassza a szelet barátjának;

így, ha néha könnye csordul,
lesz legalább ügyes kifogása.

FINOMMÍVŰ csodatükör a tenyered.
Ha rányomod csukott szememre,
kúszált magamat
gyönyörűszépnek, épnek látom benne.
Látod, te jó, csak ez maradt!
Szívemen, mint baráti ágon
a madarak, tollázkodtak, csevegtek
az örömek.
Közéjük lőtt egy orvvadász: a kín.
Kopasz ágat nyöget a nyurga szél. –
Látod, te jó, csak ez maradt,
csak a kezéd maradt! –
Holt hal vagyok a víz színén:
meghítt mélyekbe el nem bújhatok.
Lábatlan vagyok friss gidák között:
ungorkodón nem ugrándozhatok.
Páva vagyok, megtéptek a kutyák:
nem illegethetem magam. –
Látod, te jó, csak ez maradt,
csak a kezéd maradt!
Tavasza van; most mindenki bátrabb, csörtetőbb.
Önnön bújuktól, önnön örömeiktől
szédülnek a fejek.
Minden ajtó kinyílt,
nem zárhatok mellém egy részvevőt sem.
Csak a kezéd maradt,
látod, te jó, csak ez maradt!
Derék híd, melyen fátylas távolokból
örvényes úrökön keresztül
bajtárs- emlékek
fölmentő seregei özönölnek.
Ringó tutaj, mely paskoló esők
hazájából mindegyre visszavisz
a nyájas délre. –

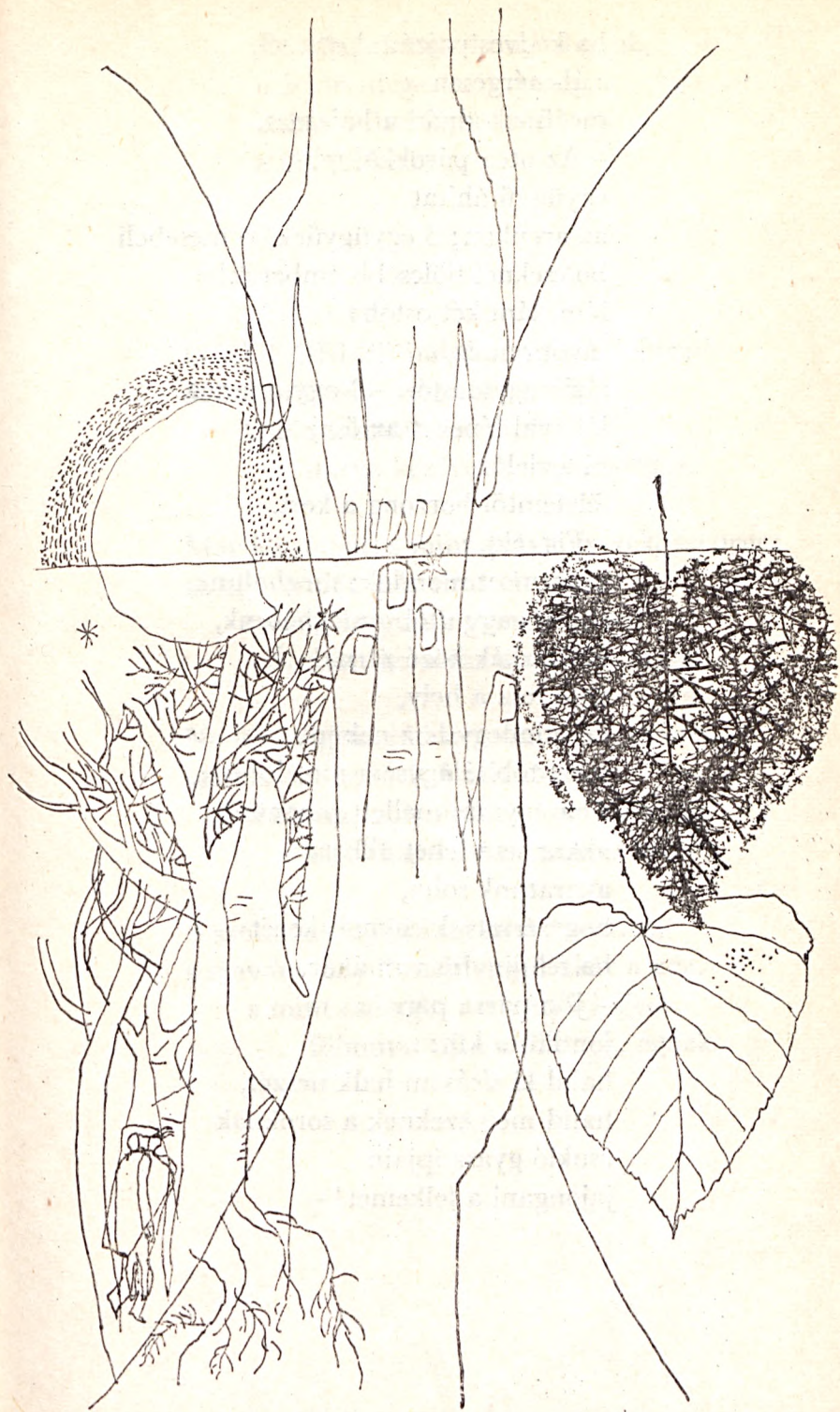
Csak a kezéd maradt;
most nékem ez a minden,
ez a világ és önmagam.
Ne vedd el a kezéd!
ha elveszed,
nem lesz világ, s én sem leszek. –
– Látod, te jó, látod, te jó!

FUSS vele, idő, fuss vele,
fuss vele visszafele!
Habzsoljon össze friss kezéd
mindent, amit rámszeretett,
se testemen, se lelkemen
nyoma többé ne legyen! –

Bűvölöm magam: ő nem él,
de mint a szél,
porcikáim mélyeiből
zúdulva kitör,
s van százszor inkább, mint amikor
valóban volt még. – Száll a por,
ha fölverik, lustán lebeg,
fáradtan visszahull, belep
mindent. – Ó, fújj rám, jó idő,
fújd ki belőlem szédítő
kínoktól fölvert emlékeit!
mert visszahullva ellepik
szemem, fülem, szívem,
és újra nem lesz senkisé,em,
akit látok, hallok, érzek,
csak ő, csak ő. –

Mint rezgőnyárfalevél, rezeg
a belsőm. Hús nyugalom,
tőlem mindig riadó, áldott hatalom,
települj rám végre, mint izgága folyók
tükrére a jég, mint tarka golyók,
szertegurultak örökre,
ó, szertegurultak örökre
az álmok, az őt hazudók!

ŐSZ lépeget a lombokon,
talpa vörhenyes sár, agyag,
a boldog zöldre ráragad,
– föld felé hull a homlokom. –
Hozzád szeretnék menni most,
jaj, elrontottuk! nem lehet,
nem volna most már enyhület,
pedig meglásd: kifoszt,
kifoszt így minket az idő.
– Ha ostorát emelte ránk
a rossz világ,
mért nem öleltük reszkető
testünket egybe? ó miért
bántottuk egymást még mi is?
Kimondom a nevedben is:
botlott, kitért
órák ezek, jobban szeretnéd,
tudom, ha ujjadat
csókolgatnám, s térítgethetnéd
fejem öledből (fojtogat
a sírás), ó én is jobban szeretném,
hidd el nekem,

ha kedves-pajzánul etetnél,
s ál-mérgesen
meghúzkodnád a hajamat.
– Az utca párokkal teli,
együgyű áhitat
az arcukon; ó együgyűek! ó mesebeli
bölcseknél bölcsebb emberek!
lám, lám két ostoba
távol remeg,
fázik egymástól. – Nagy, csunya
lábával lépeget az ősz;
hideglelős
félelemtől borzong a kert.
– Figyeld,
amit most mondok: meghalunk,
előbb vagy utóbb meghalunk,
és deszkák közé zárnak el,
szűk lesz a hely,
de mindegy lesz nekünk,
mert többé úgysem mozdulunk,
s ha egymás mellett pihenünk,
akkor sem lehet akkora
akaratunk soha,
hogyan érintsük egymás kezét
ha félujjnyira van akár.
– Jön párra pár,
jön kínra kín:
halld ki sírásom halk neszét,
halld meg ezeknek a soroknak
csukló gyászsípjain
jajongani a lelkemet! –

A csillagok már hunyorognak,
nagyon ideges szél remeg,
habos buborékja a holdnak
a fák fölé lebeg.

DZSUNGELBE indulsz: egyszeri életed
dühödt-növésű rengeteg ellepi,
külön formáid szétfaragja
durva kezével a vad tolongás.

Már jól tudod, s mint gyáva gyerek, szepegsz,
az eljövendőt már siratod: fagyos
szellők legyintik gyöngé szíved,
mint kora-ősz a szelid virágot. –

Ne félj! vigyáz rád nem-hazudó szemem,
szerelmem égő jelt alakít föled:
mehetsz, bolyonghatsz bárhová: én
látni fogom tüneményes arcod.

S szólítalak majd régi neved szerint,
s szavam lenyúl majd érted akár a kéz,
s mint csillagot mély nyári éjen,
fölmutat újra a földnek, égnek.

SZÍVEM hús felhők pólyái között reszket immár örökké.
Minden gyöngédség elpártolt tőlem, amióta nem vagy;
a régi barátok és a régi kedves tárgyak feleselve pörölnek;
tudatos nagy kegyetlenséggel kínoznak a nappalok és az
éjszakák. –

Sírnom kellene, mondanom, hogy: hűtelen,
és szemrehányó szavak fekete seregét bocsátanom utánad,
mert megéheztettél és megszomjajztattál, de nem adtál
ennem, innom;
mert megmutattad, mi a jó, s rámengedted a rosszakat. –
Mégis: nézzétek, emberek! puha mosoly játszik a szám
körül;
mint aki bűvös titkokat tud, mosolygok – mint ki gyermekek
nagyosan-komoly játékát nézi és elmosolyodik. –
Azt hiszi ő, hogy elhagyott, – azt hiszed, hogy elhagytál
engem,
s a két színben vastagodó idő egészen eltakar majd.
Széles a világ, mély a föld, tág a tenger, magos az ég,
szélesebb, mélyebb, tágabb és magosabb a szerelmem.
Megindulsz nyúlánk úton futó lábbal, vagy kanyarogva
bujkálsz bújó ösvényeken: hozzám lyukadsz ki végül,
a földbe ásod magadat, mérföldnyi kútba: énrám bukkansz,
tengerre szállsz, bárhogy kormányzol: énnálam köt ki a
hajód,
a légbe lendülsz: énbélém ütődik gyenge homlokod.
– Sírnom kellene, mondanom, hogy: hűtelen,
de nem lehetsz te hűtelen, – sokkal jobban szeretlek annál,
s eligyekvő lépteidet úgy nézem, mint egy pajkos gyermek
csínyjét.

MÁR fáj nagyon, már elmegyek
keresni téged;
ó, melyik óra rekkentett el,
milyen vidékek? –

Teljesség tükre, hű tükör,
torz csonkaságom
benned láttam meg legelőször,
s azóta látom.

Zsengécske kislány, rengeteg
mélységű asszony,
emlék vagy csak, de sok hiányom
veled tapasztom. –

Az erdő szűkül, őszre jár;
lelkemre hajlik
a rettenet: hogy érek árván
a másik partig? –

Most ápolom, féltem magam,
áldom, becézem
a testemet, ő volt az öröd
sok tolvaj vészben.

A léleknél hívebb a hús,
hús érintésed
immár örök, akár a törvény,
a kőbe vésett.

S ez jó vezérlő, így kelek
utánad útra,
magamba és a napra nézek
s a csillagokra.

SZÜKSÉGES búcsúd súlyosodó, nehéz
terhét idáig csak az éjszakák előtt
mertem magamra venni:
könnyítették az éjszakák.

Ó éjszakák, hogy megpihen őriző
öletek mélyein a rettegő szemű,
hogyan rátok bíz mindent:
ügyes kezetek oldja meg.

Erősödöm már: a vonalas, rideg,
morc nappalokba is nyugodtan indulok,
sorsom példáját mások
sorsában bátran figyelem.

Jobb lesz-e így? – én nem tudom. A fagyott
szív majd nem érezi, ha dér esik reá.
Ó, lobbadozó lázak,
titeket pótol-e a csönd?

A fáradságtól lettem erős. Futó
sorsod megtartani próbáltam: hasztalan, –
a markom elnyitottam:
mehetsz, amerre jól esik.

Ne félts már többet! józan a lábom, és
biztos nyomokba lép: elbuknom nem lehet,
nagyon megokosodtam:
nincs kedvem semmihez se már.

Szabadulás

1943—1947

Előszó

Aggódva válogatsz: nem méltó az sem, ez sem,
hogy versbe-fogd. Csodák villámlására vársz.
Tárulkozó eget fürkészel: onnan essen
eléd költői tárgy: magos nyilatkozás.

Bozótok, dzsungelnek fordulnak útjaidra,
– ó, minden szürke perc bogos dzsungel, bozót,
s a jámbor dolgok is! figyelj álarcaikra!
és zúgva rajzanak szájad köré a szók.

Az észrevétlenül növekvő semmiségek
omló, alaktalan homokba rejtenek,
igékre őrzött torkod zizegve eltömik,

s ki hajthatatlanul lesed jelét az égnek,
már-már mozgatni is felejtet nyelvedet,
s a némaság lekúszik didergő lelkedig.

Május

A kényes-omlatag vidék remegve füstölög szét,
s az íves láthatár merev szélébe ékelt
és hasztalan szabadkozó tavakból
mohón hörpölget hosszú kortyokat
a földre-hajló teknő-forma ég-alj.

Fény ví a fénnel itt meg ott szikrázó forgatagban,
süvít a villanó gerely, sajdulva rí az úr,
fölszáll a kín, s kecses körökben leng az öblös,
hullám-vető, szelid lapály ölében,
aztán a dermedő magasba csap.

Kucorgó, gyáva kedvedet cikázó gyík hátára fektesd,
serkentse föl, s a lusta köd guruljon el belőle,
kössön rá tréfás hurkokat – csomózd hanyatló kedvedet
a tátott-szájú kémények vidám
torkából gombolyogva ömlő ritka füsthöz.

Ó, nézd az utak villogó szalagjait, szegélyükön
a szunnyadó fák borzait, melyek fáradhatatlan
villannak és fakulnak és mindig bújtatnak egy kis éjt –
ó, nézd az utak hangtalan kígyóit, rád-sziszegnek,
s szívedbe kúsznak: – ott keresd őket, ha majd hiányzanak.

Szívedbe kúsznak lassan, és a kényes omlatag vidék
szívedre hull, akár a zizzenő por, ha
megáll a szél. Merülj magadba, ott keresd
őket, hiszen csak múló emberszívben él
tovább a kagyló-héjú pillanat.

Tél

Remeg már. Háborodva futna, futna –
fagy dönti el. Mint üldözött bogár,
gyors életére gyors halált hazudva
hever hatalmas buktatóinál.

Csírái, lám, fordítva nyíladoznak,
békéje omló köddel vándorol,
jelei fönt a hegy-tetőn lobognak
s a csillanó ablak-kristályokon.

A tornyok és a bástyák összedőlnek,
az orra-ejtő árok föltelik,
a támadó orcái tündökölnek,
nevetve látja érett terveit.

Nevetve néz szét karcsú trónusáról,
kiszáll belőle régi szégyene,
szelid párák lebegnek hús vasáról,
szelid nyugalmat ringat kék szeme.

A vesztes mégse, mégse csöndesedhet:
győzők irgalma: átok és parázs,
sebei inkább égnek, üszkösödnek,
inkább csigázza forró borzadás.

De menti bőrét, föld alá igyekszik,
beléd igyekszik: enyhelyet keres –
Körmét behúzza, hálásan lefekszik,
az álma mély és szikrázó-üres.

Falun

Ködökből villantja felém
arcát másik magam.
Idegen táj ölen
kóválygok, nincs szavam
a végzetes ügyekre:

nagyobbá vált egy háztető, mint
az élet-halál örök ikre.

Íme, ember lettem újra én,
ember: hús, vér, velő –
mik testem rejtekén
bújtak, most bújnak elő
a boldog ösztönök.
Ember lettem – egy kicsit állat is:
a földért küszködök.

Csillagok ingó fényeit
taposták talpaim:
rossz vágyam égre vitt.
Itt, a szegénység halmain
bánom bűneimet:
bolond, aki a kézzelfoghatóról
a bizonytalanra vet szemet.

Friss táj, ha megfakulsz,
új tájakra szalassz,
éles tükör, ha megvakulsz,
többé itt ne marassz:
legyek hűséggel ember,
ringassam a sáros földet
dédelgető szívemben.

A Dunánál

Nagy most a Duna, sebesen folyik,
hidat tett rá a nap,
a túlsó parttól eddig, lábomig
arany-vörös hidat.

Homályosúl a domb-sor tömbje,
éle keményedik,
hullong az est a nedves völgybe,
lassacskán megtelik.

Nagy most a Duna, sebesen folyik,
mélyében rém lapul,
föl-fölszaggatja csendes habjait,
jaj, irgalmatlanul;
rettegve nézem: mit takargat?
hoz, vagy visz végzetet? –
Ügyes szellő tölcsért kavargat
a szörnyű sík felett.

Már sebeimre pólya készül,
– vajjon eléri-e?
Nagy a Duna, s a szürke mélybül
rémeket vet föl zöld vize,
csapatostul kelnek a rémek,
vérengző, rossz sereg, –
kiönt a Duna, gyors vizének
sodrán halál lebeg.

Küldi haza a nap piros
ujja, küldi a dolgos népet,
sok volt-pajtásom ül poros
kocsin, szemén a súlyos élet,
szívében is a súlyos élet,
mind bölcs és mind komoly,
ereikben a szűkös évek
híg mérge bujdokol.

Kérni megyek hozzájuk mégis,
magamat kérem el,
temetőjükben nyugszom én is,
bánatuk rajtam is lepel,
erős mellük homályos kriptá,
alhat, ki ott lakik,
álmát élő nem háborítja
az ítéletnapig. –

Nagy most a Duna, sebesen folyik,
hová sodorta bőre ízét,
hová sodorta gyöngé lábait,
színes szoknyája tarka színét,
hol úsznak róla szép virágai?
– A parton ifjú fűz-bokor nőtt,
a habba lógnak vékony ágai, –
szemem ringatják, mint a bölcsők.

S a hófehér, zajos libák
a töltés friss, smaragd-gyepérül
hová röptek, mely világ
egében zúgnak? – tolluk egyre gyérül,
elhull a tolluk mind egy szálíg,
elhull a tolluk, mint a hó,
de visszavillognak halálig
az éves-öles sár alól.

Őriztük őket fáradatlan,
tarlóba is mentünk velük,
lazult az árny a sikló napban,
kövéredett lapos begyük,
a kukorica súgott-sajgott,
– de bújtunk volna mind a ketten!
ős gyávaság gyepelője tartott,
s dideregtünk a füllelt csendben.

Idézzem-e még? – hasztalan már:
régésrég másnak felesége,
ott voltam én is lakodalmán,
s elaludtam a közepébe,
elaludtam, s azóta alszom,
álomként jár csak néha bennem,
meg-meglegyinti csontos arcom,
amint ruhája messzelebben. –

Szállt, szállt a por, és hullott az eső,
hol rejtik zsenge-ifjuságom?
a zölden és pirosan serkenő
élet alatt hogyan találom?
Ó, képek és történetek
hideg papíron, forró szájon,
már fulladozom töletek,
mint levegőtlen, gyilkos tájon!

Ki valahonnan messze ment,
messze ment és hosszú időre,
ne akarja a más jelent
a múltra szabni, gyorsan süllyedőre,
ki valahonnan messze ment,
ne térjen oda vissza többet,
aluvó napjai felett
ne túrja föl a sima földet. –

Seregek nőttek ellenem
idegen, váratlan sorokban,
szemük kútjában nem lelem
a régi képet, semmilyen horoggal
nem bírom már napfényre hozni:
új szellő fújta hajukat,
más vízben szokták arcuk mosni,
lábukban másak az utak.

Múltamba futnék: lehetetlen,
jelenem, jövőm: rettenet,
féregként forgok, tehetetlen,
eke szaladt rám, kivetett, –
zúgjak mégis, karcsú fűzek,
lobogjon fürtötök,
bújtassatok el, drága szűzek,
karjaitok között.

Ne hagyjatok elmenni innen,
baljósak a csillagok,
a pusztulást emlékeimben
kövessék szebb napok,
szeretnék végre megnyugodni,
van már, ki rásegít,
ne próbáljak kalandba fogni,
akármi láz hevít.

Vagy te vezess, vörös-arany híd,
hol horgadó fejem
puha iszap padjára hajlik,
sár tömi szám, szemem,
hajam hínárként ringatózik,
mellem moszat lepi,
markom síkos habba fogózik,
mely lágyan fürdeti.

(*Dunaszekcső, 1944*)

Árnyék

I

Ki hinné el, ha mondanánk: a hosszú,
fakó napok szörnyebbek, mint a kínpad.
Tudják a bírák fájó pontjainkat,
jó helyre sújtja pallosát a bosszú.

Mint nyomtató ló, járunk körbe-körbe:
eszünk, iszunk és alszunk rendületlen.
Növő reggelben, omló szürkületben
elindulunk, és megtérünk letörve.

A szándékos halál csont-szája csattog
mindenfelé a kergebirka földön –
minket derékul zár és óv e börtön.

A véresekhez sóhajtunk: szerencsés
élők ti, kikben gazdag lángokat fog
a lét, mivel csapdák között forogtok.

II

Hegyek közül jó, ránknéz, és továbbmegy,
szemét figyeljük: bágyadtan mereng el,
kezéhez érünk: erre sem dereng fel,
hegyek közül jó: síkságon nem áll meg.

Úszó hajával, csillogó hajával
szikrázó sávot húz az éjszakába,
szállván az élők csillogó honába,
sodorja fátylas kedvünk is magával.

Ismertük egyszer, akkor ő is ismert,
tompán sajog még: emlék? képzelődés?
nyugalmunk akkor tékozolni is mert:

elengedtük. – Ki gondolhatta volna:
megkoldusodnak majd a dús idők, és
jeget növeszt magányunk nyájas orma.

III

Utáljuk rég a várost és magunkat
és otthonunkat, ezt a gyáva fészket,
(kerít, kerít az ólom-léptü végzet,
csak távol árnyék súlyával szorongat).

Ha már a romlás, pusztulás kiméli,
a jó felejtés jöjjön és segítsen:
rab életünkbe újságot terítsen,
mely boldog hírek balzsamát igéri.

Csodálkozzunk anyánk naponta látott
vonásain s a százszor összenyargalt
utcákon, és csodálkozzunk magunkon,

mint aki most fedez föl új világot,
köszönt először táró, drága hajnalt,
s amerre jár, nincs még előtte unt nyom.

Új Halál-versek

Hélinant szellemének

I

Halál, kit egyszer ó szavak
kölcson-kürtjével hívtalak,
s régen-porokhoz küldtelek,
ma én magam szólítalak
e félős, ingatag falak
közül, választott gyermeked.

Aggastyán, kisdéd egyremegy,
ma árnyékodban tévelyeg
mindaz, ki él: a bő harag
hegyé növelt. Szerettelek,
s mint ordas állat, rettegek,
ha vad vadász elé szalad.

II

Halál, ki nemrég jóbarát
voltál, s a bűn bolond borát
ellökted ős szomjunk elől,
szétfújtad gőgünk mámorát,
csaló győzelmeink torát
sírásba törted, ím, ledől
a szép világ, fejünkre dől!
Hogy ostromozván mentse föl
kegyelmed a vak ostobát,
nem küldlek hozzá. Nagy pöröly,
mindannyiunkat tördösöl,
szórsz, mint a szél az út porát.

III

Halál, Halál, nem küldelek,
de szólok gyermekül veled,
szepegve és bátortalan.
Talán leejted fegyvered,
dühöd kutyáit elvered,
s meghallgatod riadt szavam.
Hűvös figyelmed rajta van
szívünkön, s rágja zajtalan,
mint féreg a gyümölcsbelet.
A kétszinű idő suhan,
s egy színt terít ránk untalan:
csak reszketünk élet helyett.

IV

Halál, te nézed sorsomat,
tudod: mióta s mily sokat
vesződtem véled, életem
gyapjában hányszor fennakadt
világraszóló ágbogad,
hányszor törődtem térdemen,
nyúzott az ejtő értelem,
fordult ki számból ételem,
ízetlenült a jó falat, –
Halál, menekvő két szemem
hús haj takarja, hús selyem-
felhő takarja arcomat.

V

Halál, Halál, kerüld el őt,
a pusztulók között kelőt,
ne szóljon rá goromba szád,
ne oldalogj elé előbb,
míg nem jön el szabott időd,
s nem törheted le szűz nyakát.
Majd elmesélem én galád
végünk helyetted s nagy baját
annak, ki emberbőrbe nőtt.
Ó, hagyd a dolgok fátyolát,
rajtuk keresztül lásson át,
ha életéhez gyűjt erőt.

VI

Halál, Halál, szolgád vagyok,
s urad leszek, ha meghalok,
ha lábad föld alá tipor.
Előled hozzád pártolok,
s gáncsodtól el nem bukhatok,
ha el bírok hasalni jól.

A szerteomló semmi-por
magos hatalmaddal dacol:
Halálnál is több a halott.
A mozdulatlan domb alól
örök biztosság sípja szól,
fújják a bánthatatlanok.

VII

De nyirkos pincék mélyeit
bújkálni, hogyha fölnyerít
a ronda, újdonszörnyeteg,
s irtóztatások mérgeit
nyeldesni, mint sötétbe vitt
kölyök, s csak túrni rebbeteg,
hogy szédülő fejünk felett
a zordon bolt dörög-remeg:
legkoldusabb cselédeid
ekkor vagyunk, Halál, rideg
kezed cibál, mint rossz gyerek
játékszer-semmiségeit.

VIII

Ha tudnám: meglepsz ostobán
istállód szárnyas, új lován,
s legázolsz engem, védtelent,
elédsietnék jókorán:
(megóvhatnám magam talán
elnyúlva holtan). Ferde csend
nyitná fölém a végtelent,
s már látnám: minden mit jelent,
amin tűnődtem hajdanán. –
De útjaimra köd kereng,
mit látok így? a csúf jelent,
s maradsz ijesztő mostohám.

IX

Halál, ne veszkődjünk, legyünk
 barátok újra! Végzetünk
 igazgat úgyis (ő nagyobb
 úr, mint te vagy): feléd megyünk
 mindannyian, tehetsz velünk
 kedved szerint. Mért nem hagyod
 békén a sok zarándokot?
 előre mért sanyargatod
 törékeny-csontú életünk?
 Hiába könnyek, sóhajok:
 elérkezik komor napod,
 s komor napodhoz érkezünk.

X

Halál, Halál, bújj vissza mély
 odudba, melyet éjes-éj
 kerít: hisz élő rettenet
 a föld. Ne küldjön ránk szeszély!
 Ha egykor kértelek: beszélj,
 ma kérlek: hallgass! – elrepedt
 szívünk amúgyis sír, remeg,
 mi lenne véle még veled?
 Nekem se mondd: ne félj, ne félj!
 tudom szoros törvényedet,
 s tudom, hogy égő nyelvedet
 romlás borítja és veszély.

A testemhez

Sót és epét tettél a számba: páratlan markod
páros vagy sokszoros mérgeket rejtett.
Más voltál, mint a többi kétlábú: elkanyargott
útjuktól útag, s fortyogó szégyenbe ejtett,
szégyenbe, amely büntelen csikart, mint nagy betegség,
holott szerény erőmmel ember akartam lenni,
s akartam, hogy szegény hibád elvégre tessék,
s én is fehér zászlóval akartam hozzád menni,
kivel szép éveimben olyan vadul csatáztam,
mert árulónak hittem, aki pokolra csábít,
kivel sokat csatáztam, s míg könnyeimben áztam,
nem vettem észre mélyre süllyedt csodáit. –
Sót és epét tettél a számba: most borral, tiszta mézzel
kínálgatsz egyre-másra: mögöttem, érdekemben
szövetkeztél egy békés, fegyvertelen vitézzel:
biztos derűvel állok ijesztőimmal szemben,
s kihez úgy véltem: hullok, úgy látom: emelődtem,
– fehér karok emeltek, s okos, mozgékony ujjak
futják be tájait, bontják előttem
burkolt szépségeit. – De új vagy! ó, de újak
zeg-zugaid, jó testem! – nézem magam, bolondot,
ki lassú évekig zsebében víg arannyal
kolduskodott, míg egyszer eszére tért, s a gondot
kedvvel cserélte fel s a jajgatást kacajjal.

Alázat

Szeretném elmondani végre egyszer,
mi vagy nekem. –

Megcsöndesedtem, nem verekszem
többé, várom türelmesen,
hogy gazdag terveit betöltse
életemmel a szerelem.

Fáj a hiány szivemben, restelem,
hogy ember így vagyok,
hogy lelkemen és testemen
a csonkaság sajog –
de rendelés ez, jogerős ítélet,
nem lázadok.

Nem lázadok, csak mentem magamat,
ahogy lehet,
csak illő társamat
fürkészem a hiú magány helyett,
aki ölében és kezében
ajándékot számomra rejteget.

Szeretném elmondani végre, végre,
mi vagy nekem –
hát így terelt hálóm elébe
a gondos szerelem,
hogy fönnakadva gyöngye szálain,
maradj velem.

Tőled már a viharok elszaladtak;
szelid verő
fényezte békés vonalát utadnak,

a nyugalom, e fő erő
lengett lényed körül,
mint sérthetetlen levegő. –

Szél támad és elvinni készül,
emelgeti a szoknyád,
beteg vagyok a rettegéstül,
zokogva borulok rád:
úgy őrizlek, mint gyáva börtönőr
szökni-akará foglyát.

Ijesztenélek a világgal:
mi lesz, ha nem véd
az én hűségem? kis virágos ággal,
mi lesz veled? – károdra tennéd.
Ijesztenélek, – s panaszkodom inkább:
romjaimon tekints szét!

Szél támad, és elvinni készül –
nyomaidon bedől
az is, mi eddig ép volt, s meg nem épül
többé se ég, se föld,
mindenfelől hiány szakad rám,
– te óvsz mindenfelől.

Szeretném elmondani végre egyszer,
mi vagy nekem,
most, amikor már húzódol, menekszel,
s nehéz fejem
horgadva várja: koszorúzza meg már
a szerelem.

Kit nyugtalan ágyad

Kit nyugtalan ágyad ismeretlen tájakon
ringat, s keserű habok csapnak át a szájadon,
s jaj, a fekete határ súrolja a szivedet,
kit az anya-békesség kelyheiből kivetett,
régi dolgok bőrein tétovázol kezeddél,
s háborodva firtatod, mily tudásod veszett el,
kit vadak kerítenek, marnak minden oldalon,
s lándzsás őrrrel úz tovább minden boldog oltalom,
aki meggyűródttél, mint marokban a papír,
kit gonosz betűkkel kínok égő tolla ír,
ki elől a szépet lopja csak az alkonyat,
akinek a hajnal csupa borzadályt mutat:
a körébem sűrűlő magánosság falain,
mint fehér galambokat, átröpítem szavaim:
látod, én is úszom, messze tőled, ám veled,
forgatom a számban ízevesztett nyelvemet;
ó, mi több: a kín-e vagy a dermedt semmiség?
néptelen a tág föld, néptelen a széles ég,
zsugorodva alszik rejtekén a lendület,
az időre hagyja, ami elvégeztetett –
semmit sem csinállok, úgy történik csak velem,
s csak az idő hömpölyög – nem történik semmi sem.
Más ketrecbe zárva egy-test módján szenvedünk,
sikló életünket sírva tartja bús kezünk. –

Mint a kút

„Légy férfi! puha arcodat szoborra merevítsd,
ne rebbenjen szemed:
halott tükörré kerekítsd –
a változó világ felett
közönnyel álljon, mint a telihold.”

Ó, súlyos, ingó életem, botló s tápászkodó,
milyen nehéz parancs!
hisz úgy kell a bábáskodó
sírás is olykor! gyáva, roncs
szívemre ömlő könnyek melege.

Elengedsz – hideg útjaim bolyongjam egymagam,
te béke-hordozó,
azt gondolod, hogy hasztalan
kolonc és nyűg csupán a szó,
s az érintésed, mellyel védenél.

Hát elmondom: tudd végre, mint szeretném, hogy szeress,
– a szorgalmas napok
sorsunk kötik, s jó vége lesz
talán, talán megnyughatok,
s kigyúl a béke bennem, mint a nap. –

Hát elmondom: – sokat s nagyon törődnöd kell velem,
elhagynod nem szabad,
ó, nem szabad egy percre sem,
mert óhatatlan rámszakad
a cérnaszálon hintázó pokol.

Van példa rá: pár napja már veszett az életem,
és omlik, mint a köd,
a szívem nyirkos félelem
hüvöslő karjai között
reszket: – nem hallom gyöngé hangodat.

„Légy férfi!” – biztatnám magam, de már nem biztatom,
hisz úgyis öncsalás;
fáj nélküled, panaszkodom,
akárhogyan csinálja más,
fáj nélküled, és sírok, mint a kút.

Kendő

I

Puha álom óvja, puha szender –
hova tereled ég-szinű szemét?
Mély-fekete utakon érsz haza, – ó,
a fehér utak fekete fátylat öltenek!

Mozog, él a föld, tüzeket ápol,
fejedén a vihar virágos ék –
fürge, fiatal ütem űzi őket,
amit őrzöl, őrzí veled: álom és vihar.

II

Szakadozik a homályos éjszaka,
ide-oda száll a derű, utadba áll.

Akarod-e? ijedezve nyúlsz felé,
simogatod, ujjaidon tüzet fakaszt.

Hova siet, aki éppen erre járt?
nyomaira barna uszály kering alá.

III

Hátat fordít, – csupa sugár,
sarkában árnyék kuporog,
szirmok közé bújt a jókedv,
haló bogárként rejtőzik.
Ó, drága órák, szép láncok,
ünnep-idő, teli kehely,
kormos terítőn rög-arany,
holt hamu száll, száll az égből.

IV

Hajló sírás csillog, élő virág nő
vert szivedből. Jobb, ha ezzel törődöl,
ezt pólyálod – járjon az csak magában
sikló útján, mint a fáradt kísértet.
Hátat fordít – már csak omló fehérség,
apró foltját szétzilálják a lombok.

Védelmedben

Nyomait nyomtalanná fődik a vastag évek –
de én ember vagyok:
sarjasztom buzgón a tetőtlen égnek:
kékség és csillagok
szóródjanak kitarult szirmára fényes éknek,
aki virágtalan elszáradott.

Bukdácsolásaimban hozzámszegődtél híven:
viszed fél terhemet;
ernyő és fészek a kezed: szelíden
elsüllyeszt és befed –
szép szárnyaidra vettél, hibátlan, tiszta ívben
lendítsz a zeg-zugos világ felett.

Melletted a valóság, a lankadatlan hála
s a boldog szerelem,
mellette sérült hiúság varázsa,
s mi százannyit terem:
alig kikelt gyümölcsfa letört, idéetlen ága,
s rajta adakozó színes szemem.

Velem kell harcra kelned, amikor értem harcolsz:
a gonosz én vagyok,
helyesen korholsz, mikor engem korholsz,
hiszen én lázadok,
meleg bilincseidből futok – a gondozó sors
hiába szólogat, hiába fog.

Támadj föl ellenem hát hasonló fegyverekkel!
pehelynek lássalak,
ki száz irányba szállhatsz a szelekkel,
ahogyan játszanak,
terpeszkedő nyugalmam cseréld el fergeteggel,
bontsd le fejem fölül a házamat.

Terhelj meg sűrű gonddal, veled vesződjem folyton,
ne múltam zendülő
fejetlensége ágáljon, sikoltson
bolond számból elő –
üljön konok nyakamba, ha már meg kell hajolnom,
a teljesült remény, e szent erő.

Epigrammák

Egy ifjú költőre

Jársz-kelsz, mint aki szédül, vagy titkos sebet őriz:
ríva fakad, kire rápillantsz. No, fülelj ide csöppet:
mártír-kép senkit nem emelt az Olympra idáig,
oly *költői* ne légy, és tán *költő* leszel, öcskös.

Vie romancée

Szelleme ormaihoz nem férhet törpe agyával:
hálóbocskorait kezdi ki, rágja vigan.

Egy kritikusra

Hajts térdet és fejet, poéta,
s örülj nagyon:
versed kegyeskedik agyon-
ütni, lám, egy analfabéta.

A beérkezett

Gyors rangjával nem tudja, mit tegyen. –
Morc és nyűgös, ráncolja homlokát,
s állá alá gyűjt gondosan
egy nagyságos tokát.

A szerény

Szembe dícsérik: mint a lány,
a boldogságtól olvadoz.
Dícsérjük: elolvad talán.

A gerinces

Főnöke szól hozzá, reszket, mint nyárfa a szélben.
Ám odamond neki jól, hogyha magára marad.

Párbeszéd

A filiszter szól:

Hát hagyd a dalt, ha úgy tetszik! Ki bánja?
Vagy ingyen add mint ócska ráadást!
A szent közérdek két karod kívánja,
nem holdra-néző, meddő gjadolást.

Ki esztelen csak rímeit csinálja,
s a fellegek között keres lakást,
az itt a szorgos dolgozók zsiványa:
nem érdemel meg egyetlen falást.

A költő szól:

Rühes féreg, ki port eszel s iszol,
semmittevésed munkádnál nagyobb:
miért akarsz bolond kocsidba fogni?

Ha nem vagyok, mocsokba kárhozol,
embernek látszol olykor, mert vagyok:
tudsz ember-hangon néhány szót dadogni.

Naplójegyzet

Fölcsapódó fény lassú-lejtésű tánca, ide-oda hajló ragyogás
ütemes éneke könnyed siklással lendül a mohó kapu tárt
íve felé, amely izzóan, szomorúan nyílik elébe.

S a fátyolos élénkség gyengéd suhanása megül keveset
a napos csucsokon, leereszti a szárnyát.

Hívó hang fut a mélység peremére, a tántorgó suta vállá-
szögére

síma tenyér fekszik, hosszan-tartó panaszok lobbannak
a makacs maradás, az igyekvő romlás harci-zajában,
a hanyatló bágyadtan járhatja szemét a vesző táj
zeg-zugain, meghajtja fejét, és várja az ítélet szavait.

A kavargó mozgás édes nyugalommá enyhül, a hallgatag
völgyek-hegyek

konok árnyai kertjében boldog remegés nesze támad.

Távoli dallamként foszlik darabokra a köd, s az idétlen
fegyelem zörgő páncélján kivirágzik a ritka szabadság:
a haragos egyformaságba érzékeny lobogás vékony lángja
verődik.

Bolygók méla és nem-látható forgása, omló és éles fuvolahang
keveréke
fonódik tört elevenséggel a tünékeny álom forró teste köré,
a lefittyedt szájból lankadt sóhajtság kúszik föl a légbe,
halálra-űzött fecskéként vesződik az ormok rengetegében,
s ferde kalimpálással a bokrok gyilkos tüskéi közé hull.

Szorongás

Szíjas csapások ébresztik, fején a fény eső virág.
A hullámos hegy élére kitűzi kínja zászlaját,
s küllős-sugárú szép ágyán szakadt inakkal elterül.

Sarkos, verődő sziklákon ijedten ugrál té s tova.
Megáll, továbbmegy irtózva, szívére jajgatás zuhan,
barlangok odvas öbléből dögök bűzét eresztgeti. –

Parázs csirázik útjára, fészek-melegbe lép, ha lép:
remegve bújnak emlőhöz a védtelen, kis állatok,
csukódó arcuk árkába szelid fél-álom ágyazik.

Lehull a kerge vágyódás, folyondár folyja-kússza be,
nyugtot talál a kóborló, botlásait feledheti,
s a változékony fény-árnyat cseréli, mint ruhát a lány.

A rőzse-láng beszédén túl megérti már a szűkszávét,
megérti már a mennydörgés fölé-borult, habos dühét,
s derengő mámor indázza ragyogva, mint arany-fonál. –

De borzadása föltámad, kígyó rekeszti lábait,
csontvázak őrzik álmát is, hiába néz szökő-helyet,
s a gömbölyű vidék hátán sündisznó-bőrt növeszt a tél.

Ó, ráijeszt a morgó ég, villámaival üldözi,
játéka régi völgyében kezéhez törmelék tapad,
tíz ujja rosta-résén át gyér kincse mind a földre hull.

A homlokára jég-pánt nől, fogak zörgése kergeti,
sírása füst és úszó köd, kinyílik két okos szeme,
s a lengő semmi gödrében pihen rezegve, mint a nyíl.

Egy hülyéhez, gyermekkori barátomhoz

Áll az időben, s áll az idő benne.
Mint ki a jég közé fagyott, és kiben jég mered. –
Váltott lovakkal visz a végtelenbe
engem egy hallgatag sereg.

Pihennék itt-ott, nyújtóznám, leülnék,
de csak fut mellettem a táj, cseréli díszait,
úgy szöktetnek, és mintha menekülnék
a rosszak törvénye szerint.

Ó, állandóság temploma, homályos
lélek, töretlen íveid között épen ragyog
boldog sorsom sok kincse; tárva-tárd most
elém: látod, szegény vagyok!

Látod, útjaim fonalát unottan
csavargatom: nem érdekel: nincs rajta semmi szép –
hozzád szaladtam, együgyű szavadban
remélem a legszebb zenét.

Bolond siető, mért kellett a puszta
homokra jutnom oly buján virágzó rét után? –
Most jajgatok, mint jégesőn a gazda
vagy katona vesztett csatán.

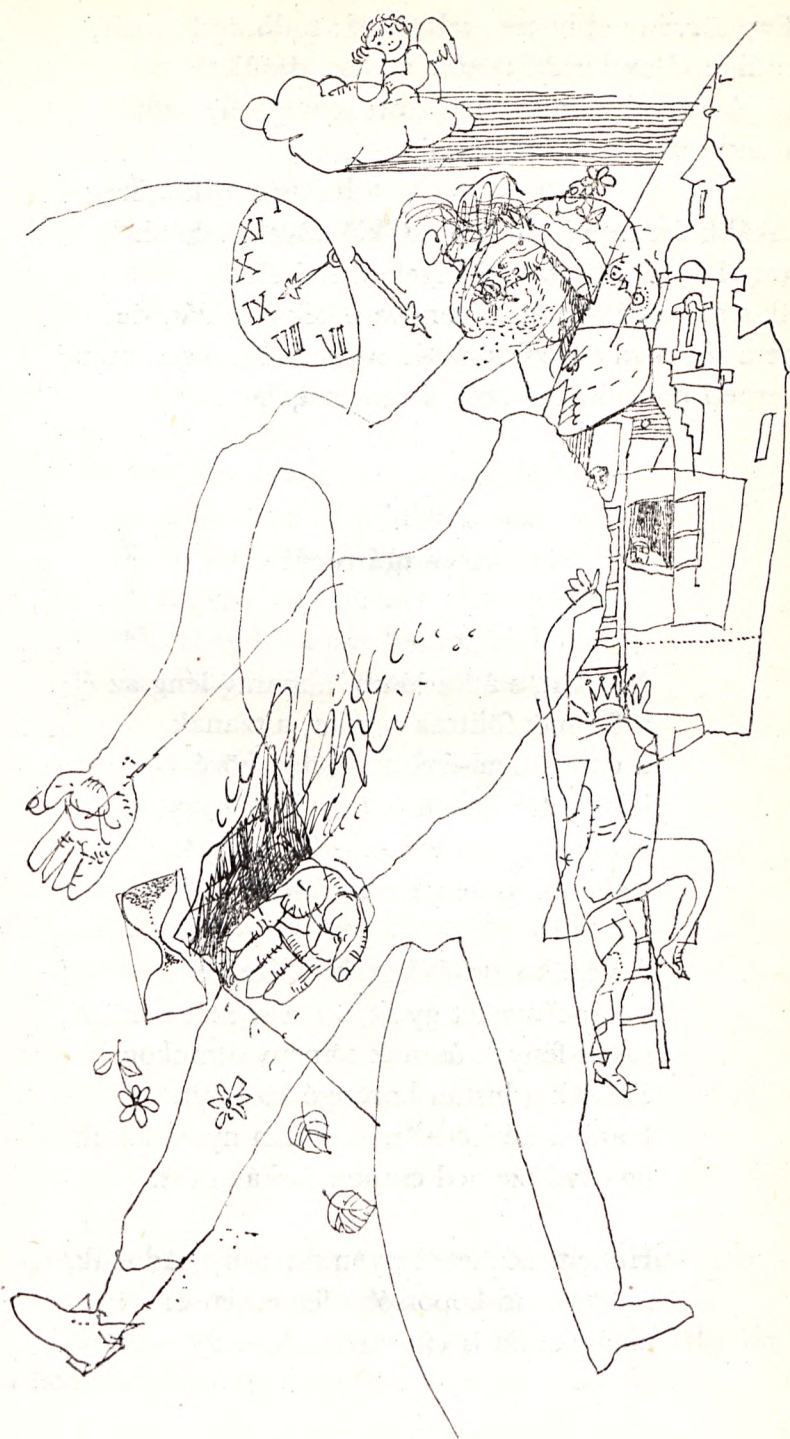
És arcomat fényességbe tartom,
homályos lélek, aki mint a háló a halat,
megfogtad múltam, s őrized a parton:
ne rántsa el az áradat.

Csak a múltót

Ég és föld és csillagok és sár és a nem-élő
dolgok a földben, a vízben, a föld hátán s az egekben
békén nyugszanak, érzéketlen, bő nyugalomban.
Ágyuk a két-végén-nyílt, öblös idő, körülöttük
fénylőn villog az űr fagya.

Nézd, nézd gyöngeszemekkel
tisztá hűvösségük, nézd, bámuld gyöngeszemekkel,
s hódolj meg szeliden, forrásként öntse a torkod
himnuszukat! Hódolj meg, hullj le a porba előttük,

ám ne szeresd őket! Ne szeress senkit, csak a múltót!
Azt, aki fölkel, pár suta lépést tesz, s lerogy újra,
messze kiáltja jaját: úgy érzed, szíved üvöltött.

Egy törvény él benne, tebenned: tudhatod álmát,
tudhatod undorait, félelmét, ritka derűjét,
sarjú vágyai bomlását, fosztott remegését,
szende szerelmét, vérszomját . . .

A ganaj-fia féreg
inkább ért téged, mint tündöklő kövek, inkább
annál is, ki a halmos fellegek ormai élén
ül, s ragyogó feje átüti zengve a kék kupolát, de
nem sír, nem táncol soha –: egykedvű nyugalommal
kergeti bolygóit tűz-bokrai rengetegében.

A magányról

Megállt, s áll a lomb, álmata tag leng az éj;
a formák fölitták a szint, alszanak
a végük-nem-érő utak, míg köz-
jük ékelve lassan piheg, fúj a nagy-
beteggé tüzelt város. – Ó, jobb, ha nem
vesződöl, pihensz csak fa-érzéktelen.

A végük-nem-érő utak! Hátukon
sugár-fényeket gyújt, s kavar szét a csönd,
sugár-fények úsznak tömény álmukon,
zilálják a lustán borongó közönyt.
Hanem nézheted nyomtalan nyomdokuk,
igyekvő szemed csapda torkába fut.

Hanem nézheted nyomtalan nyomdokuk,
nyugalmad koporsóba fektetheted:
az ágyadba is vinni kell háborúd,

parázson csigázni szegény testedet –
hegyet dönts elédük, vagy árkot hasítsz,
szökésükre hálót azért nem borítsz.

Sötéten botorkál a szív és remeg,
a zörgő, fagyos tájba vadként figyel.
Elégyúl a nap, láng-szegett fellegek
terítik be. – Ó, törbe jut, vagy kegyel-
mes öl várja? Aggódva kételkedik,
megébreszti és veszti félelmeit.

A boltok berogynak, s a hulló vilá-
got omló romok földbe zúzzák-verik.
Ki áshat, s ki ás érte sziklák alá?
A vágyak csak irtózva élesztgetik.
Ha szétfolyna bár boldog élők meleg
husában, hogy őrizze éber sereg.

Nehéz tűz a fájás, a vándor szemén
borúsan lobog, mint szülőház, ha ég –
Föléhajlik, elszáll a könnyű remény,
hüvös szél süvít, jég-eres lesz az ég –
a vándor riadtan tekintget körül:
kinyíló kehelyként borul rá az űr.

Szabadulás

Gyorsítja lépteit a nyár, korábban ébred a bagoly,
árnyékos odva úzi, mint a talpat a parázs.

Indázó, vézna dallamot növeszt a zengő hallgatás,
a hontalan homály a lomb csipkéin bujdokol.

Nyúlt-ívű csóva pántja leng a szótalán csúcsok között,
a völgyek nyirkos útjait borzongás kergeti,
kiáltás éled, száll a hang: nincs, aki sorsát mentheti:
a mell szorongó fészke vad sárkány-fiaktól sír, nyüzsög.

Érdes kövek csattognak és sikoltanak reménytelen,
nem nő a zúgás, nem lohad, csak forr kegyetlenül.
A hold derengő fénye, mint a víz, a töprengőre dül,
szelid csónakként ring odébb a megfárasztott értelem.

Nyitott tenyérre fekszik és megcsillan a kemény közöny,
halott mocsár-szag hömpölyög a roncs mező felett,
sudárló nyárfák töre szúr a légből: ó, nincs enyhület!
s a szél egy ág hegyére ül, tollázkodik szégyenkezőn.

Gidák s más ifjú állatok bohókás kedve nyugszik el
az álmos út bóbiskoló, fehér hajlásain,
a lassú tompulás mögül virág fakad, kibontja in-
gós szirmait, s a múlt felé halódó illatot terel.

Ágy, biztonság, meleg sarok, meghítt-világú, gyöngye mécs,
a védtelen befordul, és páncéljából kilép,
a vágató megtorpan: ím, szikrázva leng a semmiség,
és visszacsúszik, míg lehet, míg nem keríti görbe rács.

A hajnal éledő jelén dühödt bikák tipornak át,
rikoltás fűr az ég felé, a táj tűzvészt nevel,
király-sasok keringenek az áramlás erőivel,
a tolluk lángoló vörös, karmuk galamb husába vág.

Kicsendülő ének bolyong a réteken, fodrozva hull
a fűre, csapzott sír-helyét hullám-vonal diszí-
ti, száll a fény, árad-terül, az üldözőket üldözi,
bősége homlokukra ég reszketve, mozdulatlanul.

Dal

Az évekkel-szálló nem védheti arcát,
pókhálót köt rá a lassúdad idő,
port fúj a szemébe, lisztet a hajába,
pilláira ólom-gyöngysort kötöget.
Az évekkel-szálló nem védheti arcát, –
de a resten álló túljut a napok
s éjek fordulásán, fölhang az oromra,
zengő fények-árnyak csóvái közé.
Az évekkel-szálló nem védheti arcát, –
magasra-segítem mind, aki enyém:
tünde-ifjúságban villognak örökké,
dalolva hajóznak koporsójukon.

A menekülő

Fordulj meg, lökd arcukba fáklyád, lásd végre, hogy kitől
szaladsz.

Folyékony éj hullám-verése csapkodja térded és fejed,
lépéseidbe, álmaidba beléömlött az éjszaka.
Gyakran leülsz, s a földre bámulsz: bujócskázó utat kutatsz:
tudnál-e, s merre, merre tudnál a fénybe visszafutni még?
A fénybe, fénybe visszafutni! Lehúz a duzzadó sötét,
a színtelen tárgyak sok-élű téglái közt bolyongsz vakon.
Kicsöppentél a gyermekkorból: hogyan, hogyan
történhetett?
kicsöppentél az ifjúkorból: hogyan, hogyan történhetett?
a színtelen tárgyak sok-élű téglái közt csetelsz-botolsz.

Él még a szomjúság szivedben: érzed szilaj marásait,
s nem enyhíted, csak elcsitítod: igérettel csitítod el.
Csalod magad: egy másik út ez, végigfutod, mert így muszáj,
aztán a választott mezőre lépsz majd vidám-virágosan.
Ó, elfelejted, mennyi szép szó rekedt beléd örökre már,
miket vigyázva tartogattál, hogy egyszer elmondd boldogan.
Ó, elfelejted, mennyifélét akartál tenni, s rád-borult,
rád-alkonyult: becsukta kelyhét a szírmot-táró alkalom.
A benned ívelő sugár-bolt tojáshéjként rogyott be, és
a gyöngé törmelék porában kincsed porát se lelheted.
Gyakran leülsz, s a földre bámulsz: bujócskázó utat kutatsz,
gyakran leülsz, s magadba bámulsz: utat kutatsz magad felé,
tudnál-e, s merre, merre tudnál a fénybe visszafutni még? –
Körötted, a világ szegélyén hunyorgó lámpák rezgenek,
mint holt körül a gyertya-lángok – talán halott vagy már te
is.
Nem fény e fény, csak ócska pótlék, mit a szokás gyújt,
semmi több,
az egy-szövésű némaságban csöpp jajkiáltás itt meg ott.
De mégis: ez tiéd egészen, s ha büszkeségre éhezel,
szegénységedbe burkolózhatsz sajgó arany-palást helyett.
A térded egy irányba hajlik: az út is egy irányba visz,
miből kinőttél, dobd a tűzre, s vállald a rád-szabott ruhát.
A vissza-nem-jövőket öld meg, szerelmes testük hengerítsd
szived földjébe, női belőlük örököld sírok domb-sora.
Gyászold el őket újra-újra, akár termő szüléidet, –
de semmiképp ne várd, ne áhítsd – magadnak ártanál
vele.

Körötted, a világ szegélyén hunyorgó lámpák rezgenek,
örülj nekik, ha pislogók is, mint ékkövekre, úgy tekints.

Lépéseidbe, álmaidba beléömlött az éjszaka,
s az éjszakának réme-árnya rád-élesíti késeit.

Fordulj meg, lökd arcukba fáklyád, lásd végre, hogy kitől
szaladsz.

Fogyó világ

Földbe hullt, vagy nyom-felejtő légbe szállott,
váza van csak: bőre, húsa rég lemállott,
csípős szél fúj rajta dallamot. –
Lábodat se tedd le, ó, minek kopogjon?
úgyis eltűnsz, mint a füst, – de hadd forogjon
homlokodnál kedves csillagod.

Sárga és rogyott a fű, a fák kopottak,
hasztalan vesződtek, ím: alulmaradtak,
megnyugodva várják sorsukat.
Ám a házak lankadatlan küzdenek még,
bőrükön pusztít a fény – belül hűvösség,
vermek és homályba-vájt utak.

Hol keressek változatlan ízt e tájon,
lángragyúl-e lángom másik tiszta szájon?
ne maradjak egymagam hibás.
Hogy terítsem szép palástom más nyakába:
tudja ő is, mit veszít, ha már hiába,
óhatatlan lesz a pusztulás.

Jó sereg te, részesek, tanúk világa!
rögbe bújtál, ajkadat kukac lerágta:
titkod együtt rothad el veled.

És a szó, mely sírt, morogva lázadott csak,
messze zúg már: holdat és napot babusgat,
bátorítják öblös fellegek.

Gáncs-vető követ gurít az út elébem,
rácsot ejt a dárda-fényü ég fölébem,
jobb, ha bölcsen meg se mozdulok –
csak magamba nézek, és szemem bogozza:
merre jár a vágy, ha néha visszahozza,
merre nem szorul köré hurok.

A távozó

Sűrül a sorsa. Homlokán
jégcsap lóg és babér.
Sóhajt a föld üres nyomán,
borzadva fújja gyér haját a szél.

Külső irtózatok helyett
a test homályain
rezzen, s tör rá a rettenet,
ott dúl a harc hanyatló tájain.

Kétrét hajol, s az útra néz:
fehéren ég az út.
Már hallja nyílni a nehéz,
ösvény-rekesztő, zajtalan kaput.

Szín, illat – hagyva székeit –
suhogva leng köré,
a hang is gazdátlan kering
fülébe: ami ember s emberé,

széthull előtte. Váz-kezén
egy csillag jobban ül,
mint egy göröngy. Alig beszél:
nem értenék szavát száján kívül.

A dús-gubancú fák riadt
félsszel tessékelik
tovább: künt sír a hold alatt,
sír és kiált estétől reggelig.

Sír és kiált, s a rét füve
könnyét emelgeti.
Párává foszlik szép neve,
s a rezge szél egekbe kergeti.

Emlék

Láncaiból kiszakadt a halott,
kiszakadt testvérei láncaiból.
S jó, imbolyog, arca merengve ragyog,
köd füstölög ősz pillái alól.

Ím, újra erős, aki félt, akinek
lábára sikos kígyó tekerült,
vendége se már e világi hideg,
amely eddig a csontjai fészkein ült.

Megzendül a teste, kigyúl, bizsereg,
fürtjére szelid felhő gomolyul,
tenyerébe simulnak a messzi terek,
hús homloka hajnali fénybe borul.

Ocsúdő évek
Önéletrajzi költemény
1953—1954

I

Szél fúj, makacs szél, egyre makacsabb.
Múltam szorongó tájékaira
komor zúgás nehéz felhője csap:
a gyors idő rabló-darázs-rajja.
Riadtan pislogok szét, s hallgatok:
hová jutottam? Ó, mi lesz velem?
Sereglenek próbáló, új napok,
s elvész a mérték, üresül kezem.
Mit enyémnek hittem, testembe martan,
nyomát is veszti e dühös viharban.

II

Szél fúj, makacs szél, egyre makacsabb;
nyugvó s kelő nap egyaránt növeszti.
Más mint az ismerős légáradat,
haragját a hús mélyére ereszti.
Pedig, hogy voltam légyen is, szeretném,
vízre-hullott levélnél több legyen,
gyökérből, biztos száron emelkedném,
ne inganék vak semmiség felett,
hogy aki látja sorsom, bátorítást
hirdessen annak, okos szomorítást.

III

Bölcselkedés ez? Jó, de éppúgy élet.
Rágódtam rajta gyakran, hát tudom:
hogy végigjárjuk a szabott egészet,
hasznos megállni olykor. – S féluton
vagy tán még annál is többön vagyok már.

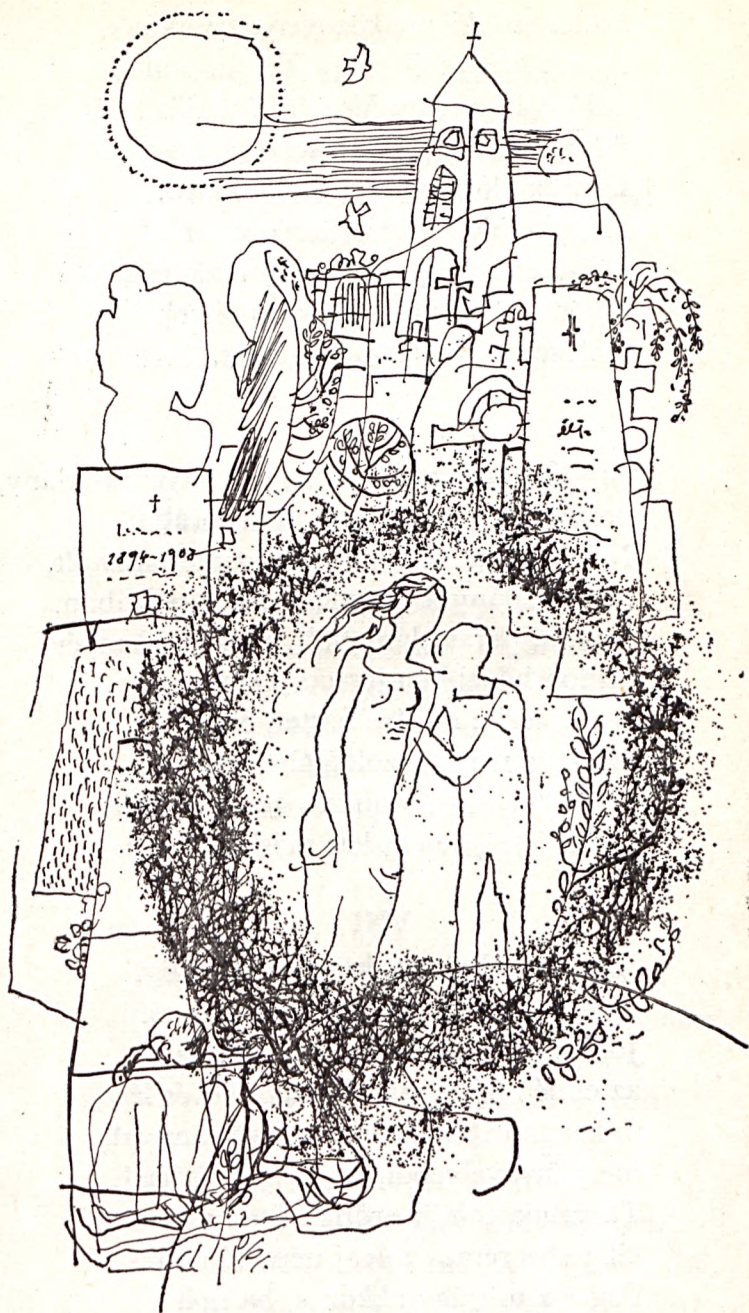
Aki elhagyja szülője ölet,
a halál fia. Tán itt is topog már
ajtóm előtt a győzni-jött sötét.
Mindegy: másoknak használ vagy magamnak,
megállok, mert a jelek sokasodnak.

IV

Megállok s visszanézek. Szürke por hullt
a régi útra. Arcok, szemek, nyelvek
hajdan tüze hamu lett. Éjbe fordult
a nap, s helyén még csillagok se keltek.
Varázstudó szó kell, igazi szándék,
ha sírokat kívánok törni, s jobban
nem szomjúhoztam senki mást még,
mint most magam e tékozló napokban,
támaszt a forgató szélvészek ellen:
a gyermeket dajkáló sejtjeimben.

V

Megállok, s visszanézek: a homályból
szelid árnyak lépnek ki, ismerősen
körülfognak, s szájuk, bár néma, vádol,
hogy én, ki annyi mindenről beszéltem,
őket az elmúlás kényére hagytam. –
Igen, erős szó kell, igazi szándék,
s a vér megindul a halott tagokban,
ébred a gyermek, föltámad a játék,
az élt s mesélt valóság lánggra kap,
s varázslóvá lobbantja tollamat. –

VI

Pécsett, Vilmos-utca 23-ban
születtem, kilenc közül nyolcadiknak.
Apám Nagykállóról, a Tiszán-onnan
való volt, anyám Vecséről, a „kis lak”
falujából. A zöld Mecsek gerince
szemük elől mindkettőt eltakarta.
Hogy a felejtőt szép hűségre intse,
köd-arcuk megkísérti még gyakorta,
különben már az új-rakásu fészek
melegén sarjadt a fiú-önérzet.

VII

Anyám parasztlány volt, szegényparasztlány,
porszem az ország szomorú porában.
Népes családból, melynek szinte használt,
hogy néhányuk meghalt már kiskorában.
Anyám parasztlány volt, s hogy a kenyér
otthon bővebben jusson, Pestre ment.
Egyik férjes nővére Pesten élt,
az szerzett néki szolgálóhelyet.
Játék helyett a munka s gond bozótja
sűrült köré, s nem lett másképp azóta.

VIII

Anyám! Alighogy írtam róla eddig.
Rohan az idő, lassan nyolcvanéves.
Jó, ha a szív még valónál melegszik,
az emlék bármi tündérszép, kevés lesz,
mikor már harcot ví a nagy hiánnyal,
mely úr-nyelvéből, úr-szeméből árad.
Társulnia mit ér erőtlen árnnyal,
kit testes rémek tolvaj népe támad?
Fog-e a toll úgy akkor is, ha már a
sosem-szűnő szomj tintájába mártva?

IX

A gyöngö sün, ha bántják, összegömböl,
merev tüskéit kifelé mereszti,
s ki hozzáér, riadtan visszahördül,
szeles bátorságát sietve veszti.
De aki bent a sün pihés ölében
bújik meg, annak fészek és melegség.
A tüskéről, ha tud, dicséri szépen,
vagy menti, mert illő, hogy néki tessék.
Boldog, ki másra tudja bízni sorsát,
de áldott, akit másért fűt gonoszság.

X

Anyám, anyám, sün-tüskéid ha láttam,
olykor talán el is búsultam értük.
Láttalak volna inkább glóriásan,
hogy csillagok szórják fejedre fényük,
hibátlan és makulátlan, sugárzó
ragyogásban, hogy szavam akadozzon,
ha rólad szólok, lettél volna zászló,
bár lettél volna élő példa-asszony,
kit bámulat övez, tisztos dicséret,
s a hódolat körötte a kíséret.

XI

Anyám, nem voltál zászló s példa-asszony,
de asszony voltál, s ami még több: ember.
Átláboltál velünk tengernyi rosszon,
karodon vittél, s vittél nagy szivedben.
Ki öle fészken annyi békét rejtett,
aki úgy tudott óvni, simogatni,
nem csoda, ha más törvényt elfelejtett,
ha másnak nem bírt morzsákat sem adni,
ha tenyerei más felé csukottak,
ha másoknak csak tüskéi jutottak.

XII

Sokszor fog karmaiba rémes álom:
 hajszott szív, nyúzott idegek vendége.
 Forgolódom, nyögök a forró ágyon,
 éber testőreimtől messze tépve,
 s anyám, anyám, ilyenkor téged hívlak
 már harmincnyolc esztendő férfi-fejjel,
 törött erőid új virágba nyílnak,
 egyetlen ör, pótolhatatlan menhely!
 Mert minden ember lelke mélye gyermek,
 s csak anyjánál talál igaz kegyelmet.

XIII

S apám? – Nehéz a szó: hosszú huszonhét
 éve halott már, majdnem-üres emlék.
 Fölásnám sírját, mellé térdepelnék,
 csontjait fognám: végre fia lennék,
 csontjait fognám: támasszam valóra,
 tudjam pontosan: *volt s van*. Most erőtlen,
 ingó árnyékok árulkodnak róla
 valahol bennem, mintha már tűnőben
 az ébrenlét, s ón-pilláim körül
 álmok csapata rajzik, tömörül.

XIV

Nagykálló szülte s lecsúszott család.
 De cipészből kalauz lett újra apja,
 mert nem akarta megadni magát,
 és törni próbált ismét magasabbra.
 Mint száműzött király járt a világban,
 magán kívül nem érdekelte senki;
 két fiát iskolába küldte, hogy talán majd
 vesztett trónjára egyik visszamenti.
 De száműzött maradt örök időkre:
 csak álma volt s nemesi kutya bőre.

XV

Két fiát iskolába küldte. Nem tanultak,
helyette inkább iparosnak álltak.
Apám festő lett, s legényfejjel útnak
eredt, hívták tündöklő, messzi tájak.
Egyszer már-már Amerikába csalták,
(ha elmegy – furcsa gond – lennék-e én ma?)
szíve és emlékei nem akarták,
hajójeggyel zsebében visszatért a
trieszti kikötőből. – Soha többet
nem hagyta el aztán a honi földet.

XVI

Pestre került a MÁV-hoz; nemsokára
meg is nősült ott, elvette anyámat.
De nem szívelték: „túl nagy volt a szája”,
sokat beszélt a „jog”-ról, s egyre lázadt.
Jobb valahová eldugni vidékre
– gondolták. Pécsre ily módon jutott.
S kinek az élet ormait ígérte,
adott helyette egy szegény zugot,
börtönt, mely nem nyílt soha meg előtte,
s ajtaja nem volt, csak a temetőre.

XVII

Mesék, mesék, anyám meséi róla:
„a harmadik fiú” volt ő, a hős,
a könnyesek, búsak vigasztalója,
az erejük-vesztettekért erős.
– Én már csak törtnek láttam, ijedősnek,
aki magát se tudta menteni,
a halállal láttam már viselősnek,
kinek széthulltak földi rendjei,
ki hogyha lázadt, már csak maga ellen,
vádlott és vesztes mindenféle perben.

XVIII

MÁV betűíró volt, de otthon is
dolgozott másnak: sok volt a gyerek.
Ma is látom még, hogy ott ül a kis
vagy nagy táblák előtt, könnyű ecset
kezében, s nőnek, nőnek a betűk
kéken, pirosan, soványan, kövéren,
formás-cifrák és sima-egyszerűk,
ezerfélék és ezerféleképpen. –
Apám betűíró volt, magam is az vagyok,
ki tudta jobban dolgát, eldöntik a napok.

XIX

Anyám, apám és nyolc testvérem: – ím
ama keret, melyet a vér adott.
Ó, hol vagytok, egy-testből véreim,
egy-méhből sarjadt magzatok!
Kilenc testvér, kilenc test, sors, világ,
de idegenné ridegedtünk!
Külön futunk külön célunk iránt,
külön csillag ragyog felettünk.
Egyőnk már végképp elment, hogy jó helyet
csináljon,
most ő is maga kószál az égi tájon –

XX

Pécsett, Vilmos-utca 23-ban
születtem, s éltem hatéves korig.
Szöllős-gyümölcsös, enyhe lanka-oldal
lábához fut föl, s rákapaszkodik
a Vilmos utca. Hol síkká simul
a dombhajlat, majd elkezdődik újra,
ott állt a ház; egy udvara alul,
s egy fönt, bozótok sűrűjébe bújva.
Az alsó udvar közepén temérdek
ágaival egy vén fa terebélylett.

XXI

Gyermekkor! – A világ két kézre készült,
s én eggyel jöttem élni. Semmiség, de
nem semmiség annak, ki kapta részül.
Árnyéka lépteim végigkísérte,
s tudom, kísér a síromig s azon túl,
s míg csontjaim más csonttal nem vegyülnek,
nem szabadulok e cégéres nyomtul.
Perceim most is gyakran keserülnek,
gyakran borít el érdemetlen szégyen,
s roskad be minden szívem közepében.

XXII

Gyermekkor, ó, csak te voltál a mentő
tarkán csillámló álmaid hadával;
szemem tükrén tündöklő rózsá-felhő,
fülemben el nem lankadó madárdal.
„Vaskezed lesz” – mondták, s hittem szilárdan –
„erősebb mint a másik, s aki bántott,
bűnhődik akkor.” – Nagy lenni kívántam,
s megverni a rakoncátlan világot.
Pajtásaim – sokszor dölyfölve többek –
ilyenkor kegyeimért könyörögtek.

XXIII

Próbálom összegyűjtögetni rendre
első hat évem: nem megy sehogyan sem.
Csak szilánkjai fénylenek remegve
valahol kincs-takargató szivemben.
Nem is szilánkok, illó villanások,
a szó elől elszöknének, ha pontos
formáit mint hideg kalitka-rácsot
köréjük raknám, hogy miként belül most,
éljenek kint is. – A tenger vizében
szúrd a beömlő folyók vizét széjjel!

XXIV

Mégis: tudok az izgatott napokról,
 a nagyfiúk harcáról fönt a dombon,
 mi, aprónépség, bámultuk a bokrot,
 a „főhadiszállást” s odébb a „fronton”
 a „támadást”, a „zsákmányt”, „megbeszélést”.
 Köztük társ szerettünk volna lenni,
 de útunk állta a tekintély-féltés,
 csak szolga-munkát bíztak ránk vagy semmit.
 A fővezér fényes, valódi kardja
 irigységünk könnyét szemünkbe csalta.

XXV

Tudok a nyár-estékről, vacsorához
 gyűlt a család ilyenkor, – szinte kisdéd
 kaszánya. A kezünkben tányér, lábos,
 pléh, porcelán, kinek mi jutott. Veszteg
 álltunk sorban, amíg az étel, gyakran
 puliszka, nem került edénybe végre,
 aztán hajrá! fatöve, konyha, kamra:
 ez itt, az ott fogott buzgó evésbe,
 s ha végzett, viaszompolygott szerényen,
 de hányszor hasztalan, hogy újra kérjen.

XXVI

Tudok Vince bácsiról, apám furcsa
 öreg barátjáról, gyakori vendég
 volt ő nálunk, akinek csoda kulcsa
 minden zárat nyitott, s aki az ingét,
 kabátját egy-gombra-járóvá tette,
 hegedűt csinált, maga-billenő
 keménykalapot, s ez köszönt helyette.
 Az élet szépségét kereste ő,
 s mert megszerezni pénze rá hiányzott,
 formált helyébe egy külön világot.

XXVII

Tudok arról, hogy egy kamasz-fiúval
a szomszéd Rácvárosba szöktem egyszer,
s az országúti kocsi- s autózaj
úgy megijesztett, majd kétségbe estem,
hogy hazafelé koldultunk az utcán,
föl tudjunk szállni végre villamosra,
s mint a molnárét, kire könnyű liszt száll,
barna fejem fehér por záporozta,
s mikor síró anyám, ki elveszettnek
hitt már, meglátott, elsőbb meg se ismert.

XXVIII

S tudok, igazán tudok Arankáról,
tudok róla, kit egyik lány-néném szült.
Kilencünket szaporította, s máról-
holnapra máris messzi útra készült.
Látta, igen, nem neki való itt e
csunya vásár. Kis gyermekpadban hárman
ettünk: ő, én s húgom. Megmerítette
kanalát tányérunkban is: vidáman
„szerzett”, iparkodott: kevés volt hátra,
erőt gyűjtött a szörnyeteg halálra.

XXIX

Mi baja lett, régesrég elfeledtem.
Kórházba kellett vinni. Ünnepest
arccal harmadnap látogatni mentem.
Csodákkal várt a kórház, ritka-fényes
csodákkal, s én még toldtam őket. Hosszú
órákig meséltem, hogy ott mit láttam:
a betegekről, ágyakról, a lassú
nővérekről, s hogy mennyi orvosság van
Aranka szekrényén. Irigy-kerek
szemmel hallgatott a gyereksereg.

XXX

Hozzá készültünk aznap is, de egy tányérsapkás ember jött korareggel. Néném keresi, s látom, hogy bemegy, majd sírást hallok, sejtő rémülettel futok utána: „Istenem, mi történt?” Néném már az utcán volt, otthagzott. „Aranka rosszul van” – szólt vissza onnét. Mint aki kővévált, úgy álltam ott, aztán kitörtem, rázódva zokogtam: a pusztulás küszöbébe botoltam.

XXXI

Igen, Aranka meghalt. Két riadt nap sirattam, a jó szó hiába volt. A vigasztalás a bimbózó agynak használt volna, de a szív nem hajolt, makacsul tudta, nincs vigasztalás: erősebb, több a játéknál e baj. A visszatarthatatlan elmulás csördített csípős ostoraival nyakam közé, s éreztem: hatalom suhog bennük, s nincs tőlük oltalom.

XXXII

A gyermekparcellában temették el. Fakeresztjén kicsiny, tojásdad tábla, zománcosan, nevető égszínkéken, s egyetlenegy alig-mondott szó állt a táblán: „Aranka”, fehéren: „Aranka”. – A gaz sietve benőtte a dombot, a keresztet a rothadás faragta, de a tábla ép volt, és mintha boldog hírt zengene: a rokkant sír felett villogta szét a hófehér nevet.

XXXIII

Mit mondjak el még? A „kis háború”
alatt, ezerkilencszáztizenhatban
születtem. Vastagon reáborult
első éveimre a bonthatatlan
sátrú ború. Nem sejtettem, miért,
azt gondoltam, hogy ennek így kell lenni.
Elutasított kéréseimért
anyámat olykor kezdtem nem szeretni.
Ó, mit tudtam: ön-szívén üt sebet,
mikor kiejti a rideg „nem”-et.

XXXIV

Mit mondjak el még? Vajon ennyi volt csak
a Vilmos-utca 23? Ennyi
s még ezer ennyi. Sűrű-kusza korszak,
de éles górcső alá kéne tenni,
s szétbontani idegeim, agyam,
csontom, húsom, vérem: meg kellene
keresni, amiben tudattalan
a tudat, csak az anyag szelleme
őrzi, az ő titka, nem az enyém is,
ami azonban én is vagyok, én is.

XXXV

Ezer ennyi volt: őserdő-vidék.
Gazdátlan színek, hangok, illatok
kutatják bennem – meglelik-e még
szülőhelyük, mielőtt meghalok?
Vagy majd a föld ad nekik nyughelyet,
ha beleporlok, csak a föld, a nagy
kerítő, mely minden szerelmeket
megelégít, és teljesülni hagy,
melyben eggyé lesz gyümölcs és gyökér,
a cél után igyekvő és a cél?

XXXVI

Vilmos-utca 23. Harminckét
esztendeje már! Fölserdült koromban
meglátogattam egyszer. Szörnyü inség!
roncsa annak, mit hordoztam magamban!
Azóta nem megyek feléje sem: ne
vessen el bent is, mi künn elveszett:
a valóságnál úgyis erősebbre
rakja a bástyát az emlékezet.
Pedig kísért a vágy: mégegyszer lássam
a kis szobát, melyet először láttam.

XXXVII

Nem csupán éhezés, ruhátalanság
a szegénység, – örök békételenség,
szándéktalan, kényszerű nyugtalanság,
didergető fészektelenség.
Hullott levél-sors, levélé, amelybe
akkor kap a szél, mikor kedve támad,
és arra viszi, merre tartja kedve,
nincs ellene mentség, és nincs bocsánat. –
A tulajdonosnak kellett lakásunk,
mehettünk: többé nem volt maradásunk.

XXXVIII

Egy városszéli új lakótelep
akkortájt készült el. Szépségtapasz
a leprás arcon, a tengerbe csepp,
halálos betegnek sovány vigasz.
Mert sokan éltek még nyomortanyákon,
fabarakokban, félig állatok,
saját kezükkel hulladékból tákolt
putrikban, méltatlan gyalázatot
hordozva. – Utam néha arra vitt,
ama bűz most is orromban lakik.

XXXIX

Az új telep. Apró egyforma házak
két sorban, kerttel. Közöttük kereszt-
alakban utcák. (Rideg, pusztá váz csak,
akkor kezdett épülni rá a test,
az élet.) Laza talaja sokáig
süllyedt, késfoknyi, s ujjni vonalak
szeszélyes rajzú hieroglifáit
írták az egyre rokkánó falak,
jelezték – pontos óra – az időt,
mely réseikből konokul kinőtt.

XL

Az egyik sor félig egy rétre, félig
egy régi-régi temetőre nézett.
A kertek körül szinte csak derékig-
érő lécz- és fonott drótkerítések.
Az udvarokban – azelőtt szemét-
gyűjtőhely – üvegcserepek meg ócska
bögrék, százféle apró törmelék
és gyim-gyomok fakó-poros bozótja.
Friss mész-szag szállt, és itt meg ott nyomok
mutatták, hol volt a sárga homok.

XLI

Ide költöztünk. Ferdén szembe a
temetővel egy kétszobás lakásba.
Parányiak, de mégis két szoba,
s mint soha még: előszoba. – Akárcsak
a többiek az egész telepen,
első lakók voltunk mi is. Legott
hozzáfogtunk, hogy otthonabb legyen
az otthon: ástunk, szedtük a gyomot,
fát ültettünk, s tákoltunk egy galamb-
házat a kamra eresze alatt.

XLII

Háziúr nem volt, mi lettünk urak.
 (Vagy legalábbis úgy gondoltuk akkor.
 Buta képzelgés, néhány év alatt
 megtudtuk keserű tapasztalatból,
 mikor a város – a tulajdonos –
 az elmaradt lakbérért egyre-másra
 szorongatott, s végül a folytonos
 fenyegetést zordon valóra váltva
 fölmondott, aztán kilakoltatott,
 s foghattuk ismét a vándorbotot.)

XLIII

(S kezdhette nyugtalanságát a gyermek,
 a száműzetés kínját érzeni,
 mert mit kedvére s maga épített meg,
 el kellett kedve ellen veszteni.
 Forrón kívánta hosszú-hosszú évek
 során a kert végén a csöppnyi házat,
 s álmodott vele sokszor semmiséget,
 semmiséget, mely mégis cifra lázak
 nehéz tüzeit gyújtogatta benne,
 s égette minden fészket idegenre.)

XLIV

(És mikor végre nem várt csodaképpen
 tizenhét esztendő után az álma
 beteljesült, óvhatta a szemérem,
 hogy örömét férfi-lélekkel állja,
 mint kinek csak „lakásváltoztatás”,
 semmi egyéb a visszaköltözés,
 ne lássék rajt a boldog zokogás,
 a reszkető elérzékenyedés,
 bár nem a régi házba, a telepre
 tért vissza csak, egy utcával felette.)

XLV

Urak lettünk: nyújtót, hintát csináltunk az udvaron, és nem szólt bele senki.

A fél-telep gyerkőcének kínáltunk szórakozást – jött is igénybe venni: hívta a ritka-sokféle csoda.

Reggeltől estig zengett a világ, többnyire csak a vacsora szaga csalogatta szét a kompániát, sőt néhányuk gyakran még azután is visszajött, s maradt majdnem éjszakáig.

XLVI

Játszani igazán csak a szegény gyerek tud. (Legjobb társ a képzelet.)

Lát a valóság megkopott egén szivárvány-tarka álom-képeket.

A semmi tárgyakat tündér-ruhába öltözteti, örök mesében él,

sanyargatja a fogható hiánya, űzi a kincs-birtokló szenvedély. –

A telepen mi voltunk legszegényebb, a gyerekek közt így lettünk vezérek.

XLVII

De akkor gyúlt fejünk fölé a nap, mikor a régi-régi temetőt

fölfedeztük. Vadgesztenyés utak sátorsorai közt tömöltre nőtt

bokrokkal, ág-bogak töméntelen gubancaival. Mi persze hamar

kiismertük magunk, s az éktelen sűrűben az értők szavaival

igazítottuk egymást. Új nevet s nevet kapott, mire szemünk esett.

XLVIII

A „középút”, a „nagy ecetfa” a „koronás kriptá”, a „fekete kő”, a „fényképes kereszt”, a „rózsafa”, a „bogyós bokor” – mind, mind. Az idő elmosta bennem, s szétrombolta kint. Rideg kaszánya van most helyükön. Meg-megpróbálom igazság szerint rendezni őket, hívom nevükön: csak félig-meddig s belül sikerül, tiltakozik a valóság kívül.

XLIX

Csak belül sikerül, ha sikerül.
S úgys belső kalandozás e vers.
Ki az időben utazik, belül
utazik, s téved, hogyha kint keres
útjához társat vagy támogatót.
Talán még a hiány segít neki,
a változás, mely a nehéz adót
riasztóan szívére görgeti,
a változás vagy a hiány talán,
de mindig a sugalmazó magány.

L

A temető! Embarras de richesse!
Szédülök. Hová nyúljak, melyiket
válasszam? Gyors madárrajként repes
bennem az emlék. Akármelyiket
mellőzöm: magam veszttem, s egyaránt fáj.
Amit nem írok most meg, valaha
megírom-e? A könnyült szív nem ágál
könnyülésért, a szava elakad
hamar, mivel nem terhét, csak okos
szándékát hordaná a papiros.

LI

Mindegy: inkább a kevés, mint a semmi;
akár az élet, bölcs kiegyezés
legyen ez is. Hisz többet ér szemernyi
formált emlék, mint az emlékezés,
zörgőre száradt préselt rózsabimbó,
mint rég látott friss-harmatos liget,
a mozgó tenger-múltba visszanyúló,
ingathatatlan földű félsziget
a tenger-múltnál, melybe belehal,
ki könnyelműen vízébe rohan.

LII

A temető. Lassacskán fontosabb
lett az otthonnál, – otthon lett. Haza,
az igaziba fájt mennünk. A nap
nagy részét kinn játszottuk végig a
bokrok közt, láthatatlan fészkeket
raktunk, s beléjük gyűjtöttünk ezer
csip-csup lomot, nekünk értékeket.
Teremtettük világunk lelkesen,
csak télen hagytuk el, ha a hideg
a lakás börtönébe kergetett.

LIII

A temető. Ott lépett életembe
a lány, a nő, a másik fél, fele
a fél-embernyi férfinak. Remegve
s gyámoltalan kúszázódtam belé.
Félelemtől és örömtől remegtem,
éreztem: jó, s tudtam, hogy nem szabad,
tudtam: tilos tájakra tévelyedtem,
de már az értelem s az indulat
saját célú saját útjára tért,
s keveset tett egyik a másikért.

LIV

Idősebb volt a lány nálam, talán
tízestendős lehetett, én alig hét.
Marcsának hívták. Még ma is talány,
hogyan történt: sarjú vágyai vitték,
– maga se tudta – vagy tanulta mástól.
Bölcs volt előttem, titkok jártasa,
a szomjas összevissza kapkodásból,
melyet az élet bomló ritmusa
támasztott bennem, egyenesbe mentett,
és – gyermeket – majd felnőtté teremtett.

LV

Hárman legyeskedtünk a lány körül:
én s két pajtásom, két testvér; velem
egykorú volt a kisebb. Remekül
tartott a lány bolygó kegyeivel:
mindhármunknak jutott kellő-elég.
De a javát pajtásom bátyja kapta,
érte, ha mentség nem volt rá egyéb,
a két ifjabbat szó nélkül becsapta.
Becsapott minket kettőnket nyugodtan,
mégis szerettük őt, vagy – annál jobban.

LVI

Egyszer a temetői dzsungel-mélyen,
fészkünknel ültünk négyen. Marcsa sorba
bújt el velünk a félhomályló, szépen-
vájta, fű- s fonnyadt levélszagú bokorba,
mikor – csaknem lehelletünk szegett meg –
egy rendőr lépett mellénk valahonnan,
s megállt fölöttünk zordan. Szétijedtek
azok is ott belül, s másztak ki nyomban.
Torkunkban vert szívünk: vártuk, mi lesz.
Azt gondoltuk: a világ vége ez.

LVII

De nem esett baj. „Mit bujkáltok itt?”
 – mordult reánk a rendőr gyanakodva.
 Marcsa felelt: „Füvet szedünk.” S alig
 kimondta, tépte máris két marokra.
 Mi meg utána épp oly lendülettel
 s fülig zavarban, föl se mertünk nézni.
 S Marcsa folytatta: „Ki szalad helyettem
 zsákért haza? Otthon feledtem.” És mi
 ugrottunk kész örömmel, versenyezve,
 s futottunk, szinte már eszünket veszve.

LVIII

Tőlünk, a kamrából lestük szorongva
 Marcsát. Meg is jelent igen hamar.
 Körülfogtuk, s faggattuk: mondja, mondja,
 mi történt? nem volt-e valami baj?
 fölírt-e nevünket? – Marcsa félre-
 mosolygott, s kezdte lassan: megkivánta
 a rendőr, s letérdelt melléje, kérte
 mutassa magát. De hogy sírni látta,
 hozzá se nyúlt, megszeppent, és odébbállt,
 ő meg – szólt büszkén – szépen hazasétált.

LIX

Ó Marcsa, szőke-copfos, drága gyermek,
 hol, merre jár? – Míg nem vetődtem el
 egy másik városrészbe, életemnek
 hú társa volt ő, s máig jött velem.
 Nem csábítóra, okos tanítóra
 gondolok, hogyha rája gondolok:
 zsengecske fővel tudtam férfi-módra
 nézni a nőt. E botcsinált titok
 már akkor megmutatta a Nagy Örvényt,
 és kihírdette véremlen a Törvényt.

LX

A temető . . . Emléknek is bozótos
 emlék-bozót, szét nem bogozható.
 Mit szövevényéből a szó előhoz,
 csökkenthető vagy sokszorozható.
 S mi a fontos, ki tud rá jó szabályt?
 Egy-egy göcsört vagy egy-egy lenge szál?
 Mi keresetlen kínálja magát,
 vagy mire fátylat bontott a homály?
 A lélek rengései-e vagy a
 temetői ibolyák illata?

LXI

Az-e a fontos, hogy a gyermek ott
 tanulta meg az élet némelyik
 igazi leckéjét, nevelte sok
 szép álmát, ízlelgette mérgeik:
 bízott, csalódott, gyűlölt, szeretett,
 szolgált, parancsolt, fásult el, hevült,
 játszott előre felnőtt szerepet,
 – (így néha felnőttként se sikerült),
 hogy nagy iskola volt a temető:
 emberré lenni készített elő?

LXII

Vagy az a fontos, hogy a szomszéd házak
 bokrok közt bújó baromfiait
 összefogdostuk, s izgató varázslat
 másoktól hallott fortélyá szerint
 igyekeztünk ügyesen elaltatni:
 a szárnyuk alá fordítva fejük
 lóbáltuk őket, s volt nagy diadalmi
 rikoltozás, ha vágott módszerünk?
 Bár csaholó kutyákat bujtogattak
 utánunk, s nem ritkán meg is kapattak.

LXIII

Vagy fontosabb az, hogyha másik környék
kölyke véletlen tájékunkra tévedt,
csalárd mesék a sűrűbe terelték
állítólagos csoda-látvány végett,
s míg mitsem sejtve bámult, a mesétől
szédülve, egyetértő kis betyárok
gonosz tréfára szorgalmas kezétől
emlékezetes módon pórul járt ott,
s távozott sírva, nagy bosszút fogadva,
s jött vissza gyakran cimborás csapatba?

LXIV

Vagy inkább az talán, hogy estelente
nyáron, ha a temető mellett párok
sétálgattak, a tücsökhangú csendben
a sírkövek bástyája mögé állott
néhányunk, és a gesztenyefa-sátrak
közé köveket vagdosott, vagy csorba
vasdarabbal, mikor épp arra jártak,
az érdes kripta-tetőket kaparta,
s volt kuncogás, látván, hogy a gavallér
karján hölgyével ellép, s vissza sem tér?

LXV

Ki tudja, mi a fontos? Fontos minden,
s nem fontos semmi. Csak a szív s az agy
hamis vonzalma, riadalma itt bent
igazítja kanyargó tollamat.
Mit szöveteim beszöttek magukba,
azt tudom úgyis elmondani csak,
bensőmbé szállok, mint egy alagútba,
égő emlékek világítanak. –
Lámpa-sor közti vándorlás e vers,
bár a homály is tolmácsot keres.

LXVI

A homály is, – hanem megfoghatatlan.
 Víg dudorászás képes vagy nyögés
 botló hangokban inkább mint szavakban
 hirdetni létét a kísértetés
 vagy az öröm széljárása szerint.
 A homály is. – De mégis lámpa-sor
 között visz e vers útja. Messze int
 egy-egy sugár: ujjongva olvasom
 jelzéseit: jók, rosszak, egyremegy,
 kezem, szívem mindenhogyan remeg.

LXVII

Most is remeg, hogy szólít valaki.
 Szokatlan hangon szólít: idegen
 fülnek nevetni méltók szavai,
 de boldog hírek hangjai nekem.
 Pista szólít, gyermekkorom fura
 társa: hülyének született szegény.
 Itt csetlett-botlott, félszeg volt, suta,
 ám bizton szállt az álmai egén,
 s ez képzeletem százszor jobban csalta,
 mint a valóság pontos birodalma.

LXVIII

Szomszédunkban lakott. Nálam két évvel
 idősebb volt. Ő is járt iskolába,
 meg is tanult olvasni tisztességgel,
 de számolni nem. Nyúzhatták: hiába.
 Eljutott tízig, följebb nem haladt.
 Két osztállyal birkózott meg csupán,
 és ezzel is három-négy év alatt,
 s tán ma sem jött még húsz a tíz után.
 Sokat gúnyolták szülei és mások:
 bolond józanok, okos félnótások.

LXIX

Mi jól értettük egymást: ő meg én;
saját világunk éltük gondtalan.
Külön napból áradt reánk a fény,
s fürödtünk benne szédült-boldogan.
Ó szép világ, kettőnk külön világa,
mely minden többi fölött lebegett,
melybe, – akárhogy próbálta, kívánta –
földi halandó nem férközhetett,
a mi világunk! – Ó még őrzi tán,
bennem csak sajgó, formátlan hiány.

LXX

Húsvét, karácsony! Hogy hittünk mi ketten!
Kisjézus, nyuszi, — áldott szép csalás!
Soká védtek, hogy nem lettem hitetlen,
mikor már eltört a pirostojás,
és hullt a csillag, hullt az emberekről,
hullt mindenről. – Ha nem lett volna ő,
rég lettem volna az angyseregéből
kiűzött, árva trónkövetelő,
mint lettem később, és ma is vagyok,
hogy jogaimhoz többé nem jutok. –

LXXI

Két tűzifa-darabocskát keresztbe
raktunk, nagy, fényes szöggel átszögeltük,
s kész volt a repülőnk. Szárnyát meresztve
órákig zúgott, szálldosott felettünk, –
órákig hordtuk föltartott kezünkben,
úsztatva lassan föl-le, körbe-körbe,
szájunkkal búgtunk hozzá rendületlen,
iramló tájak néztek tündökölve
utánunk a parányi föld színéről,
s mint rendek dőltek, – láttuk moziképről.

LXXII

Vagy botra kis virágcsokrot kötöttünk,
 s körmenettest játszottunk: énekelve
 vonulgattunk az utcán, és mögöttünk
 – képzeltük – hosszú sor jön lépegetve,
 vagy háborúsdit ólomkatonákkal,
 vagy ... ó ki tudná megmondani, mit még!
 Nem bírok a tolvajkodó homállal,
 mely irgalmatlan tölti ronda tisztét,
 s holott az emlék húsomban pihen,
 agyamig többé nem ereszti fel.

LXXIII

Pista, barátom, egyetlen barátom,
 bár tanítgatnál ma is olykor-olykor
 játszani, élni: férfi-prózaságom
 lobbanna lángra ama láng-napoktól!
 Most? Repülő a repülő, s darab fa
 a darab fa, s a föld: föld; rajta járván
 besározódik a cipőm, s ha dalra
 gyújtok, egymagam fújom, mindig árván,
 s utánam sem jön senki, s katonám
 nincs, vagy nem harcol, hogyha van talán.–

LXXIV

Pista a játék volt, a képzelet
 gazdag fénylése, a gyermeki agy
 boldog sziporkázása, a „lehet”
 határtalan tágsága, a szabad
 szó és szabad mozgás, de a csoda,
 a szegénység zsarnok-kénye alól
 menekítés szárnyatlan angyala,
 az Óperenciáról jött hajó:
 Béla bácsi volt, apám öccse,
 ő kötött egy szebb földdel össze.

LXXV

Sokat ivott és sokat nevetett.
 Néha beruccant Pécsre faluról,
 állomásfőnök-helyéről, s veszett
 módon felöntött, aztán valahol
 megrakta táskáját egész halom
 szalámival, vajjal, fehér kenyérrel,
 s lett cifra cirkusz, lett lakodalom:
 beállított hozzánk, és két kezével
 tömte belénk a jót, s dühödt étvágyunk látva
 könnyekbe fordult széles kacagása.

LXXVI

Általa nőtt a szürkén-folytonos
 „nincs, „nincs” közé egy-egy piros „van” olykor,
 általa gyöngült a szoros kapocs
 rab lelkünkön, s nyílt rés a sűrű gondon.
 Úgy jött közénk mint rég-várt, ritka ünnep,
 a legnagyobb, a gyomor ünnepe:
 érintésére éheink elültek,
 csomagjai zörgése szent zene. –
 Hóbortos, éretlen tréfáiban
 tisztára mosdottunk mindannyian.

LXXVII

A másik boldog csoda volt az első
 falusi utazás nővéremékhez.
 A második csoda volt Dunaszekcső,
 a zöld Sziget, a nagy folyammal ékes.
 Hatéves múltam, apám vitt oda.
 A fürge kishajóval, a *Ligettel*
 keltünk át. Csoda, csoda és csoda
 várt a parton, várt beljebb a Szigetben.
 Vizimalom, füzes, töltés, kubik,
 állatok . . . városi gyerek róluk csak álmodik.

LXXVIII

Sok pajtásom lett, paraszt-kölykek,
kutya-hűek s erősek mint a vas:
Jancsi, Jóska és Misi . . . Jönnek, jönnek,
van kit meg sem ismerek: arca az
idő mögé, a föld alá vészett.
Mutattak nékem birodalmakat:
vendéglő gyümölcsös-kerteket,
csúszkálni rajtuk bérház-kazlakat,
ökrös szekeret, ostort és tanyát,
s mindenek fölött a király Dunát.

LXXIX

Nővéremék fehér tornácu, földes
parasztházban laktak. Húnyó, tenyéryi
ablakú kis szobában, álmos-csöndes
utcán, itt kezdtek fészket rakni, élni,
itt kezdték élni a tanító-sorsot,
a falusi tanító suta sorsát,
ismergetni – már jókor – a koporsót,
szegény Lázárok, csak a hullott morzsát
szedhették, ám nem juthattak, hiába,
soha-soha a mennyek országába.

LXXX

Mit tudtam én ezt akkor! Döngölt padló,
odu-lakás, sár, por, az Isten háta-
mögötti fészek minden kedv-apasztó
nyomorúsága, rongyos cifrasága
újság volt nékem, izgató mese,
melyet nem könyv, a valóság mesélt,
s amelynek ráncos rejtelseibe
elbújhatott a nyúlós szürkeség
hálóiából szünet nélkül menekvő,
a folyton új csodák felé igyekvő.

LXXXI

Négy esztendőre rá mentem ki újra,
 nagyobbacsán, így hát korlátlanabb
 mozgás tarkázta széppé a fakulva
 száguldó, fülledt nyári napokat.
 Fölfedeztem a vizet, a pecálást,
 a ladikázást, a fürdést, a tarlót,
 ökrös szekérrel a határba-járást,
 a gyepest töltést, füves Dunapartot:
 már a valóbb, de még nem a rideg,
 menthetetlen prózájú Szigetet.

LXXXII

Azt a Szigetet, melyben most riadt
 szemmel járok, ha járok, mert nem a
 dolgok színét, de a fonákjukat
 látom, és rettegek, hogy bennem a
 régít az újjal, hogy amaszt emezzel
 azonosítom, s kettőként hagyom
 létezni őket, felhőkbe ereszttem
 egyiket, míg a másikon lakom,
 és ha egyikből a másikba lépek,
 magam is testet és lelket cserélek.

LXXXIII

Akkor egy lopva elkötött ladik
 s evickélés benne a Duna szélén,
 egy-egy pecálás, fürdés a kubik-
 gödörben, az istálló Misiéknél,
 a szomszéd házban s minden óra, nap
 tömött tarsoly volt, dúskálásra jó,
 s lettem tőlük egészségesebb, gazdagabb:
 való életre mindinkább való,
 s a villanytalan, porfészek Sziget
 szikrázó, tiszta fényben lebegett.

LXXXIV

Az istálló Misiéknél. Igen.
 Apró, gerendás tákolmány. A falra
 erősített s ágfából ügyesen
 megácsolt létrával, amely a barna
 homályú szénapadlásra vezet.
 Lent farkuk-csapkodó és álmatag
 ökrök, tinók, nagy-foltos bőrüket
 megrántják olykor, s csípős, lomha szag:
 az állat-test, a széna, szalma, trágya
 szaga árad: nekem az istálló varázsa.

LXXXV

Istálló-szag, – azóta is szünetlen
 kísér. Idézi a kísértetes
 erővel csábító fészket, amelyben
 jó volna elrejtőzni, ha heves
 ostromaival megkínozz az ember
 fő démona: a fürkész értelem,
 az értelem, mely százat lát az „egy”-ben,
 és csak a „van”-nak élni képtelen.
 Nem mint a bölcsen kérődző barom,
 mely él, míg él, s fölfordul egy napon. –

LXXXVI

Az első gazdag út után, midőn
 itthon mint újra elfogott fogoly
 beléptem a szegényes küszöbön,
 pokol gyúlt bennem, lángoló pokol.
 Sírtam, zokogtam megbékélhetetlen,
 fulladoztam, mint akit víz alá
 nyomnak, vagy szűk verem mélyére vetnek,
 vagy szorosan környékez a halál,
 s nincs módja szökni semmiféleképpen,
 s nem hisz már semmiféle szép reményben.

LXXXVII

Kellett néhány nap, hogy magamhoz térjek.
Szeptember jött, s indult az iskola.
A gyúlt ködnek gyülemelő fényességek
segítettek fénné oszolnia.
Fölszállt a köd, és a Szigetre ült:
finom fátylakkal fődte egyre jobban.
Szavak helyett étellel sikerült,
szándék helyett sikerült akaratlan.
Az iskola állt a Sziget helyére,
vele csodákat, titkokat cserélve.

LXXXVIII

Még el se kezdtem járni iskolába,
olvasni és számolni megtanultam.
Mikor apám betűket írt, a háta
mögé bújtam, s tág szemmel, izgatottan
lestem, kérdeztem: ez mi, az mi? Ő
magyarázgatta csöndes türelemmel
a két-hasú B-t, vékony I-t, tető-
formájú T-t... én éledő örömmel
ismertem lassan mindahányra, végig
a hegyes A-tól a cikk-cakkos Z-ig.

LXXXIX

Számolni meg, nem is sejtem, miképp,
– (a felnőttek hitetlenül fogadták),
egyszercsak tudtam, még hozzá a négy
főműveletet egyaránt. Föladták
a kérdést, én behunytam pillanatra
szemem, s mint a vezényelt katonák
– láttam – buzgón ugrálnak jobbra-balra
a számok, majd igazodnak tovább
a kellő rendbe. Mitse kellett tennem,
mint nyelvre vennem, ami ott állt bennem.

XC

Ezért az iskolát először untam,
helyesebben: az olvasást s a számtant.
Amíg a társaim nehézkes gondban
„egyszeregy”-et s „abéab”-ot daráltak,
egy szóval, egy-egy példával vesződtek,
úgy néztem őket, mint az úszóbajnok
a nem-úszót, akit mély vízbe löktek,
s kész nevetség, ahogy riadva kapkod,
de fáj is: minden ferde mozdulat
tilos javító vágyat szólogat.

XCI

Rózsa Ilona, így nevezték első
tanítónénim. Bánat bujdokolt
szemében. Elvált, rebbeteg-beteg nő,
Rózsa Ilona szomorú rózsa volt.
Ma sem tudom, miért, midőn az utcán
hintót zörögni hallott, mintha kígyó-
marástól, ugrott föl, s hajolt ki aztán
az ablakon, s bámult utána vágyó
nézéssel, és amíg a zörgés tartott,
meredten állt, és félig el is halt ott.

XCII

Mi meg csak ültünk, kezdetben zavartan,
később kicsit meg is szeppenve, végül
kuncogtunk rajta gúnyos indulattal,
és szinte vártuk már időtöltésül
vagy színező meglepetésnek, hogyha
az órák sivatagjaiba fultunk.
Örömet lobbantott köztünk zajongva
a növvő zörgés, komiszul behúnytuk
szemünket egy pillantásnyit, s mikor
fölnéztünk, vígan láttuk: – már hajol.

XCIII

(Él-e még, él-e Rózsa Ilona?
S hol, merre él? Akárhol megkeresném.
Mindannyiunk helyett mennék oda,
bár nem kértek rá, szándékuk követném.
Bocsássa meg – nyilván rég elfeledte –
ma nem nevetnénk, értenénk szeszélyét,
megéreznénk vérző szívét mögötte,
a védekező lélek szenvedélyét.
Bocsássa meg, – az érdemetlen bántás
bántja a bántót, míg nincs megbocsájtás.)

XCIV

Külvárosi proletár-iskola
volt a Makár-iskola. Ide jártam.
Szegény kölyök volt társaim java,
„jobb” fiúk alig akadtak néhányan.
Ma is őrzöm elsőosztályos képem:
halomnyi csöppség, szájszélük tejes még,
földön az egyik sor törökülésben,
fele mezitláb – torz ünnepiesség:
egy-egy pár cipő világszédítésre,
most sem jutott nekik fényképezésre.

XCV

A pajtások. Nagy Jóska, Bársony Gyurka,
Kovács Laci . . . s kik még? A nevüket sem
tudom idézni. Sorsomból kihullva
csak imbolygó kísértetek szivemben.
Nevelőnőjük és gyerekzobájuk
bizony nem volt, de talpig gyermekek
voltak, s mit illem mázolt volna rájuk,
annál többet hoztak a rengeteg
szegénység tájékairól, melyekben
bolyonganiok kellett kérdezetlen.

XCVI

Új tanítót kaptunk a negyedikben.
 (Rózsa Ilona nem bírt már velünk.)
 Férfi-tanító volt és művész-ember,
 zenét szerzett, s a borhoz menekült
 kudarcai elől. Belé temette
 tört álmait. Gyakran jött ingatag
 lábon órára, s boldogan feledve
 ilyenkor számtant, olvasást, dagadt
 hévvel mesélte egyetlen témáját:
 a maga külön világháborúját.

XCVII

„Rosseb”-baka, somogyi 44-es,
 első katonája volt a világnak.
 Aprította, űzte az ellenséget,
 el is fogott belőle jónéhányat.
 S akarta volna, most ennyi meg ennyi
 kitűntetése lenne, no de ő...!
 – És folyt a szó, alig tudtuk követni,
 híres harcos volt, nagy verekedő. –
 S ha az igazgató közben belépett,
 pukkadtunk – vágott olyan szende képet.

XCVIII

Az iskola. Azt hittem, fogyhatatlan
 leszek, ha erről kezdek írni. Lám,
 alig néhány sor, máris abbahagytam.
 Omló köd száll az élmények nyomán,
 s megpróbáltatik a próbálkozó:
 ha nem fogalmazzuk meg, rettegünk:
 elvesznek végképp, ám ha gondozó
 kézzel gyűjteni közéjük megyünk,
 ijedten látjuk: amit lenni hittünk,
 nincs már bennünk, mögöttünk leng s felettünk.

XCIX

Élet emlékét élet őrzi csak.

A többi minden: kép, papír, szobor
vagy szó: erőtlen pótlék-indulat,
roncsokat tart meg ép nyomaiból.

Ímé: zajos tájakról, melyeket
zengő kacagás, sírás hangosított,
az írott betű csak kísértetek
hadát idézheti a tiltva-tiltott
jelenbe ismét megjelenve élni,
s az idézőt nem belül, kint kísérni.

C

Élet emlékét élet őrzi csak.

Amit elmondok, el is veszttem egyben.

Ahogy rögzítik a kemény szavak,
úgy halványul szegényedő szivemben.

De kell beszélnem magamért és másért,
magamért azért, hogy másért beszéljek.

Nemcsak gyönyörködésért – tanulságért
születik minden igaz ember-ének.

Nem az építő fontos, hanem az épület,
ez áll védő-tetökként a vándorlók felett.

CI

A vers, az ének! Gyönyörű világ,

világ világa! Alakult már bennem,

alig ocsúdtam. Vár és barikád

a nyers valóság ellen s vele szemben.

Védő s támadó fegyver, front és fészek:

bújasra, harcra egyaránt való,

kápráztató, szellő-szelid ígézet,

ígézetes, szelid kápráztató,

élet-fölösleg, nékem szinte élet,

csak addig éljek, amíg él az ének.

CII

Korán született első vézna versem.
 Ha jól emlékszem, tízéves koromban.
 Egy pepitatóblás apró füzetben
 sokáig őriztem szemérmes gonddal.
 Elveszett mégis, bennem sem maradt,
 legfeljebb néhány sora. Ó pedig
 villantott volna egy-egy sugarat
 ama szép tájról mindhalálomig.
 Így indult: „Balatonnak füves partján . . .” –
 Hazafias volt, s fennkölt, rossz kaparmány.

CIII

S a többi vers, az igaziak! – Mintha
 nem is úgy írták volna egyszer őket,
 s öröktől fogva lettek volna, mint a
 föld, fák, virágok: velük rendeződtek
 egy sorba, s ha azt mondtam: „Füstbe ment terv
 írta Petőfi Sándor” – első sornak
 gondoltam, s nem a költő járt eszemben,
 költő nem volt, – költemény maga volt csak.
 A költő képét a kemény kötésen,
 azt is inkább valami dísznek néztem.

CIV

A *János vitéz*-t véges-végig tudtam,
 amikor még iskolába se jártam,
 a *Falu végén*-t s az „Ürgét a lyukban”
 (*Arany Lacihoz*) szavaltam hibátlan
 s még jónéhányat. Vendég jött akárki,
 hívott apám – hiúságát legyezte –,
 s ki kellett állnom verseket citálni.
 Ilyenkor nézett büszkén, révedezve,
 s a fejemet megsimogatta végül,
 s kicsordult egy-egy könnycsepp a szemébül.

CV

Akkor már szólították odaátról.
 Ma értem csak meg, mi viharzott benne:
 minket féltett, nem magát a haláltól,
 ma értem csak meg, amidőn ölembé
 búznak parányi lányaim, s erőtlen
 karjukkal nyakam átfonják. Siratnám,
 siratnám őket én is, ha felőlem
 rendelés lenne, ha magukra hagynám,
 ha árván hagynám őket, jóllehet
 eddig megóvtam mindenekfelett.

CVI

Nézem a képét: megszólalna egyszer,
 mit férfi hall, azt nem hallhatja gyermek,
 mit férfi kérdez, gyermek nem kérdeztem:
 mennyi, mennyi hiány hiánya tölt meg,
 csap szinte ki, ízetleníti számat,
 szédít, szorongat, állni torpaszt, kerget,
 s mint terhes asszonyt az erős kívánat,
 belülről szí, csikar, nem ad kegyelmet.
 – Csak Istennél van annak kegyelem,
 akit a halál hagyott üresen.

CVII

Nézem a képét: ő volt-e, nem-e?
 Érzékelő sejteim régesrégén
 kicserélődtek többször is. Szeme,
 homloka, orra, szája semmiképpen
 nem ismerős az észnek, de a szív
 pártjára áll, és itt a szív különb.
 Ő volt, igen, látom, próbálkozik
 szemén a könny, mit fia örökölt.
 S a szája – akár az enyém – a gúny
 s a keserűség árkaként lapul.

CVIII

Akkor már szólították odaátról:
figyelt szegény, s lassabban ment a munka.
Nem segítő kíméletből, muszájból
pihenni küldték végre nyugalomba.
Nyugalomba? Tréfának is kegyetlen:
most kezdődött csak igazán a hajsza.
Kevés pénz, fogyó élet, telhetetlen
gyerekszájak közt érett a kudarca.
Őt faltuk föl, hogy nekünk enni hordott,
friss lábunkon a sír felé botorgott.

CIX

Mindennapos kép: anyám tenyerére
támasztja állát, ül, s csöndben szipog.
(„Gondolkodik” – mondtuk ilyenkor félve.)
Apám ki-bejár, s félhangon morog.
Nincs jobb uszító mint a nincstelenség,
rossz vád a nyelvén s ferde indulat. –
Együtt nyögték egy zökkent sors keresztjét,
s egymásra döntik most haragjukat,
a másokra emelik, s a maguk
szívén csattan keserű ostoruk.

CX

A környéken nem adtak már hitelbe,
egyre messzebb próbálkoztunk vele,
s ha sikerült, kilenc száz ünnepelte,
kenyérrel laktunk legalább tele.
Ahol tartoztunk, gondosan kerültem
a boltokat, mert bizony megesett:
pajtásaim előtt megszegyenültem,
amikor egy-egy boltos kilesett,
s nekemtámadt a nyílt utcán gyalázva,
s hogy így meg úgy tesz, dühvel magyarázta.

CXI

Mi alig bántuk, gyermekek, de ő,
 apám bűnösnek érezte magát.
 S mert harcra nem futotta már erő,
 fonák mentségnek megmaradt a vád,
 s a romló testet nemcsak a betegség,
 a romló lélek is kínpadra vonta:
 mind forróbban szomjazta, hogy szeressék,
 s menekült mégis előle szorongva,
 hisz bitangjába hagyta menni nyáját,
 rossz pásztor, méltó, hogy vérét kívánják.

CXII

Pestre akart elvinni egyszer. Este
 későn indult a vonat. Ősz volt, vastag
 köd füstölgött, lazán eresre festve
 a levegőt, a lámpák csillagoztak,
 s üvegfonálként szikráztak a drótok.
 Ragadt az aszfalt-kő cipőnk alatt,
 ruhánkba bőnyálú nyirok huzódott,
 s hús tenyerével bőrünkhöz tapadt. –
 A kezét fogtam, szinte égetett.
 – A földön akkor egyetlen meleg.

CXIII

Lassan mentünk, zihált és köhögött,
 egyik kezével zsebkendőt nyomott
 orrához, hogy a rossz tüdőt a köd
 ne fojtogassa még jobban. Fogott,
 markolt a másikkal, de már alig
 vezetett, éreztem: nem én belé,
 inkább ő énbelém kapaszkodik.
 A gyermek felnőtt nemzője fölé,
 mert noha teste még csak félig-érett,
 benne egész erővel élt az élet.

CXIV

Lassan mentünk. Megállt, durván kikapta
kezét kezemből, fuldokolni kezdett,
halántékára rőt kígyók tapadtak,
szeméből botló vizek eredeztek.
Rángott a teste, rengés-rázta föld,
iszonyattal meredtem rá, s zokogtam.
„Forduljunk vissza!” – szólt, hogy csöndesült,
s megindultunk, igyekvőn támogattam.
Útközben aztán új ijedtségemre
elmondta, mit tegyek, ha rosszul lenne.

CXV

Ó szörnyeteg napok és éjszakák,
mikor már ott ódalgott a halál!
Irtózáttá lett alatta az ágy,
s a fal, még a levegő is talán.
Midőn a másik ágyban éjjelente
föl-fölriadtam, szálkásan zihált,
bámultam a sötétbe: kis jelekre
figyeltem, fonni belőlük szabályt:
szándéktalan ösvénye merre megy.
– Csak állat érez ily félelmeket.

CXVI

Később kórházba vitték. A szoba
minden csöpp tárgyát számba vette, míg
a két mentő a hordággal oda
nem ért vele az ajtó-küszöbig.
Akaratlan ment, s nem ellenkezett.
Siratta fészket, s félt is: ha marad,
siettetni a súlyos végzetet,
s a vád ezért is nyakába szakad.
– Kit sokat vernek, noha nem is vétkes,
maga előtt végül is vétkessé lesz.

CXVII

A lépcső, a kis út, a kerti ajtó
tud róla még. Ha arra tévedek,
torkonragad ama mélyből kavargó,
sohase múltó, régi rémület. –
Elvitték. – Este, rémkép-rajzó éjjel
a szüntelen köhögéshez szokott
csönd zavarodva háborgott. Serényen
riasztották föl idegen zajok:
egy szekrény roppanása, vagy a fás-
kamrából a galamb-burukkolás.

CXVIII

Nap napra múlt, s ő pusztult egyre jobban.
Iszonyú verseny: sűrűn látogattam.
Egyik délután másutt, a sarokban
találtam ágyát. Ó már tudva tudtam
mi ez, s vászon spanyolfal mért takarja,
s mi az, hogy néz csak, sír, s egy szót se szól,
két meszelt karó pokrócán a karja,
s még az ujjaival sem válaszol,
csak szeme ölel, dédelget, vigasztal,
s van tele szónál hangosabb panasszal.

CXIX

Másnap déltájban, zshivajos csapat
mentünk haza az iskolából. Éppen
a fákat nyesték, néhány pillanat,
s már pálca díszlett mindnyájunk kezében.
Tombolt a játék, mindent elfeledtem,
de nem soká: mint a villám-csapott
megálltam, szinte bálvánnyá meredten:
jött egyik bátyám, és kézenfogott;
vörös szemére néztem, sírva nyögtem:
„Meghalt?” „Igen” – motyogta megtörötten.

CXX

Meghalt. Igen. Kezét imába rakta,
 pihenni végre a hátára dőlt.
 Előbb föltették magos ravatalra,
 majd mélybe dugták, s ráömlött a föld.
 Meleg volt, s menthetetlenül hideg lett,
 védelmezett, s azóta egyre üt,
 hűtlenné vált, holott hűségre termett,
 velem járt, aztán utamba feküdt:
 nem bírom többé soha kikerülni,
 nem is próbálok tőle menekülni. –

CXXI

Meghalt. Igen, s az utamba feküdt. –
 Játékait mellérakta a gyermek,
 szívéből a tündérhad kirepült,
 szeméről a rózsás kendők leestek.
 A ravataltól más indult tovább,
 a régi gyermek ottmaradt örökre,
 s várta a feltámasztó harsonát
 betakarózva bundás, nagy ködökbe.
 A régi gyermeket megmenteni
 vonultak föl e vers hadrendjei. – –

CXXII

Szél fúj, makacs szél, egyre makacsabb.
 Boldog, ki bátran szembeszáll vele:
 múltjából is toboroz társakat,
 s hű nyájban tart a temető fele.
 Ó jó toborzók, ó szavak, szavak!
 A vándor néz, lát, fülel és tapint.
 S akármit halmoz, szertehullanak
 a kincsei rend és törvény szerint.
 Szavak, szavak, egyetlen drága mentség,
 melyet kevésbé kordáz kénytelenség.

Ujjaim közül kipereg az élet,
akár a zizgő, súlytalan homok.
Az ijesztően fogyó mennyiséget
pótolják növő rímek, ritmusok.
Kötelességként, dühös akarással
fogalmazok meg, amit csak lehet.
E vers se más: csata az elmúlással,
dolog a gyermek dolgai helyett,
nem emlékmű, egy másfajta valóság,
élet: iker vidámság-szomorúság.

A szó ünnepe
1947—1958

A TÁJ ÉNEKEI

Egy megfagyott körtefa-csemetére

A füvek a föld alá bújtak, magukba bújtak társaid:
saját bajukkal veszkölődtek. S én meg néhány madár meg a
kóbor macskák hiába láttunk.

Talán csillagos éj volt, talán szikrázó egű hajnal,
mikor a hóhér fagy reádtört irgalmatlan késeivel.
Ott álltál reszketve előtte, egyedül, kétségbeesett
elszántsággal, s nem moccanhattál, élők legszánandóbbika,
akitől még a menekülés fegyvere is elvétetett. –

Így a hősök hősei szoktak találkozni a pusztulással,
ők nem szaladnak meg előle. De mert önként s bátran

teszik,

tiszteletet érdemlenek s nem, mint te, a részvét kegyelmét.

Az ember szíve és szeme menthetetlen emberszabású:

melletted mentem el naponkint s nem vettem észre semmit.

Csak most, hogy a füvek kibújtak a föld alól, s a társaid
kibújtak magukból virággal s levéllel adva hírt, hogy élnek:
e gyöngye szem most látja csak tragédiád,
s e gyöngye szív most érzi gyöngeségét. –

Ó, kis halott, ki már tudod a legfőbb
titkot: az élők szégyenét, lám a futó szelekhez
fordulok érted s kérem őket: borítsanak be gazdagon
rózsaszín és fehér szirmok könnyű zuhatagával.

Rendbontó évszak, megzavarsz egészen! –
Ki önnön szívem faggattam a külső
kopárság gyászos hónapjain át az
arasz napokban, hosszú éjszakákon,
s a test és lélek félelmeivel meg
álmaival bajlódtam, bíbelődtem,
– ó, nem kedvemre, mert reávetődött
árnyékom ételemre s italomra,
s meddő magánbeszédre kényszerültem –
itt állok most földúlva és riadtan
ezer idegen bámulnivaló közt,
tanácstalan szívvel. –

Győzelmesen
elárasztotta a kertet a zöld.
Térdem verik az elvadult gazok,
bújkálnom kell a földig bókoló fák,
útmenti orgonák és jázminok
szertelen ágbogai közt, s ha olykor
a fűbe dőlök, rajban lepnek el
hangyák, legyek, pókok, katóbogárcák,
s a zsúfolt lomb ölén a hars madárnép
boldog trilláit hasztalan kísérem
szétszűrni. –

Meggyúlt a világ, s lobogva
csap össze ég és föld, és könny tolul
szemembe, oly sajgón hasít belém
az annyiszor feledt és annyiszor
kicsinylett és most tündökölve újra
föltámadó igazság: élni, élni,
hogy élni kell s nem töprenkedni rajta!

Az omló városfalat is fölgyújtotta a fény.
Kövér dongó sütkérezik, ráért meghízni már.
Hosszú volt, hosszú volt a tél,
azért csak vége lett,
és tavasz lett, habár
nem látni még sehol virágot, levelet.

Egy régi őrtorony helyén épült az én szobám,
a város fölött magasán. – Ma is még őrtorony,
mert csönd van itt, csönd s jó magány,
békén fürkészhettek
a földi dolgokon,
magamba s messzire egyformán nézhetek.

A szótól lassan elszokom: nem örök dolga ez,
vagy olykor csak, s ha olykor is, mindig haszontalan.
Hallgatni s látni érdemes:
a szép törvényeket,
magam és nem-magam,
a vonzódásokat s idegenségeket.

A szótól lassan elszokom, s a szó tőlem szökik; –
de több az élet mint a szó, nem is fáj már nagyon.
S most újra élet ütközik,
most élet ütközött
a fosztott tájakon,
új élet ütközött életeim között.

Új élet, biztos folytatás, a múltnál biztosabb,
nemcsak jobb részem őrzi meg – lényem minden színét:
 a fényeket, az árnyakat,
 az el nem mondhatót,
 a lényeg lényegét,
a csak megélhető, az egyetlen valót.

Ó, kétszeres tavasz! Tavasz kívül, tavasz belül:
kislányom, duzzadó rügyek, szikrázó fény-eső,
 feltámadás köröskörül,
 viharzó győzelem,
 tenger piros tető,
játszó füst-pántlikák a víg kéményeken!

Forgó galambraj, porlatag-kavargó hangyaboly,
elvillanó gyík, mit-tudom-miféle száz bogár,
 a fogyhatatlan föld alól
 kitört makacs füvek,
 melyek most a kopár
határt zengő színű mezzel díszítitek!

Ó, élni együtt induló csodálatos sereg!
Az őrtorony lakója, én, kinél régóta már
 a halál vendégeskedett,
 ajtóm és ablakom
 kitárom: a halál
helyett ti osszátok meg ágyam, asztalom!

Néhány tavalyi mandula
az ág-hegyen maradt.
De bontja, bontja már a fa
az új virágokat.
Ág és virág – még lomb alig –
vas-szürke, rózsaszín;
– rózsás tüzek lobbannak itt
szürkék kanócain,
fölrobbantják a dermeteg
s makacsul ittragadt telet,
mely földre, ágra rátapadva
az életet bennük fagyatta.

Didergek még, bár süt a nap,
magas szobámra süt,
de biztat a tapasztalat
itt, ott és mindenütt:
nem csapkodó gerillaharc,
hadművelet folyik,
s holott esik néhány kudarc,
csak jóra változik,
és bizton győz a győzni jött
az eddig győzelmes fölött,
s ki jót pártolt a viadalban,
majd része lesz a diadalban.

Bízó, azért még nyugtalan
fogoly számolgom:
mily erő állhat ott alant
a szembe-dombokon,
és jobbról-balról mily hadak
zárulnak össze, hogy

döntő csatába fogjanak,
ha kell támadniok.
S örömöm egyre-egyre nő,
mert föl nem tartható erő
feszül a friss füvekben, fákban,
e láncait törő világban.

Didergő

Hideg a szálás fű, hideg a kutyatej citrom-szín virága,
a mézgásan csillogó rügyek a körtefákon, venyigéken,
hideg a viaszfényű, tüskés mahónia, a nedves árnyék,
hideg a nyirkos föld a kőfalak tövében és a kőfalak,
a drót, amelyre fölfut majd a szőlő s göndör kacsait
reácsavárja ügyesen, hideg a fakó s cserepes
csatorna s alatta a gyöngén lúdbőrző esővíz, hideg
a lépcső vaskorlátja, ó, hideg, hideg
a háztetőit, kupoláit magasra tartó város, a
dombok, a szikrázó utak, a tornyok köré tömörült
maroknyi falvak s messze a párák mögé bújó világ.

Süt a májusi nap, de hiába süttetném vele magamat,
ez a sok didergő köröttem, fölöttem és alattam
erősebb nálam, elveszi előlem
a tavasz vékony melegét, ő töltkezik meg előbb,
s helyette színek, illatok
apró csecsebecséivel csitítja reszketésem.

Kert júliusban

Virágot, lombot még kedvére bontott;
gyümölcsre már a törvény kényszeríti.
Rend fogta meg a sarjadó kalandot,
a szertelen rajongót észre inti.

Csapzott a kert. Az ágak meghajolnak.
Teher a kötelesség és lemondás.
A szív, melyet rabjává tett a holnap,
ritkán derűs: felhőzi mély szorongás.

Csapzott a kert, a nemrég zsenge és szép.
Jelkép ez is. Megírva benne sorsom.
Álmodni engem sem gyötört a kétség,
s nem volt hideg, hogy lázamban kioltson.

Az álom és az izzás nincs sehol már.
Kötelesség a dal, muszáj a termés.
– Pedig de boldog kézzel tékozolnám,
ha szolgájává nem tesz a teremtés!

Nyár

Lám, mivé lett a tavaszi virágzás!
A terhes teljesség felé közelget.
Csírárt sarjaszt a végső megalázás,
csontváz-sereg hódítja el a kertet.

S ez így megy minden évben rendületlen:
tavasz, nyár, ősz, tél és megint előlről.
Ki látja ezt és olvas a jelekben,
csoda, hogy bírja, hogy bele nem őrül.

Szeptember

Kihűlt a láz: a fák már
nem hisznek semmiben.
Ólalkodó halál jár
a kert sűrűiben.

Körték, szilvák megérnek,
a lágy szőlőszemek
sárgáján tiszta fények
szikrái zengenek.

Bimbóit fölnevelte
az őszirózsa-sor.
Ezer szín tört a kertre
a nyári zöld alól. –

Jobb már csukott szobából
kinézni s nézni, hogy
a fázós, görbe ágon
deres harmat ragyog.

Még jobb csukott szobában
heverni mind hanyatt,
bámulni a homályban
tömörlő árnyakat

s a néma tárgy-világot.
– Ők változatlanok:
nem ordítják halálod,
mint künn az évszakok.

Az ürögi erdőben

A fű csak néha moccan, de zúg, de zúg a tölgyes.
A gerle szürke hangját rigófütty pántlikázza,
rigófütty s nem tudom még, miféle száz madárszó.
Térdemre hangya mászik, kék lepke száll fölöttem,
a bokrok kusza rácsán halommá gyűlt avar-lomb
riasztva zörren olykor.

Szelid, rég ismerős táj,
szeretném versbefogni dícséreted, de mintha
rokon-seregbe téved sok év után a vándor,
s az emlékes szemekből felé-leselkedőket
nem tudja megnevezni, csak nézi őket, én is
gyerekkorom kísérő pajtásait köszöntöm,
fák, füttyök, bennetek, s jaj, hiába! nem tudom már,
hogyan szólítsalak meg.

Kabátom földre dobtam,
de melléfekszem inkább, csiklandja fű a bőröm,
ha végre visszajöttem, legyen valóban itthon.

A fű csak néha moccan, de zúg, de zúg a tölgyes,
a Daindokok gerince s a lágy-ölű Jakabhegy
kék hamvait cserélve fitogtatják a lombok,
s az égen mint fehér füst szétoldva és ziláltan
rohannak át a felhők nyugat felől keletre.

Flóra-pihenő

Beroskadt itt a táj, mint szépruhás halott
melle, kit tébolyult szerelem sírba tenni
nem enged és akit csak lassú és konok
harccal tud a halál végső birtokba venni. –
Beroskadt itt a táj – még néhol láthatod
a pusztulás nyomát: pár üszkös folt, más semmi,
beroskadt itt a táj, de, ó, ki gondol erre már?
Fénylő kincstárakat hord mindenütt a láthatár.

Sziklán ülök. Közel szállong az ősz, de még
zöld a levél. A gyász piros-sárgája rejtve
lappang a szín alatt, erőtlen kürt-jelét
figyelve az okos szeleknek, majd amelyre
kitörhet boldogan: az élő szégyenét,
díszét és szégyenét fájlalva, ünnepelve, –
díszét és szégyenét, mert romlás, mert romolni kell,
díszét és szégyenét, mert jobb élő elől megy el.

Alant a völgy-lapályt szőlőtáblák fedik,
a kéklő négyszögek, mint ódon csataképen
a fölvonult hadak, melyeknek rendjeit
harc nem kavarta még. Idébb, a hegy tövében
csak tűnő s villanó részecskék sejtetik
a tárgyakat, mivel a hegy-falat merészen
benőtte a bozót, s miként a szél, az ágbogak
szemem előtt szelid mozgással úsznak, inganak.

Balról a nyúlt Mecsek mint állat-óriás,
mely békén elfeküdt, s hasához hagyja bújni
jóltáplált kölykeit, a dombokat. Csigás
bundájuk ujjaim begyén érzem simulni

vagy arcom ráncain mint lágy cirógatást. –
Kölyök-szag: rossz vagyok, jó volna megjavulni:
a felnőtt tévelyeg: szülő-anyját, testvéreit
elhagyja, gyűjtöget, fogat meg körmöt élesít.

A völgyön túl a táj lankásan nő az ég
kékjére. Hengeres torony, simán kanyargó
fehér út, – még odébb házak seregletét
takarják dundi fák. A száz irányba tartó
tekintet meg-megáll, mélázik szerteszét,
kívül nyugodt a kép, bennem forgó-kavargó. –
Lehunyhatnám szemem: már semmit nem segítene:
húsunkban zengedez tovább az elnémult zene.

Sziklán ülök. Nehéz a dús légáradat,
nehéz, alig bírom: mégis feszít, emelget;
a lombok és füvek illata-íze rátapadt,
amint a táj fölött hullámozott és kerengett.
Nemcsak tudom zihál, egész testemre átragad
a jámbor kapzsiság: mindent magamba nyeljek:
völgyet, hegyet, fehér utat, nyugalmat és derűt,
e roppant omlatag bájt és hely-könnyű erőt.

Mindent magamba! csak mindent magamba, ó,
helyettük is, kik ott az ártatlan lapályos
s az alkony-táji nap fényében szunnyadó
szőlők és fák alatt a közet-éj halálos
országában gyűrött inakkal és fakó
szemmel fekszenek a pár-ölnyi ég alá most,
s néznének szerteszét, dagasztanak a mellüket,
de sűrű por kering, kínok között lélegzenek. –

Sziklán ülök. Zajos beszéd és lány-kacaj
szállal a Pihenő tetejéről a völgyre.
E kisdéd őrtorony nevettető bástyáival
készül türelmesen a minden-éji pörre,
melyet halálra ví dühödt és zajtalan
hadaival a völgy s az erdő, s ő, a törpe
próbálja védeni haragjuk ellen rábizott
táját, s hiába: ősz felé zilált lesz és nyuzott. –

Szél jó a hegy mögül, megrebbenek, megyek.
A lombok támadó fortélyaik beszélnek.
Sietnem kell. Ha itt szorulnék, senkinek
nem volna gondja rám. Lesem fürkészve mégis:
a Pihenő fehér terméskövei véresek,
sehol a lány-kacaj, szörnyeteg óra érik.
Az út végén az éj torlaszait építi már,
a kavicsokból is iszonyat rí és borzadály.

Gyermekkori táj

Nyár van megint, s én újra itt vagyok –
Miket egy évig csak a képzelet
idézhett, ma szemtől-szembe látom.
Igen: az ott a nyurga és nyikorgó
harangláb, ott a szomszéd ház előtt
a két tuskóra szegzett deszkapad,
hol annyit üldögéltem estelenként
öreg szomszédunk háborús meséit
hallgatva és ítélkező szavát
időről, világról, politikáról;

s hol annyit üldögéltem serdülő
barátaimmal lányokról susogva,
és ültem olykor lánnyal összebújva.
S emitt a régi-régi ház, amelybe
már harminc éve egyre visszajárok:
az udvar és a kert, a drótkerítés,
a kerek kút, az esőcsatorna
s alatta a mohás hordó, a konyha,
a tág, magas szobák, a nyáron át
kihalt és csöndes tantermek sajátos
szagukkal s arra ott az utca végén
a lassú víz, a hömpölygő Duna
s partján a gidres-gödrös vén füzes,
a töltésoldal, a kövek, a rezgő
nyárfák, a mosó asszonyok, a zúgás,
a mély homok, a nagyhangú libák
és minden, minden éppen úgy, akár
hajdan s akár a képzelet ölen.

Ó, jó-e, jó-e vissza-visszatérnem? –
Ha baj szakad rá, inkább ismeretlen
vidékre vágyik futni a halandó,
hogy zökkent sorsát meg ne tudja mérni
az újdonságok más mértékein,
s maradjon meg sovány vigasztalásul
számára legalább a gyöngy kékely.

Ó, jó-e, jó-e vissza-visszatérnem
e változatlan tájra, mely kegyetlen
ridegséggel hasonlít s mér meg egyre,
ahol csak múlt s emlék terem, s amely
idézni tud csak, nincs már új szava?

Idegenben

Hullámló szürkék hátán
égő, parányi virág.
Győz az idő: suta látvány
nézni a távolodó karikát.

Erdők, rétek kincstáraiból
csak ennyi maradt.
Hogyan is volt? Ím, a magasba hajolt,
s darabokra szakadt.

Szára üvegként zengett,
zengette a lélek alól
kisüvöltő szél s a lehellet
a test barlangjaiból.

A magasba hajolt, s darabokra szakadt,
hullámló szürkék hátán
roncsát tüzesíti a nap,
roncsára vigyáz a szivárvány.

Roncsára telepszik a fáradt
szem, ha a rettenetes
szépségek elől – rémült kölyök-állat –
vackok fele les.

Erdők, rétek kincstáraiból
csak ennyi maradt,
de erőtlén lángjaitól
izzik most a piros virradat.

De erőtlén szirmai közt
rejtőzik a föld meg az ég;
– kagyló csonthéjai közt,
vasvértjei közt a vitéz.

Változás

Mint vak, ki idegen utcába téved,
s ijedten érzi, hogy a megszokott jelek
nem őrzik botja végén az ismerős vidéket,
s megáll, előnti szívét váratlan rettenet:

így jártam én is. — A gonosz magányban,
mely otthon nélküled nagynéha rámszakadt,
a tárgyak rendületlen sűrűjén megtaláltam
hozzád a drága ösvényt, – szívem mélyén szaladt.

Másarcú emberek, házak, völgyek, hegyek
közé jutottam, s lassan, észrevétlen
új ország nőtt belém a hanyatló régre.

S ha indulnék feléd, riadtan ébredek
magamra: hol vagyok, milyen vidéken?
Csak hallgatok szivembe, s nincs semmi jóhire.

Közelebb itt se vagy az éghez,
közelebb itt se vagy a földhöz,
magányod itt se lett nagyobb,
de elviselhetőbb se.

Rettegsz, hogy semmit el ne tévessz,
komor hévvel gyűjtöd a szépet.
Akár egy unott hivatalt,
végzed naponta dolgod.

– Ó, ékes vázák tiszta rajza,
fegyelmezed-e kusza lázát,
ó, oszlopok sudár sora,
adsz-e elébe példát?

Kinek a szíve s agya lángol,
orvosságot lel-e bajára?
Ébren sem tud maradni, és
az álom is kerüli.

Állat-vackok meleg zugára
rakott bendőtől nyúlt tagokra,
mély, létentűli horkolás
boldog neszére gondol.

A hús, a hús bölcs életére,
a rendületlen földi útra
s a lelkesen végigcsinált,
illendő pusztulásra.

Capitolium

Kék parazsával az alkonyi ég
sátrat von a százalakú
tornyokra, tetőkre. –

S jön, jön a császár.
Jobbja leinti a zajgást,
érc-lova büszke patái
szikrát vágnak a kristály-
pengésű levegőben.

Előtte kavargó rémület ugrál,
előtte nyugalmas áradat ömlik,
jön, jön a császár,
rajtam is átlép.

Kétoldalt ragyogó
két ifjú zabolázza heves
paripáit.

Hej, ragyogó
ifjak, daliás
Dioszkuroszok és ó, bölcs
császár, álljatok őrt,
álljatok őrt mellettem!
Hajamba akadnak az izzó
felhők lombjai, meggyújt,
meggyújt, csontomig éget
kék parazsával az ég.

Alvó Ariadné

Alszik, bal könyökére dől;
jobbát billent fejére hajtja.
Keresztbe zárja lábait,
gazdag redők hulláma rajta.

Kétezer éve alszik így.
A szépség könnyet gyűjt szemembe. –
Thészeusz elment hűtlenül,
nem tudja még, – boldog szerelme.

Krisztusnak Rómából

Földre kéne szállnod néhány évre újra:
sok a palotád itt, seholse talállak.

Hazavágyó

Forog bennem, csak lassan-lassan ül le
a fölkavart lélek. Későre jár.
Már otthon is meleg kéményeinkre
tapadt az éj. E csontig-más határ
hasonlatokkal hízeleg:
a lombok közt fürtös csillag-sorával
gubbaszt a hullámos Mecsek.

Jó, ha az ember aludni megy és nem látja az éjjelt. –

Bóbiskolsz a papír mellett, birkózol a szókkal,
s egyre vadabb tájakra barangol a gondolatod. Lám,
pár órája meleg volt benned, öröm karikázott,
túl a szobád falain szemek erdeje óvta magányod,
tudtad: akármilyen baj ér, seregek vasa villog ügyedben,
még a halál is ijedten leskeli lépteid.

Éjfélt

múlt. Hova lettek a társak, az örök, a kardok? Idétlen
csönd kúszott ki a tárgyakból, s ül a széken, omlik
két válladra, fejedre, akasztja a tollad, idétlen
csönd nyúlt végig a városon, olykor tépi cafattá
egy-egy kései villamos – ennyi maradt seregedből.

Hol van a többi? Kődös tavain viszi őket az álom,
nem vagy semmi nekik, még annak sem, ki tejével
táplált s annak sem, ki a vérét adja, ha kéred. –
Ó, mit is ér a hazugság? Akkor vékonyul árnyá
országod, mikor épp szükséged volna kövére.

Négy emelet mélységben alattad az utca, remegve
indázzák be a gyöngy platánfák rácsai, messzebb
csillan a szőke folyó, ők most a barátaid, érzed.
Jól tennéd, ha nyugodt lépéssel a semmibe lépnél,
jól tennéd, ha elémennél annak, mi bizonytalansággal
meglep majd s tán épp ilyen órán s úgy, hogy az örök
horkolnak, s ha erőszakkal fölkeltik is őket,
lassú mozgással keverednek elő a homályból,
ólmos mozgással, hogy végre mikor sikerül már,
késő: mellel áll, szíved faldossa a gyilkos. –

Négy emelet mélységben alattad az utca. Ne nézz ki, fordulj vissza, siess ágyadba, borítsd a fejedre paplanod, olvadj széjjel az álom habjain, olvadj egybe azokkal, kik bujkálnak előled: az ember nyáj-állat, ne feledd, iszonyattá válik a föld is talpának, ha a fajtájától félre-csatangol.

A „Jó Halál”-templom kriptájában

A száguldó romlás megállt itt, lassú lépésre váltotta futását e sok-sok csöppnyi sárga és fehér határkőnél, melyek szétszórva s rendberakva hevernek a kopasz falak gödreiben, vagy csüggnék a zord mennyezetről.

Ó, embernél, állatnál és növénynél százszorta többek, hegy-ormok, szikla-tömbök testvérei! Ki társat szeretne, s biztos sorsok horgaihoz kapcsolni sorsát, találhat-e jobbat nálatok? – Kagylóban a tenger, öbleitekben, árkaitokban a már salaktalan élet zúg édes nyugalommal, az élet, mely dallá finomodva immáron örök.

„Frate Francesco † 1840”, „Frate Anselmo † 1832”, ennyi áll csak a fénylő homlokcsontokon, csak ennyi, de elég, talán sok is: kalimpáló kolonc annak nyakán, ki engedelmesen indult vissza a névtelenek seregébe.

Csontváz: „Én is olyan voltam, mint most te vagy”,
egy másik: „Te is olyan leszel, mint én vagyok most”.
Riasztó üzenet a rossz-fülűnek,
de a hallónak csöndes öröm,
mert mormolhatja magában,
ha a pillanatot szolgáló test dühe-kedve
hegyről völgybe taszítja, völgyből hegyre löki,
mormolhatja magában,
szirmos sugarat gyűjthet vele
mély szeme tükrén.

Vers Rómából

Már este van itt is, mint túl a hegyen.
A szőke folyóra, a halk Teverére
s az égre kiültek a csillagok. Égve
úszik a lágy domb fölfele, úszik
mint sima bárka. Magamba nyelem
szavaim, jöttment idegen:
csak az egy-nyelvű csönd és a magány tekerőzik
mellemre, borul le velem.

Vért-nélküli harcos, indultam el én:
pajzsot csak a föld s a szegénység
tartott elibém, a mogorva szegénység,
de hasztalanul, rámtört szigorú
dárdás seregével a fény:
mentségem a könny, egyetlen erény
megadni magam, nincs más koszorú,
csak a sáros alázat a büszke fején.

Otthon suta házak tört vándora voltam,
hunyt szem mutogatta a távolokat,
itt meg se kívánva körém rakogat
mindent pár tétova lépés:
márvány-darabok heverésznek a porban,
tündöklenek így is, már félig omoltan,
zengő paloták sűrűje közé vész
a botladozó, s alig ér utat onnan. –

Már este van itt is, mint túl a hegyen.
A szőke folyó másik vizet ébreszt,
más dombot emel föl az ég pereméhez,
más dombot, amelyre ha visszatekintek,
fáj, fáj a szívem,
megrikat a lankadozó türelem,
míg várja javulni a rendet,
hogy lelje övéit a régi helyen. –

Ó, szélre-vetett domb a Duna mellett,
mért itt sajog épp az örökre
tűnt arcok bánatos ikre,
mért itt kinez épp a tudómba szorult
szók mérge, síri lehellet
mért itt fázatja a lelket,
itt, a virágba-borult
kert közepén, hol a nap kevés lángja emelget?

Hullt társak üres nyomait maradó
társ fődte be, hűlt melegek
ágyát drága meleg, –
ám most ő se segít:
messze van, és nem idézheti szó,
nem idézheti várakozó
vágy, szomorú pásztor hívja sötét juhait
szerte a rétekről, szerte a hantok alól. –

Már este van itt is, mint túl a hegyen.
De boldog erővel villámlik a város,
és ablakomon, mely a nyurga platánsor
ormát szövi fénybe, csodára lesek ki,
csodára, mely összeterel
minden szépségre-futót, amilyen
a Szivek Szive volt, s ki azóta kesergi,
hogy vízre van írva neve.

Majd elmegyek innét, s viszek valamit,
viszem, mit a földi szegények
mohó dühe gyűjtött bennem: a szépnek
tenger morzsa-szemét,
de félve vigyázok, amíg
meglephet a gazda: hüvös szavait
borzongva lesem: tudom szerepét,
– harminc év sokra tanít.

Majd elmegyek innét, ismét hazatérek,
de bőröm alatt viszlek haza, Róma,
halk szőke folyód s a szelidke folyóra
hajló dombot, a szűk utcák rácsozatát,
és ha a lélek
perzsel, vagy ha világi ítélet
csap rám, öbleiden lelek újra hazát,
ó, Róma, szilárd anya-fészek.

Pietà

(Michelangelo szobra a firenzei Akadémián)

Egész lett a hiánnyal. E kócos
ziláltság a végső rend
záróköve, e világgraszoló
sötétség az utolsó, föl nem gyulladt
láng ragyogása. –

Bebújt a tündöklő tagokba is,
sírhat a testet-adó.

A has, az ágyék, combtő tája,
a zátonyos medence kiszögellő
partszélei közt
elcsöndesült hullám-mező:
maga a pusztulás. –

Sírhat a testet-adó,
az alázat lánya
lázonghat keserű szerepében:
meggyengült öle csak ravatal.

Sírhat a másik asszony is,
vétkői összehajló, tüskés ágai közt
verdeshet rab szive szárnya,
a Bocsánat Urának
nincs szava többé:
a száj helyett a bőr nyílt szóra,
és szó helyett
az öt sebből fekete vér szivárog. –

De e kócos
ziláltság a végső rend záróköve,
e roncs hús
emésztő csapda:
foglyul ejtette a halált,
soha el nem ereszti.

EPIGRAMMÁK

Irodalom

I

Terhelten születik minden hősöd, s nyomorultan
tengetik elfuserált, bánatos életüket.
Szánd meg az árvákat! Lökд őket időnap előtt a
sírba! – Halóporuk is áldani fogja neved.

II

Nem értem, nem, s talán nem is
fogom megérteni. –
De, hogy ne szóljanak meg érte,
azt mondom rá: zseni.

III

Ennyi sok író! – Drága hazám, van okod vigadozni.
Ennyi *silány* író! – Sírnivalód is akad.

IV

Karját a kútba nyújtja.

A fenekéig persze hogy nem ér. –

S orcátlanul szól:

ez a kút sekély.

V

Lám, alapos kritikus szólalt meg: amit csak e könyvről
írtak volt, alapos hévvel előkeresé,
majd alapos hévvel bezabálta, betűt se mulasztva,
és alapos hévvel visszaokádta megint.

VI

Inkább cipőt tudnék csinálni,
mint verseket!

Egy „fővárosi” író

Gyarmatosítóként jön e gyarmati földre: vidékre,
s hódolatot követel: hisz nem akárki-alak.

Furcsa eset: nagysága a Pesttől távolodása
hosszmértéke szerint nő, terebélyesedik.

Otthon a társbérló sem tudja, kiféle-miféle,
itt „Gyuszi” Illyés és „Árcsi” Tamási neki.

Otthon a szerkesztők, kiadók menekülnek előle,
itt hajigálja nekik vissza a megbizatást.

Otthon a folyton-hajlongástól hónapokig nem
lát eget, itt felhők közt viszi büszke fejét.

Hódolatot követel. Megadod? Majd gondol ügyeddel –
mondja – hisz egyformák pesti, vidéki írók.

Rangbeliként kezeled? Vérig sértődik azonnal:

– Mit képzelsz? Ki, mi ő? Hagyd a pimasz bratyizást!—

Mért nem tízszer ilyen nagy az ország? Tízszeres úttal
könnyen lenne akár Goethe is, a nyomorult.

Egy irodalmi mindenes

Összekötőszöveget, kritikát, irodalmi riportot,
szél- s lábjegyzetet és jegyzetet egy s egyedül,
szépprózát s nem is annyira szépet, elő- meg utószót,
zanzásítást és lektori vélekedést,

minden műfajt, sőt mű-korcsot, hogyha kívánod,
házhoz szállít, csak szálljon a Múzsá reá.

S azt könnyű megidézni: forint-csörgés a varázs-szó,
fölhangzik, máris szántja a gép a papírt.

Szebben cseng, telt-mélyebben? Szebb mondatokat kapsz:
bővítettet, sőt – persze ha futja erőd –
mellérendeltet meg alárendeltet, esetleg

dús körmondatot is, válogatott szavakat,
tarkább jelzőket, bátrabb képzést, ragozást, (fél-
múlt-alakot, mondjuk, bár ez utóbbit alig
bírná az erszény) vagy szórendi cserét, kihagyást vagy
ismétlést, ezeregy nyelvtani fordulatot.

Mennyi sok oldala van! – csapod össze kezed – mire képes!

Szentigaz: *oldala* van sok, de *gerince* alig.

Egyéb

I

Túlórázik a jámbor. Túlórázik – igen: még
munkaidőn túl is lopja a pénzt s a napot.

II

Hangod farkasüvöltés, dúvad mancsa a markod.
S kétlábon járkálsz. – Itt valahol hiba van.

III

Vendéglátásra, fogadásra,
van költség reprezentálásra.
Él is vele, meg nem tagadja;
s ha nincs vendég, – magát fogadja.

MAGÁNBE SZÉD

Béke

„Békesség a jóakarátú embereknek!”

– hangzik kétezer éve.

„Háborúság a rosszakaratú embereknek!”

– hangzik mondatlanul.

Sok a jóakarátú ember,

kevés a rosszakaratú,

s a háborúság

mégis a jóakarátú

embert pusztítja, örli

kétezer éve,

s még több ideje már.

„Békesség a jóakarátú embereknek!”

De a békesség

nem szállongó galamb,

melyet ha hívsz, kezedre száll.

A békesség fénylő jutalom:

összeharapott foggal,

ököllel,

feszülő inakkal,

szájpadróláshoz ragadó nyelvvel,

alázattal

kell küzdeni érte,

mint Jákob küzdött volt az Úrral.

Békességet akarsz?

Küzdj hát magad is érte!

Hogy a háborúság

forduljon a gazdáik ellen,

forduljon táplálói ellen,

falja föl őket,

eméssze el őket,
s veszett ebként fusson ki a világból,
fusson ki az úrbe örökre!

S végre ne puskacső elé
szoptassa gyermekét az asszony,
ne tömegsírok árkai felé
vezesse gyermekét a férfi.

Utak

I

Hordozhatatlan a magány, ha még
magaddal sem lehetsz.
Az út, az út a menedék.
Örül a lélek és a láb:
legyőzi a világ
külön-ítélő kényszerét.
Egymáshoz kapcsol az út és egymáshoz ereszt.

Didereg az ember, a dolgok is vele;
mind fészkelődik s útrakel.
Csak a másiknál van jó helye,
vagy ha magára talál.
Akkor megáll
és megborzong bele,
tükörbe lát, szavára szó felel.

II

Elnyelte őket a lélek, elnyelte őket a test.
Egyként nyugszik bennük a szép meg a rettenetes.

Kuszáltan összevissza mint bomlott gombolyag
puhán tekerőznek mélyedben a járt utak.

Megindulsz rajtuk olykor, és újra lépegetsz
föl-alá, amerre szólít a fogyó emlékezet.

Hú cinkosok ők, akikkel térbe-időbe elérsz,
de akikkel négy szoros fal dobozába is beleférsz.

III

Az egyenes utak alkonyati
szomorúságát ismered-e?
Bíbor felhőket őriz a napnyugati
ég-hajlás. Vásznán fekete
tornyok, faágak, éles házgerincek,
hunyorító lámpák, dermedő tekintet.

Bokáidon már körülcsavarul
a szíj, a belső félelemé.
Lépsz, de maradnál inkább mozdulatlanul:
ne juss váratlan elé.
Az egyenes utak alkony-időben
nem a földön futnak, fönt a levegőben.

IV

Gazdag a vándor, ha nincs is
betevő falatja.
Ballag üres tarisznyával,
az eget harapja.

Bokor alá fekszik éjjel,
s mint az álma, szépen
kivirágoznak az utak
szíve közepében.

Talpra szökken pirkadatkor,
megy-megy, birodalma
véghetetlen, mint a láza
s mint a nyugodalma.

A nyugtalanság dícsérete

Vonatra készülődő hajnali ébredések
szorongó riadalmak gyomorban idegekben
Hánykódó éjszakák és rázó hideglelések
egy-egy parázsdarabka a sajgó szemüregben

És soha a jövőendő birtoklások reménye
mindig a veszni féltett régi utáni bánat
mikor a kinnal nyíló reggel holtszürke fénye
hunyorgó száműzöttnek vetkőzteti a tájat

Maradni csak maradni Minden lépéskor újra
gyökeret ver az ólmos talpak tiltakozása
s kísér lassú menetben vádlón körémtolulva
a tűnő kedves arcok nyomasztó látomása

Arcoké kik szeszélyem szerint enyém lehettek
s az úr jogán szeszélyem szerint veszthettem őket
Tudván ha bármelyikhez éreznék látni kedvet
bízvást előkerítem e rosszul rejtezőket

Boldog kit mielőtt még sejtjeibe a fészek
melege beivódott vihar dob idegenbe
nem börtönöz a hűség nem fognak rettegések
el nem gyöngíti térdét kockázat ijedelme

Ki ágyán meg nem alhat ki székén meg nem ülhet
bolyong fáradhatatlan az út a pihenése
kinek a búcsúszótól szája nem keserül meg
ki könnyen hátat fordít nem gyorsul szívverése

Mert mindenik kanyargó talán az otthon édes
képét villantja föl majd és végre hazatéved
megleli drága célját égő sebekkel ékes
ezer csalattatástól vérző bátor szívének

Egy élhetetlenhez

Kőre esett és darabokra porlott:
bánhatja a vesztes a kárát. –
Ó, csúcsok, míg a lábatok előtt
dideregve kuporgok,
nyújsátok az égig a földi határát!

Siettem és szorgalmasan vesződtem:
köd tengere nőtt a nyomomba.
Fölszedném, amit elszór egy szegény,
füst szálldos előttem, –
mennyit törekedtem a gondból a gondba?

Sír, sír a győztes: koldus és esendő,
és kincse a nincs meg a nem-lesz –
álmába bújik, ott kísérti még:
zendüljön a zengő,
lódítsa el újra a gyermeki mennyhez. –

– Ő sérthetetlen őrzi a magáét,
mosolyog csak a botra, a törre:
a rácsapó mellette siklik el,
tűz-láng a szemében az árnyék,
gyötrő, csikaró nyavalyán kap erőre.

Növő magzatként hordja a világot,
jó annak, akit beleenged,
jó, mert a pusztuláson menti át,
vére érébe szivárog,
jó, mert meleg és igyekezve melenget.

Romló szívében ronthatatlan ékkő,
bordája erős fal a szélben.
Lucsokba mártja bőrét, elrohad,
de belseje: mécs, örökégő –
ott táncol, iramlik a lomha sötétben.

Ő társaim . . .

Ő társaim igazi társaim

Fölszikráznak s már nincsenek sehol
de ott ahol kezdődöm én
ott csillagoznak ékesen

A kapcsolat mint a növény
csirázik sarjad s odavan
A villanásnak nincsen útja
nem él hát örökkévaló

Tudom mit ér a föld
tudom mit érünk
Ujjaim közt derűsen
pergetem szélbe dolgaim

Elég elég a villanás
elég a jel
Bőrömön belül világ a világ

Ó társaim igazi társaim

Lefelé

Mostanában folyton a halál körül ógyelgek Mostanában
folyton kerülgetem hozzányúlok elrántom ujjam
rámeredek másra függesztem szemem majd ismét vissza rá
Mostanában régi könyveket bújok szaguk is kriptaszag
azok között érzem magam otthon kiknek a siratójuk is
hallgat már kik tökéletesen ledobták emberi ruhájuk
Aludni vágyom mostanában mélységes mély álommal
melyben
az emlék is csak álom és az álom is csak álom
s melyből lassacskán morzsolódva kihullong a valóság
Lefelé tart a férfi-út velem Füvek fák bokrok egyre nőnek
s már a füvek meg bokrok is fölülérnek a fejemen
s ki sasokkal hittem játékot mint gyermek a szobalegyekkel
csapongó szobalegyeket nézek olykor sasoknak

Nos idejut egyként a könyökkel érvelő s a lusta
de idejut a szárnyat lengető is Kuttyája zúgó kerek alatt
véresen a halálra ölti nyelvét s a kedves tetemet
lopva a bérelt ház tilos fája tövébe temeti
Tört ablakához pénze nincs Az éhesen leső hideg
kegyetlenül bevág a résen végigmotozza a langy zugokat
melyekbe fészket rakta volt s didereg aztán noha két
szív áll jobb és bal oldalán S keres keresne harmadikat is
de nem talál vagy ha talál úgy fogadja mint búcsúzó
mert úr a rend sajátmagának szabta az emberész vele
embertelenné téve az ember világot

Ó ki nem
bogozható gubancba kúszalódik előbb vagy utóbb
a lelkes élő és segítségért kiált még induló tiszták felé
siet kik majdan odajutnak ahova ő de addig
az elfelejtett anyanyelv szavai zengnek szájukon
s felelnek csapzott éjszakák inkvizíciós kérdéseire
Vagy meggyorsítja lépteit előre hogy a villogó
kardú legyőzhetetlen bajnokot sürgősen érje el
s az vágja széjjel bogait Meztelen fénylő fehérén
járulhasson aztán az élők örök-nyugtú célja elébe.

Népdal-variáció

Kalapom szememre vágom,
múlik, hervad ifjuságom,
ne is lássam.

Megszakad a szép szó bennem,
alig fordul dalra nyelvem, –
hol hibáztam?

– Adssza, pajtás, a vasvesszőt,
hadd verem meg a temetőt,
nyíljon már ki, fogadjon be
mindörökre!

= Ó, ne bántsd te ott azokat
a mohosult sírhalmokat,
várj sorodra!

Nem nyugvás a sír nyugalma,
az a romlás birodalma.

Vége-hossza
nincsen ott a pusztulásnak.

S úgylis elér a gyalázat
majd, ha innét rendre egyszer
odafekszel.

= Keress addig nyugtot másban:
ilyen-olyan földi lázban,
szerelemben.

Több az élet mint az ének,
ők a bölcsek, akik élnek,
ne feledd el.

Szíved verd meg vasvesszővel,
ne kezdjen a temetővel,
inkább az éneket vesse,
azt eressze!

Törvény

Romlandó testekért aggódol:
a kínjukért vagy kínodért szorongsz-e?

Mentenéd őket – égre-nyúló
karok karói közt botolsz előre.

Ó, múlás, ó, szép rend: a föl-le
forgó kerék arányos mozdulása!

Ó, múlás, ó, szép rend: a tisztán
fénylő emlékek kútforrása, fészke!

Ó, múlás, ó, szép rend: a bomló
bomlása és a sarjú sarjadása! –

Ó, múlás, ó, múlás: idétlen
hányódás, izzadtság-szagú kesergés!

Ó, drága énekhez vezérlő
formátlan ordítás, nyögő szabódás!

Ó, bűz, ó, genny, petyhüdt hidegség,
a márvány-csarnok kásahegy-küszöbje! –

Topogsz előtte, mint a gyermek,
akit szülői józanság kipróbál,

s a lobbanó máglyák tüzére
ijesztő gonddal fekteted le szíved.

A filodendronok és a datolyapálmák
bejöttek, bejöttek a szobába.
Ha csak a lombjaikba nézel: délszaki tájék,
ha csak ágaik labirintusába.

Délszaki tájék – ha tetszik, képzel;
ámuljon rajta szemed;
kanyarogja végig a sok fura ágat,
hasadt, legyezős levelet.

Csapatnyi kislány s kisfiú zajog künt:
segítenek az erőtlen ősznek
eltörögetni a bogáncsok és paréjok
derekát, amelyek még az üres telken levegőznek.

Nem látom én ezt, én heverőn heverek,
heverőn heverek hanyatt; –
piros tűit a függöny rácsán
beszúrja az alkonyi nap.

Az alkonyi nap, mely lankadatlan
tér vissza huszonnégyszer
mindennapi kerülője végén,
mert fogja a rend, e szoros-laza póráz.

Póráz, ahogy engem, téged, valamennyiünket. –
A szabadság bujtó láza után
én is, te is, valamennyiünk
érzi, – mi az egyetlen tudomány.

Az egyetlen tudomány a világon:
tudni, hogy keskeny az út,
kicsiny a kapu, s aki meg se moccan,
az a legmesszebbre jut.

Akinek a keskeny út se kell már
és a kicsiny kapu se kell,
csak hanyatt fekszik heverőjén,
olykor kérdez, de sohase felel. –

A filodendronok és a datolyapálmák
bejöttek, bejöttek a szobába.
– Érzelmes emlék készülődik,
sietve vágj a szavába.

Vágj a szavába sietve,
elnémuljon, mint a letorkolt
gyermek, ki oly szépen beszél,
hogy gyöngé szivedbe markol.

Csörög a fagyos föld

Csörög a fagyos föld, hideg van,
hópihe fészkel a hajadban,
gyűlnek a varjak az egekben,
gyűlnek a gondok a szivedben.

Hópihe fészkel a hajadban,
járod a világot magadban,
ó, mitől annyira remegtél,
itt a csirátalan, örök tél.

Járod a világot magadban,
melegednél régi zugokban,
angyalokat várnál, karácsonyt,
karácsonyi Jézuska-jászolt.

Melegednél régi zugokban –
talpad alá jég nő s beroppan,
szemeden gyöngye jég virágzik,
sehogyan sem érsz el hazáig.

Följegyzés

Így, ekkor, itt, e dombtetői házban,
magányosan, egy nyárközépi szombat-
nap délutánján, amikor a ritkán
megrezzenő lombok a forróságban
sercegetek szinte, így, ekkor meg itt
feküdtem én iszonytató idő
után s iszonytató idő előtt,
jeltelenül s jelentéktelenül,
hideg aggyal tudván a semmiségem,
mégis magam-emésztő szomjusággal,
hogy a milliárd év- és billió
ember-szötte szöveten valami
nyomom maradjon; s nem csináltam úgy, mint
az idelátszó bérház egy lakója,
egy ifjú asszony, ki a függönyökkel
sötétített szobából a parányi
mélyárnyékos teraszra lépve csöndes
dallal száján megöntözgette rendre
virágait a szombat délután
nyugalmával szívében, s mitse bánva

múltat, jövőt, forgott a jószagú,
hús nedvességben, hagyta az időt
továbbsuhanni, álmatag közönnyel
tördelte a hervadt virágokat,
s egyetlen percet sem gondolt magára.

Threnos

Hosszú, vékony ládába tették
és rászórták a földet.

Egy év múlva megkérded: „Hol van?”
„Nincs: kukacok és férgek szerterágták.”
Most kérded: „Hol van?”
„Fekszik, s a vöröslő-szemű rokonság
sírva számol körülötte”. –

„Circumdederunt me
gemitus mortis, dolores inferni
circumdederunt me . . .”

Hallom és egyre többet hallom,
a halott mondja:

„Körülvettek
a halál sóhajtásai, az alvilág fájdalmai
körülvettek . . .”
a halott mondja
a kántor és a pap szájával.

A halott mondja.

– Nem mondja a halott!

A halott gyönyörű testében,
szeme tükrén,
orrában,
nyelvén,
füle labirintjaiban,
végig a bőrén
megállt az áramlás,
a szín, a forma,
az illat,
íz,
hang,
tapintás,

megállt,
ahogyan soha még,
összefonódott,
ahogyan soha még.

Nem a halál sóhajtásai
és nem az alvilág fájdalmai
vették körül,
hanem e háboríthatatlan
egyensúly boldog zümmögése.

A halál sóhajtásai,
az alvilág fájdalmai
minket vesznek körül,
minket, mert egyre többet látjuk,
hogy nemrég mozgó testeket
hosszú, vékony ládába tesznek,
s rájuk-szórják a földet,
és egyre többet halljuk:
„Circumdederunt me
gemitus mortis, dolores inferni . . .”

M. J. halálára

Meg sem születtek, s meghaltak veled. –
Ó, színek, formák, vonalak!
Csonka a világ, csonka, csonka!

Egy ○-re, egy □-re, egy ~-ra
s ezek szép együttesére
mennyit rárak a roskadozó!
Most hova rakja majd?

Elég, amit csináltál?
Bizonyára elég:
törvény vet véget az utaknak.

Elég, amit csináltál?
Nem elég bizonyára:
sosem elég a szépség.

Mindegy:
a vonalat, a színt, a formát
visszaveszi a por,
melyből vétettél, melyből vétetett.

S koponyád tündöklő golyója,
láb- s karcsontjaid szigorú egyenese,
bordáid gyöngén hajló cirmái,
kezed csillagai
lesznek utolsó műved.

A világ csonka, csonka! –
De csonkább volt előtted.
A karcolás, amit hagytál a Nagy Falon,
hiányzott eddig.
S a szerkezet éles és tiszta
remegése hálás neked. –

Egyikünk előbb, másikunk utóbb.
Semmiségért sír, aki sír,
aki sirat:
el sem száll hangja, és máris követ.

Higgadt voltál s rendíthetetlen,
akár a képeid.
A fájdalom meg a halál
aluljáróin hűvös
országod serege kísért.

Tudtad: a szín, a forma, a vonal
s a szerkezet,
tehát a lényeg,
a te lényeged is
megmarad múlhatatlanul.

Amor sanctus

I

Otrombán törsz rám, Istenem, dühödt-
vágyú férfi a gyöngé lányra, ki
magánya sima csöndjében puha
álmokat dajkált a gyönyörű
szerelemről.

Szögleteid, én Istenem, zordon darabosságaid
húsomba vájni érzem;
oszlop és rúd a lábad és karod,
lépéseid döngenek bennem, mint lovakéi a hidon;
nincs mentség ellened,
szívemre állsz és kényszerítsz, hogy boldog dermedésben,
a rémület ferde mosolyával a számon
elédzuhanjak: tégy velem kedved szerint!

II

Ruhád s ruhám lehull,
összeér a bőrünk, –
a kásás homályú
éjszakát heves
jajok hasogatják,
mint kardok a tengert.

III

Ó, te kegyetlen szerető, minek kínozol úgy meg?
Nem a mámor könnyű szédületét adod,
adod a tárt szem éles nézéseit,
melyektől forma, vonal összeomlik,
s a tárgyak belseje riadt csapásokkal kiszáll.

IV

Miért szeretsz, ha így szeretsz?
Ha elválasztol, lenyesel, kifordítsz
hozzám-nőtt dolgaim közül.
Ó, háborúságot szító,
féltékenyebb a földi szeretőknél,
meztelenül kellek neked,
a ruhám is te akarsz lenni,

te akarsz lenni minden dolgom;
– ha ruhám vagy, nem melegítesz,
ha dolgaim, ellenem lázadsz.
Miért szeretsz, ha így szeretsz?

V

Tudom, reggel fáradtan ébredek majd,
porcikáim sajgása izmos
öleléseidről beszél.
De lassabban dobogó szívemet
mint a láz-kiütés,
forró hála nyomai lepik be.

Hívó

Az éjszakák lovagja vagy,
árnyéka a halálnak,
a rettegések szárnyain
neved betűi szállnak.

A kínban már meggleltelek,
a könnyben érzem ízed,
már te adod a keserűt,
– s nem te adod a mézet,

nem te adod a madarat,
mely itt a hegyi csöndbe
hangja rikító fonalát
röpíti föl-le, föl-le,

derekam alá ágyamat,
a mellemre a békét,
üres szivembe a remény
virágos töltelékét,

nem te adod a jó szelet,
mely zúgatja a fákat,
dolgos markokba a gyomot
pusztító, gyors kapákat,

a kirándulók énekét,
fejük fölé a holdat,
egymás karjába karjukat,
szemükbe szép nyugalmat. —

Az éjszakák lovagja vagy,
lépj át a napsütésbe,
ki eddig nem jöttél belém,
csak jajra és nyögésre,

légy ikre az örömnek is,
ó, légy szíami ikre
minden percemnek, járj velem,
örökre, mindörökre!

Apák anyák istenek

Sorsot szül aki szül Sorsot teremt
aki élőt teremt Szívéhez visszakanyarul
szülöttje és rákényszeríti
sebeit és babérait

Ó apák anyák istenek
nincs nyugság számotokra nincs menekvés
Riaszthatjátok őket küldhetitek szép szóval
a ti gyökeretek virágai rátok hajolnak

Sorsot szül aki szül Sorsot teremt
aki élőt teremt
Hálóját nyújtja szélesíti a Nagy Folyam árja elé
és egyre több szenny hulladék szírom
akad fönn ágain
S lehet király-madár
az újszülött lehet
folyton-riadó féreg
röptét nem szelidítheti
nem békítheti rettegését

Ó apák anyák istenek
igazán áldottak és átkozottak
mi vagyunk

A saját
szívünket elveszítjük és helyette
a másokéval sokszorosra nőtt
szívünket éri a nap ragyogása
veri jég és perzseli villám

Anyám

Éjente a halállal alszik,
nappalonkint mellette ül,
remegő keze vele parolázik
szünetlenül.

Ösvény az útja: egyenes,
szűk és kiágazástalan.
S olyan a célja, melynek – bármit is tesz –
minden javára van.

Mohóság űz: érintenem,
néznem, hallgatnom, innom őt,
ezernyi kézzel ezerféleképpen
lopnom a fogyó időt;

csordultig véle töltekezni,
jobban, mint bármikor szokás:
a gyöngé hangok, botló mozdulások,
ez még ő, senki más.

Ez még ő, kit ha végképp
elvesztenek érzékeim,
újjá kell szülnöm, őriznem halálig
magamból s egyre megint,

s lobogva pusztuló erőm
még ezzel is pusztítanom,
– a terjedő-növő magányban
szívem buzdítanom.

Ez még ő – szinte semmi már, csak
volt ember, szinte mint aki
már földísztített ravatalra
készülne szállani.

De még ő, ő, és él, mozog, szól,
anyám, anyám még : folyton ad,
s valóságos két tenyerébe fogja
ráhajló arcomat.

Kijátszani végre

Csak kezdeni kéne, s úgy menne, ahogy ment,
hisz mitse veszítve folyton gyarapodtam.
Űz nyugtalan álom: csak kezdeni kéne,
egyszer nekiállni amúgy igazában.

Ó, játék, gyerekkor! Csak kezdeni kéne.
A kerti bozótos nem ritka ma sem még,
a labda is ugrik a régi-magosra,
s ott bújnak a várak a sárga homokban. –

Játékot a gyermek végig sose játssza,
hát el se veszíti, mint kellene, szépen.
A lélek, a test fáj, fáj tőle halálig,
csont-mélyig ütött seb, bár színre begyógyult.

Csak kezdeni kéne, leülni a földre,
mint két kicsi lányom, leülni közéjük,
leülni vidáman, botló szavaiknak
engedni örömmel: gyermeknek a gyermek.

Csak kezdeni kéne s folytatni serényen,
rendjén befejezni a félbemaradtat,
hogy férfi lehetnék: a régi kísértőt
kijátszani végre örökre magamból.

AJÁNDÉK

Neked

Ez már nem szerelem többé, nem két ember
kötése, keringő tánca egymás ellen,
kemény harc, ölbeli elnyugvás cseréje
s változó viszonylat: tőle vagy feléje.

Magány és párosság itt üres szavak csak,
itt már az érzékek csak befele hatnak,
egymást ha kívánjuk látni: elégséges
állítani tükröt a magunk szeméhez.

Aki rád néz, rajtad engem is fölismer,
s érzékeljük egymást érzékszerveinkben.
Kettőnkkel lehet csak dolga a halálnak:
egyőnkre se támad, egyőnkre ha támad.

Ellened hibázom? Magam ellen véték!
Így tekintsd, ha olykor félre-útra lépek.
S aki magát rontja, pusztul igazán csak,
s a fő-fő lázadó maga ellen lázad. –

Ez már nem szerelem: sors ez, születetté,
aki kettős vágyból válik maga-eggyé,
aki kettőt hordoz, s őket ha nem őrzi,
mindenképp a saját bajait tetézi.

Szerelem

Tompán-derengő arcát, melyet alvó vágyai csendes
izzása enyhén-rózsaszínre festett, fölemelte a napba.
Halvány ráncai árkából illanva suhant el a ritka homály,
s széthullt a tetőtlen lég egyforma-szövésű rétegein, míg
boldog közönnyel hullámlottak körötte és fölötte.
Ott állt sugaras jelként, haja fészkei csillagok apró,
szúrós fény-bogait ringatták, dús pillái alól
lassu csapásokkal szállalt a mezőkre a nyár.
Látta az összegyűrődő órák titkait, ízeiben hallotta a
hangok
égi beszédét, melyre a fül süketen tárul.
Vállai hajlásán villám cikkant, delejes tűz lobbant
gazdag melle iker-kúpjai közt, akaratlan
pillantásától hegy-tömbök porlottak darabokra. –
Ott állt sugaras jelként, ragyogó szeme-tükrén
biztos bölcsesség égett – több és kevesebb a tudásnál,
ott állt, és a kezét felütötte a nyugtalanul-mozgó levegőbe,
mely szinte bírhatatlan-édes zizegéssel fonta körül –
s az éjbe-zuhant évek szűk alagútjain át
gőzölgő lihegéssel utánad iramló
rémet diadalmas mozdulatával a semmibe üzte.

Nosztalgia

Villámlás fénye szikrák fénye éji fény
Jóhírre támadt öröm Ó futó sugár
Szemek lábak igyekvő arcok ünnepe
Iparkodó romlás iparkodó derű

Szárny-e kolonc-e Majd tudod ha már halott
Úszó virágként jár a tested ágain
a simogatás lankadó zarándokát
húsában és sejtjeiben becézgeti

Elnyelik utcák házak sűrű városok
és elnyeled te ami mégis ittmarad
De hozzájuk készülsz egész a sírodig
hogy ingó árnyaikba újra lelket adj

Addig park-részek zeg-zugos bűvőiban
vonatfülkék zörgő és füstös oldalán
idegen ágyak más-szagú redőiben
találkozol velük s békülsz meg egy kicsit.

I nak

I

Csinján, beszéd! A szó akármily árnyalt,
sután érinti. Jég-élű határa
a folyton változót – mivelhogy élőt –
nem tudja úgyse rabságába fogni.
E völgyes-dombos város rendezetlen
utcáin, otthon, őrlő munka közben
őt figyelem, kerülgetem magamban,
s próbálom nyelvem, mintha idegenben
készülnék szóra. – Ostobán csináltam
az életet s az éneket idáig:
töprengtem apró semmiségeken,
s ízes gyümölcsök magjait keresve
beléjük tört fogam, holott helyette
ínyemre kellett volna jó zamatjuk,
s nem tévelyegnék most kiszáradt szájjal

vázak között s csontok között, melyekből
igazságot tanulhatok talán, de
valóságot nem, márpedig valóság
a test eledele, s idétlen test az
igazságnak sem képes adni szállást. –

Én nem tudom, honnan jött és hogyan jött,
de jött a rossz órákban, a hiába
meg-megkísérelt magyarázatok vad
szövevényébe, a riadozóvá
lett mozdulatok beteg erdejébe,
a sóhajtó szív, fáradtan legyintő
kéz országába, jött szándéktalan
bölcs egyszerűségként, eligazító
okos sugárként, kristály feleletként,
kapocs gyanánt, mely visszaköt megint az
emberi nyáj-melegbe, a virágok,
fák, csillagok közösségébe, vissza-
köt minden élő és élettelen, de
valóságos dolog közösségébe,
s a halál oldhatatlan nagy magányát
az élet más magánya nem növeszti,
sőt inkább testőr-sorfalat emel
a végleges hidegtől borzadozva
kihűlő szív köré s így nem zuhan
durván a külső sötétségbe, lassan
ismerkedik a Félelmes Világgal,
mert védi még egy-egy arc, szem, szelid tárgy,
önnön testével fogva föl a Szörnyet. –

Ó, rosszul éltem s rosszul énekeltem,
de tanulónak jó vagyok ma is még,
tudom, másképpen élni s énekelni
sohase késő, elfogadni a
rendelt tanítást és rendelt tanítót,

akinek nem a nyelvén az ige,
hanem a lépteiben, a keze
mozgásában s abban, hogyan sir és
hogyan nevet, hogyan néz a köréje
gyülekező dolgok szeme közé.

II

Elkezdhetem-e a magam-segítést?
Építeni a világot, melyet
te fundamentumoztál, de amelyhez
oly ritkán adtál téglát is talán.
Oly ritkán adtál, hisz csak ritka, ritka
vendég voltál a sarjadó falak közt.
S én félreálltam mégis, egy követ
sem tettem arrébb, vártam rendületlen
szeszélyes ajándékaid,
mert a szeszély mögött aggálytalan
egészség rejlett s emberibb okosság
az én okosságomnál, s jólesett
tanulni, jólesett meglepni olykor
magam olyannal, mit nem én csináltam
kínlódó, tétova igyekezettel,
hanem mit készen kaptam és amit
úgy fogadhattam, mint jót is bizonynyal. –
Segítség-e még élni, segítség-e még
továbbra is a félkész falakat?
Meglepsz-e olykor még bölcs-gyermeketeg
ajándékokkal? Vagy már nincs tovább,
s elkezdhetem a kényszerű fölény
sírós gögjével ismét a magányt?

Elkezdhetem-e formálni az emlék
csillámkövét önnön kedvem szerint
olyanná, hogy elámít bár, de mégsem
elégít meg, mert kivillan a felszín
mögül a kegyes szándék, s nyugtatás
helyett csak még nagyobb vihart kavar? –

Szikráznak a hideg téli egek,
hamis napfény ragyog, melege nincs;
testi fájdalmak idézik elébem
egyre-másra az oktalan halált. –

Elkezdhetem-e a magam-segítést,
vagy jössz-e még te is segíteni?

Nő a vonaton

A változó táj: hegy-völgy, enyhe dombok,
sokszínű szalag-földek, könnyű párák,
vadvizek fű-szarkalábozta tükre,
kelő nap, zöld-ezüstös, rezge nyárfák

és minden mozgás, másulás a tájban,
e társas szépség forgó, ezer arca
iparkodik, hogy szemem foglyul ejtse,
figyelmemet saját pártjára hajtsa.

De két sötét szem, holló-haj leomló
zuhataga, tudós, ám zsenge gyermek-
száj piros ékköve, igézetes nyak
hajlása gyöngéd láncából nem enged. –

Ó, szépség! Szép az elfutó világ, szép
a maradandó ég, legszebb az ember,
ki íme most meleg bizalmassággal
rak fészket nemrég idegen szivemben,

s belülről szólít mint a magam hangján,
de a ritkán szokott öröm szavával.
Több vagyok tőle: szemem villanása,
testem minden kis moccanása rávall.

Ajándék

I

Ha akarod, magadra ereszted az éjt,
ha a ragyogva hadakozót diadalában eloltod. –

S a szőnyeg kócos mintái helyett,
a széken gunnyadó ruhád helyett,
zsebórád és töltőtollad helyett,
kazalban álló könyveid helyett

a karcsú s gyöngye zizzenéssel
hullámló bársony-semmiség falán
egy barna szem kinyílik és reádnéz.

II

Jel a felhőn-túliról,
simaság, ringó nyugalom:
velődig érzed, mint sajog a szépség.

III

Tornyozd fejed fölé,
ágyazd fejed alá,
csavard melled köré:
víz őríz, víz és boldog levegő.

IV

Más zene ez, más zene –
meztelen comb zenél így, ha a párjához ér.
Más zene ez, más zene –
gyümölcs-hozó fa, termő virág zenél így.
Más zene ez, más zene –
a bontatlan sziklák zenélnék így.
Más zene ez, más zene –
szemedből gyöngy-fény ömlik a homályra.

Testi háború

Villanyt oltottunk. Ágyba bújunk.
A szomszéd pályaudvaron
mozdony szuszog, hessenti rólunk
az álmot, bár nagyon-nagyon
várjuk, kívánjuk. Szélütötten
fekszem, csukott szemmel, hanyatt,
s látom a fodros gőzt, dühödten
kapkodja szét a pillanat,
látom az ember szurtos arcát,
szemefehérjét, könyökig
túrt ingét, izmos férfikarját
s a csillagok százezreit.

Csönd lesz. Öt ujjam tétovázva
babrálja végig combomat,
s tovább, kerek hasamra mászva
zizgő ágyékomig halad.
Csönd van, fürkészek, mint ki lesben
szorong, a másik ágy felé,
félek, mégis hangokra lesve,
jelre egy irtózás elé.
Megjön, meg ám, elérkezik majd,
ne érjen készületlenül,
ne védtelent találjon itt, ha
ostromba fog kívül, belül.

Csönd, csönd. A másik ágy felől most
nyögés kúszik föl. Megmered
mozgó kezem, húsomba karmos
fájás hasít: elkezdett.
Nyögés kúszik föl, szinte gyermek-
hangon, botló, szelid nyögés,
szárnyai bágyadozva vernek,
űzvén a jótét békülést,
melynek talán már kedve volna
lassan mellemre szállani,
vigasztalóit hozva sorba:
tündöklő páva-álmait.

Nyögés csapkod, felszökve menten
a félsötétben reszketeg
térddel futok, halomra döntöm,
mi útba áll, az ingemet
megmarkolom: „Nos itt vagytok már!”
– s úgom csitítva, szinte sír

a hangom, és a másik ágynál
didergek. Majd megint, megint:
„Fáj? Itt vagyok már. Odabújok.
Engedj csak! Így jobb lesz talán.”
Nyílik a paplan, tátva-tátog,
mint egy emésztő, ronda száj.

Mellémsimul, karomba tartom.
Gyöngécske testén át meg át
cikáz a görcs, vállamra hajtom,
becézem izzadt homlokát. –
– Ó, kín, ó, testi fájdalom, ha
más lelket föl tudsz gyújtani,
más testbe, húsba, más tagokba
mért nem tudsz széjjeloszlani? –
Mellémsimul, karomba tartom,
szorongatom, mint legvadabb
kék közben. Mégis: én a parton,
őt zúzza forgó áradat.

Megnyugszik aztán, melle békén
alszik kezemben, szép feje
fészket talál, nyakamhoz érvén
perzsel forró lehellete.
Mi lesz? – töprengek szívszorongva.
Már látom halva őt s magam
gyógyíthatatlan és mogorva
magányosság béklyóiban.
Mi lesz? Ó, semmi, semmi, semmi!
– csap rá az élhetetlen érv,
s az éjszakát kezdem figyelni
nagyobb hatású érvekért.

De moccan. Földrengés ha készül,
borzong így olykor a vidék;
csak kímélő ijesztgetésül:
menthesse bőrét, aki fél.

De moccan: készül, készül, érzem,
az új irtózat, s nincsen út,
nincs mód kerülni semmiképpen
e szörnyű testi háborút.

Kitör? Szenvedni kell. Legázol?

Koszorúcsá kell omlani.

Ellenkezésem és síráson
győznek konok hatalmai.

Moccan, könnyen végigvonaglik,
fejét csavarja, szája torz
nyögésbe fog, jajgatva csuklik,
vinnyog, mint kisdéd állatok,
fölrántja térdét, visszarugja,
– akár a kék, a kerek kék!

Rálép a görcs, forgatja, gyúrja,
– ó, érthetetlen szenvedély!

Bújik, szorítom tébolyodva,
sóhajtok és káromkodom:
kezem között egy gombolyagba
a mérhetetlen fájdalom.

Rálép a görcs, zilálja, rontja,
foga csikordul, ingerelt
vadé, a kín sietve bontja
szép emberségét. Hirtelen
magához ránt: fáj, úgy szorongat.
– Csak fájdalomából lenne bár

e fájdalom, hogy hordhatóbbat
hordozzon ő is! – Meg-megáll
a hánykolódás egyre többet,
s hajó után a dúlt habok,
elfekszik lassan. Összegörnyed
a test és félénken vacog.

Sok volt. Elég volt. Ó, elég volt!
Csönd zúg. Az éjjel már alig
takarja ágyunk és a félholt
szobát, a pálma ágait,
a mennyezet lágyszürke foltját,
képemet arrébb a falon;
látom, a lámpát kint eloltják,
nesz sincs a pályaudvaron.
„Mi lesz?” – darálom egyre-másra,
s nem felel senki, én se rá.
Fogom kicsiny kezét, s vigyázva
elrejttem paplanunk alá.

Séta és meditáció

1959—1964

FAÜLTETŐ

Kenyér

A kenyér szelid nap az égen
Kísérteties hold az éhség

Kísérteties hold az éhség
alant suhog kavarog
Boszorkákat riaszt lidérceket
s a szívből ordasokat

Tátognak a csöpp madárfiókák és ha hiába
epe hidegség éj ömlik be rajtuk
szemük is megfagy megkeseredik megfeketül
vérük is megfagy megkeseredik megfeketül

A kenyér szelid nap az égen
fent áll magasan
Galambokat támaszt fülemüléket
s a szívből hű ebeket

Tátognak a csöpp madárfiókák s ha nem hiába
méz és melegség fény ömlik be rajtuk
erőre kapnak szárnyuk megizmosul
s a felhőkig nyilallnak énekelve.

Lépcső

Már az is valami,
hogy a gonoszság rossz hírbe kever;
hogy csak titkolva, ködösítve,
mellébeszélve, mosakodva,
folyton-váltott fehér ruhában
s így is csak félve gyakorolható.

A jót meg egyre többen
merik szégyenkezés nélkül követni;
hogy bátrabbak lesznek a jók,
s nemcsak másik arcuk tartják oda,
hanem korbácsot is gyakran ragadnak.

Már ez is valami.

Vasárnap délelőtt

A konyhából a húslapító-kalapács
dübög be húsleves-illatú a lakás

A tárt ablak tükrében szürke-kék
ég előtt akác rázza üstökét

Szavakat keresek szavakat szavakat
húsleves-illatú ég-színű szavakat

melyeket boldogan fogyasszon el a test de
az éhes lélek is jóétvággyal chesse –

Ne a magam baja! – Csak hangol ez nem old
görcsöt szorongást átkot torkon-szakadt sikolyt

fene gubancot melybe kuszálódik a láb
míg úzi téveteg egyetlen igazát –

Nemrég törött panasz felhőzte kedvem
pokol tárult elém makacs kietlen

egy emberé kinek nincs nyelve rá
hogy megfogalmazná kimondaná

fölmentő sereget riasztana
egy emberé kinek nincs rá szava

ki rémeivel maga küszködik
s még példának se jó: titkon győz s győzetik

s nem sejti hogy az ő kincse röpül
könnyen kinyúló ujjaim közül.

Két hang

A kis szokvány-halálok
lassan kihalnak.

Felnőtt az emberiség. Épít magának
soha-nem-volt diadalmat.

(S ha majd a győzelmi üvöltés
csap már az égre,
irtóztató, fene hörgés
nem hág-e fölébe?)

Mint kezdetben

Vágy ez még vagy csupán
az érzékek szokása?
Oly sok hideg tudás után
igaz lehet-e még a szív föllángolása?

Vagy harc ez, ösztönös,
a végső béke ellen,
mely fészket-fürkészőn köröz
s mindig mélyebbre száll nagy szárnyain felettem?

A tűz, a tűz, – igen:
tűz még a tűz valóban.
Ereim útvesztőiben
a régi tűz kering csöppet se lankadóan.

Közös-szép emberi
célok, szemek, remények
boldog szikráin gyúlva ki
ma épp oly perzselőn, épp oly lobogva égek,
épp oly felhőtlenül,
mint kezdetben, mikor még
a nap nem földközeli repült,
s nem roskadt még le rám a súlyos, megkopott ég.

Szomját meg éhét

A homály elszalad az éles,
vizsgáló fény elől.
Sarkos, rideg fémek szerkezetéhez
sodródtál. Lesz-e még zug fészkedül?

Girlandok, fátylak és pihék. –
– Most meztelen, cifráltalan keménység.
Szomját meg éhét, igényeidét,
azt fojtsd el: a kölyök szomját meg éhét.

Midőn majd sarkot, tiszta hideget
áhít a szív s tud felnőtt lenni már:
megint gyermek lehet
a fölkelő világ csodáinál.

Ne legyen több

Meghozza magáét a nap s az éj
Érik a test okosodik
Elejti amit el kell ejteni
s letépi a neki termő gyümölcsöt

Milyen mások e világ szavai!
A régiekre már füled sincs:
ha hallod őket mintha idegen száj
idegen nyelven szólna hozzád

Ezek meg a mostaniak anyád
hangján beszélnek mint akkor azok
Fölösleges az elkíváncozás
ne legyen több a lélek mint a test

Szép ha a gyermekszem a napba néz
ha a felnőtt szeme a messzi kékbe
szép ha a gyöngülő öreg szem
nyugodtan jár az árnyékok között.

Faültető

Az örök folyamatba, az élni akaró
élet folyamatába iktatódva,
mint eleven csatornán a célba áradó
víz, ömlik rajta át a lét, hogy folytatódva
őrizze ismerős világunk legnagyobb
kincsét, míg ő magát fenéig üresíti,
s vállalva dísztelen cseléd-szolgálatot
a győztes ívet a jövő felé feszíti.

Egyébhez nincs köze. Az élet megy tovább.
Nélküle vagy vele? Ugyan ki bánja!
A mű marad s hordozza majd nyomát,
virágzóbban, mint emlékét hiánya.

Borsszemek

I

Jól megosztottuk a hatalmat!
Hentes, pincér, sofőr, dada,
földmérő, kalauz, Tüzép-
el- s kiadó, kis, nagy, közép
hivatalnok, liftes, tojás-
felvásárló, parkőr, szobás-
nővér . . . (s ki más még: nincs fogalmad!)
mind, mind a HATALOM MAGA.

2

Csáky szalmája, ebek harmincadja. – –
Addig nem baj, amíg nem az enyém.
Addig baj csak, amíg nem az enyém.

3

Kúszán csapkodnak szavaik, mint vak hadonászók,
mint lámpát leverő kocsmai bőszen duhajok.
Azt nem bánják, hogy kin, min s mért dőndül az öklük;
egy bizonyos: magukat meg nem ütik sohasem.

4

Cifrát mondsz. – Megsértődik-e,
akkor még nem mutatja.
Előbb lemér, fölmér, kimér:
majd rúg, vagy – elfogadja.

A Zöldfában iszik egy kocsis
és arra gondol amire én akarom
Hogy igyék azt én akarom
s hogy a Zöldfában igyék
én akarom

– rom

– rom

– rom

Poharát sűrűn emelinti
Cifrákat mond s kurjant nagyokat
Hogy emelintse én akarom
s hogy kurjantson nagyokat
én akarom

– rom

– rom

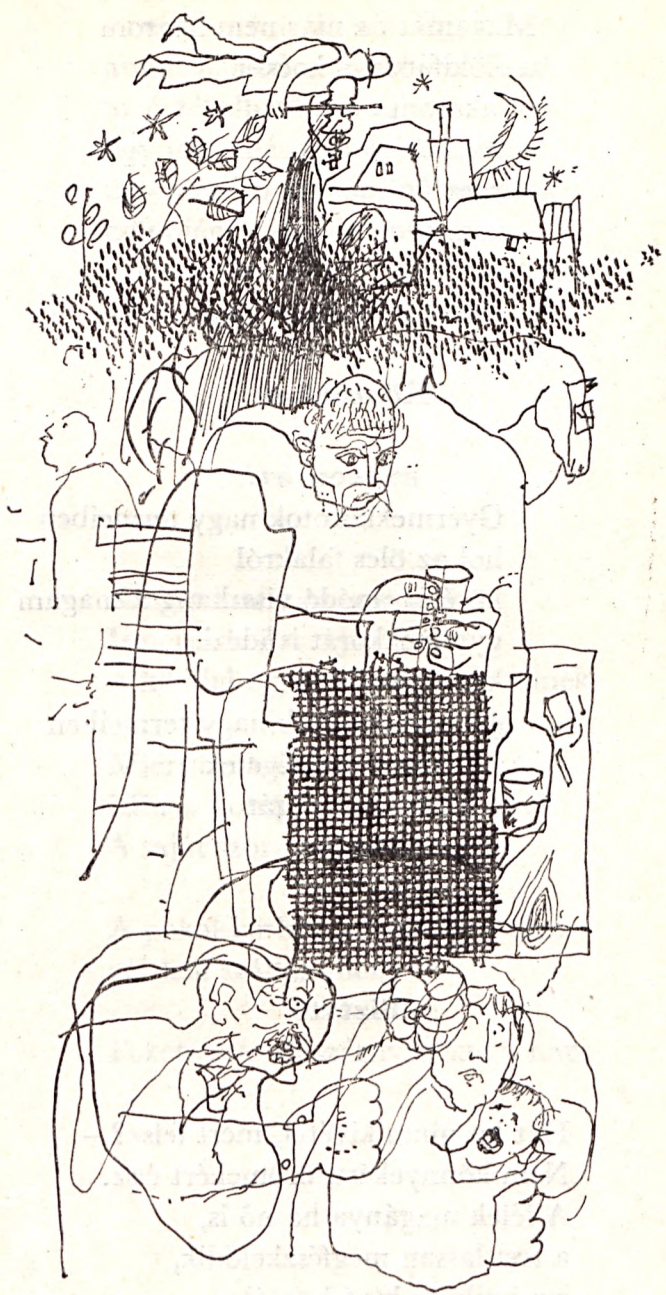
– rom

Aztán ha ivott hazaballag
S a családban bőszi raziát csinál
Hogy hazamenjen én akarom
s a bőszi raziát is
én akarom

– rom

– rom

– rom

Jó ha nem rólam szól a mese
Ó jó ha végre nem rólam szól a mese
Magamat én már nem akarom
a Zöldfában a kocsist
őt akarom

– rom

– rom

– rom

Köszönöm

Gyermekkorotok nagy termeiben
hol az öles falakról
körémcsapódó visszhang a magam
gyermekkorát is idézi
köszönöm hogy
gyermekkorotok nagy termeiben
bölcs gyermekségeitek
a felnőtt sutaságát
megbocsátja.

Biztató

Hát ha nincs kivétel, mért félsz? –
Nem könnyekért, örömekért élsz.
A lélek magánya ha nő is,
a test lassan megfészkelődik,
s a hajló ív hízó homálya
a zárt kart és combot kitarja.

Amint megérted egyre jobban,
hogy mankód s nem marsallbotod van
s neked, nekünk, mindegyikünknek,
amint lényed mélyebbre süllyed
az érzékelhető anyagba:
úgy lelsz másokra és magadra;
úgy mozdul szádon, nől az ének
csöppjévé hangok tengerének,
s úgy hullsz majd – céljaid betöltve –
csírád rejtő magként a földbe.

Ars poetica

Kimondani kimondani – –
Ismerni kell a rejtezőket
A köddel együtt eltűnnek a rémek

Miért örülnek szörnyeimnek?
Minek botránkoznak meg értük?
A saját szörnyeikre néznek

A pokol korhoz kötött Újra újra
alá kell szállni ellene

Fekete szavak szárnyán kél a nap.

Késő dalok

Egyszercsak elernyed a kéz,
beléfárad, megunja.
Zuhanva a semmibe vész,
amit tűzből hoztam ki újra, újra.

De csak ha már elszállt a hit,
s a zsíros vegetáció
ha már rühelli álmait,
s ágyék, gyomor: nincs más reláció. – –

Most észlelem elégedetten:
lassan lehet mit kezdeni;
jó tartalékot gyűjtöttem
késő dalokba veszteni.

S most környékez a rossz tanács,
utal a testi nyomorokra.
Legyint: ez már csak hervadás,
a színeket az alkony sokszorozza.

Kezdeni? Legfeljebb a még
vadabb falást, szeretkezést,
amelynek vége már a vég,
s mely mint állatbendő emészt. –

Nem hallgatok rá. Több a lélek
fekete ragyogása,
mint a homály-nem-járta fénynek
olcsó hivalkodása.

S akik a végső éjszaka
árkai felé tántorognak,
hálások lesznek majd ezeknek a
vaklángú csillagoknak.

Zöld és fény

Csordulásig a világ! –

Szinte már kicsap
szőlők, fák és újra fák
zöldjéből a hab.

Forr, tajtékzik, szédülök,
zöld alul, felül;
lépek, állok, eldülök,
zöld kívül, belül.

Zöld, zöld, lelkes újulás,
nagy, termékeny öl;
tarthatatlan bolydulás
föl, föl, egyre föl!

Fű, fa, gyom, szőlő emel,
körforgó dagály.

Zöld és fény: – e két elem
árján ring a táj.

Nézem, érzem, bámulok
s engedem magam.

Zöld és fény! dagad, forog,
szólnék s nincs szavam.

S míg ragyogva nő velem,
s hord e két elem,
pólyál az időtlen
és a végtelen.

Nyárelő

A farsang végetért a tetszelgő hiúság
Kezdődik a szikár komolyság szigorúság
A tékozló kaland fukar munkába dermedt
aggódó szorgalom remegteti a kertet
A sarjadás után megjött a hervadás is
már nemcsak születés van itt hanem halál is
A pusztulás szagát szintén orromba vágja
az ágbogak között zizgő szél gyöngé szárnya
S holott embervalóm kígyóitól futottam
példák hasonlatok idézik óhatatlan:
ronccsá tiport csigán mohó hangyák sűrögnek
hogy széthordják bűdös-nyálkás húsát a dögnek
farkatlan gyík szalad s megáll les ferde szemmel
torkában indulót villámló félelem ver
felnyúlt és szélütött szőlőhajtás bukik le
csapzott vadbúza-szár hasal sárgán a földre
bogár holt lábai kifordított gyökérzet
erőtlen szálai merednek törten égnek
S ki jöttem nyugtatást találni itt a kertben
vezessen újra a vesztett örömhöz engem
formálnám lassan a magam képére őt is
rálátva életem riasztó zökkenőit

De aztán mégse! Hisz hányszor több itt a boldog
bizonyosság érv tanú arról hogy a kioltott
élet csak vékony árny e dúsgazdag verőben
s más példa lesz a kert más példa lesz merőben
s még a halál is azt tanítja könyvben ábra
hogy tündöklőbb a fény éles homályba zárva.

A kertben

Nyári vasárnap délelőtt

Úzött férges a földnek megnyugodni
a kisebb férgek alacsony
rangú növényi élők
birodalmába bújtam megnyugodni
S nyugalmam ára hekatomba
zúzott fű zúzott hangyák szunyogok
tömérdék vége soha többé
és zűrzavar és rémület

véres kereszt a percek homlokán.

Alsóbélatelep, 1963

Lelkem ez itt még igazi

Kidőlt és kettétört vörösfenyők
csenevész nád szakállas békanyál
idétlen part megloccsanó habok

Ennek még lelkem van szava

Az antropomorf gőg pimasz
önzéssel földet és eget
magára szab csak a saját
hangjára van füle csak a
saját képe van szeme

Ez itt még lelkem igazi
dacosan part nád békanyál habok.

Nyáréjszaka

Az éjszaka az éjszakáé. Ébren, bizony, nem kéne lennem.
Telihold, fényes háztetők! – ó, nincs hozzájuk tollam, se
nyelvem!

Korhelyek, álmokergetők és véletlenül uton ragadtak,
nekik mi ez a más világ itt? Szokatlan kép csak, furcsa
ablak,

érzelmes kulisszák hatásos elrendezésű gyűjteménye,
kissé tán meglódítja vérük, és semmi több, és vége, vége. –
De én, ki az öt érzék lázát igyekszem szóvá tenni folyton,
akinek nézni és beszélni a legfőbb evilági dolgom,
a csillogó, ezüstös-foltos város fölött álmom levette
riadtan bámulok e pompás, valószínűtlen rejtelemre,

ha nem tudnám, hol bújtam ágyba, gyanúm se lenne, hol
vagyok most,
de én megtelve csordulásig félszeg zavarban hallgatok most.
Elbírhatatlan ennyi szépség! Gyúrt vánkosomra visszadőlve
torkom szorul, szemem lehúnyom kibuggyanó könnyem
törölve.

Liliom

Ég és világít. Átüti jégtüze
a súlyos éjt, villogva fölizzik a
tömör sötétség; fényes udvar
őrzi a szirmot a pusztulástól.

Az ősz ledönti, bújik a föld alá;
konok homálya lesz maga is kicsit.
S mert így a titkát megtanulja,
ezzel arat diadalt az éjen.

Egy üdülő naplójából

Az asszonyok csípője bő,
széjjelmennek az asszonyok.
A férfiak mozgékonyabbak,
hím – nőstény: ismerős dolog.

Ezerrétű álmok kerengnek,
ezernyi kép, szín, hangulat.
Ahány szem, elme – köztük az enyém –
mind mást mutat.

Vissza a természethez! Íme:
fű, víz, szélhajtogatta nád. –
– A fél összkomfortot kihordta
a part szélére a család.

Az apró gyermek bimbó ül,
reá parancsolják szegénykét.
Ha végzett, csöpp kezébe adják:
öntse ki arrább az edénykét.

És hogy friss szódavíz legyen,
ott a szifon is – érthető:
a férfi éthordót emel,
poharat, tányért rak a nő.

Hát így! Már öt nap óta bennem
combok, térdek, vállak, hasak,
mütyürke göncökből virító
bronz és rőt és fehér husok.

Hát így! A nap fölkel, lemegy:
életem más sem igazítja.
Alsom nagyokat, gondjaim
türelmes nyugalom lazítja.

Esti ablak mögött

Tüzeket nyíló fekete rét esti város a völgyben
Félénk és izgatott mint aki jót vár de gyanakszik
Örömeit bánatait négy fal közé vitte a lélek
osztogatja és csillapítja hogy el bírja viselni álmát

A tó-tükre-ég messziről a földet mutatja a szemnek
Tüzeket nyíló fekete rét fentről borul ránk
Két teknőc-héj alul felül meglyuggatva s kívül parázsló
burok fehérén izzik a kicsi-nagy lyukakon keresztül

Hát én e ragyogásban itt? Négy fal közé szorulva szintén
a rét fölött és rét alatt rendezgetem az elmúlt
nap kuszaságait készítem álom elé a lelkem:
osztogatom és csillapítom a nehezen viselhetőket

S még hívatlan vendégek is ülnek körém befejezetlen
találkozások árnyai kényes fehér kezükben
csábítás és emlékezés Megzavarodva fészkelődöm
sajgások és nosztalgiák buzognak föl husomban

A közénk ömlő éj csupán egyetlen éjszakára ment meg
Holnap lábam feléjük fordul szemem magukhoz csalogatják
Tétova leszek amikor határozottnak kéne lennem
A születő cselekvéseket születni vágyók háborítják

És aztán itt állok megint tüzeket nyíló fekete rétek
összehajló ívei közt gazdag gazda tűz-őre pásztor
kinek e fények gondjai hogy mire gyúlnak mire hunynak
az újuló meglendülések s nyugvások küszöbénél.

Atlantisz

Ez a fa tudja, tudja még – –
Tudja-e más is? – és ki még?
Vén kérge repedései közt
őrzi azt a nyarat meg azt az őszt.

Vén kérge repedései –
Ugyanaz a véső véste ki,
ugyanaz a véső, mely homlokom –
Megállok s elgondolkodom.

Futnak a habok a part felé,
villog fölöttem a nyárfalevél,
ahogy akkor, – csak az az út sehol:
az ég örökre ráomolt.

A férfi visszatér

Folytatás? – Én még a gyökérig egy vagyok, és még
vissza tudok fürkészni a nyirkos
föld-múlt-éjbe, ahonnan a ényem
ízei forrásoztak, a kinti világ sokezernyi
napjától érelve. – Dehát itt,
itt már szinte alig valamicske maradt a
régí valóságból. Az eperfa kidőlt, és
hol van a fürge baromfihad is, mely
szedte gyümölcsét? Csöndes az istálló, kiszivárgott
résein át az erős állat-szag, melybe s a szalma
zizgésébe a lélek olyan gyakran menekített.

Merre, hová ballagtak az ökrök?
Lábnymuk is fölverte a gaz.

Ez még itt, ez a ház, ugyanaz, meg a csöppnyi
két ablak s a szobácska döngölt
földje s az utca is és a harangláb,
s kint a Dunán is a fecskék
éppúgy játszanak. – Ám a
kérdések hangját elvitte a szél.

Választ adni aligha tudok, s ami annak
készül, nem válasz lesz már, nem előző
szók visszhangja, de új szó, fázós, árva: nem érti
az se, kinek szól. –

Folytatás? – Ó, annyi kihunyt élet
lángját én egyedül fölszíthatnám-e? A színek
áradatát egy-lényem meg tudná-e idézni? –
Jobb, jobb inkább elmenekülnöm,
és ami romjaiban kísér még,
életem étkéül használnom,
és nem idéetlen árnyak föltámasztására
tékozlani vérem.

Séta és meditáció

A kényes őszi nap mindenhová elér.
Ennyi fény, ennyi fény! Ez már a fény utolja.
Rezgő fényoszlop a jegenye, óvatos
forrás iparkodik lábánál, hangja sincs.

A koporsóra itt nem gondol senki; halhatatlan
hittel építi házát, erősíti és béleli.
Gyanútlan sétáló, számat tátom minduntalan.

Ifjúkoromban váltig undorodtam:
kaloda-város, börtön-város, sivatag-város.
Nagyon sajnáltam magam érte.

Ház nőtt az üres telkeken, a dombokon, a réteken.
A bulgárkertek salátái, káposztái, zöldségei
házakká változtak, s ahol a labdát rúgtuk, a
gyakorlótér roppant gyep-négyszöge.

A hűtlen bűnhődik: a régít sem felejtheti,
az is benne van, ami nincs,
az is benne van, ami van:
most a hűnél hübbnek kell lennie.

Nagy kerekes-hidak, piaci bódék,
konflisok a Széchenyi téren,
árkok, eperfák, öreg temető,
fatelepe, tehéncsorda, búzaföld,
kanyargós ródlipálya-lejtők,
madarak- és fák- napja, régi Tettye,
kaszárnya-ablakok alatt komiszkenyérért
siránkozó kölykök, vaskos beszédű,
kopott lányok . . .

Bennem van minden, ami nincs,
s bennem van minden, ami van.

Ó bűvölő város, sokarcú,
ha kérdeznék, nem tudnám, hogy milyen vagy.

Nyugalmak, zajok fészke,
kőszürke és levélzöld,
hegyen hivalkodó, völgyben rejtőzködő,
tegnapelőtti és holnaputáni,
makacs munkás, kéjjel lustálkodó,
öl-puha, aszkéta-rideg,
aggastyán-bölcs, kamasz-melldöngető:

ha kérdeznék, nem tudnám, hogy milyen vagy.

Nekem: A VÁROS mindörökre.

Ennyi fény, ennyi fény! Ez már a fény utolja.
Az ősz kirakta foltjait a tájra.
Ölében viszi a Mecsek a télbe
embereid és házaid.

Őszi zápor

Megeredt az eső, fonalak csíkozzák végig a tájat.
Ideje: gyászkendőként lógott a világra a bánat.
Megeredt az eső: történt hát valami;
nem kell tovább is várni, szorongani. –

S én, aki reggel óta a dermedt
csöndbe figyeltem: tőle remélve kegyelmet,
de ijesztő hírek álltak írva a kerten,
kitartom arcom az esőbe: verjen. –
S lám, futnak rajta parányi erek:
édes hidegek, meg sós melegek.

Másik ős

A harc ideje jön
s a fészeké is
az egymáshoz szorító gyöngeségé
mikor az öregek szerelme
válík példájává a szeretőknek.

November

Gyöngécske hajnali fagyok
edzik a lány növényeket,
köd-tenger jég-tajtékain
a város háztetői.

A szürkeség társat keres,
belém igyekszik ömleni.
Ez is csak főpróbája még
a végső szürkeségnek.

Út nyílik a holtak felé,
fal nő az élők és közém.
A hang csönddé lesz és a csönd
megszólal hallhatóan.

Fakó, göcsörtös ágakon
semmi fölösleg, semmi dísz.
A cifraság az életé,
ha maga szabja gátját.

Ó mennyi ősz már, mennyi ősz,
hány lecke, hány okos tanács,
milyen makacs tapasztalat,
milyen makacs remények!

Január

Zöngétlen a harangszó. Koppan
s lehull – jéggé fagyott madár.
Hazátlan, szétzilált rajokban
küldi rám fázós árnyait a nyár.

Mentségül? Semmi gyöngesség!
Összezárt ököl, összezárt fog!
A résen nemcsak oldó enyheség,
hóhér vadság is átszivárog.

— Majd a való nap melegítsen,
bontson ki a meredt
burkokból s lágyulni segítsen
a sarjú fű felett.

Téli éjszakák

Most a fákat is be kellene
engedni Sompolygó rémek
járnak az éjszakában Most a fákat is
be kellene engedni a lakásba

Sompolygó rémek járnak ilyenektől
némul meg álmában a gyermek

Rém-éjek éj-récek fehérek feketék
Most a fákat is –
Együtt az élők
együtt az élet
együtt szemben a halállal
Most a fákat is –
Mert ha végez azokkal
(a halál törvénye halál)
egyszercsak bekopog az ajtón
Most a fákat is
a lakásba –
Az összecsapódó életek élete
győztes élet
Ám ha nem
egyszercsak bekopog
s nem lehet nem-nyitni ajtót.

Idegen város

Válogatok. Magamhoz annyit engedek csak, amennyi tetszik.
Ha itt egy ház leomlana, inkább szenzációt éreznék, mint
tragédiát. Nem az enyém az ég, a föld, a szemek titkai. Já-
ték a fény, a fény, ha kínlódás szülötte is. Játék a sötétség;
nem az enyém sors módján, menthetetlenül.

Hanem a szó, a szó veszélyes. A szükségesnél kell marad-
nom: „Kérem, merre találom ezt?” „Vizsontlátásra!” „Kö-
szönöm”.

A szükségesnél kell maradnom. Magáról senki se beszéljen. A szó veszélyes. Ha kitárul előttem egy itteni élet, elvesztem erőim. A boldog különállás részvétté válik: együtt sírok és örülök, de már nem választás szerint.

Gyümölcs

Amiért a téli szorongás
a fél-élet
sokszor a részleges halál
a nászra-újulás csodája
eltökélt harc a kártevőkkel
föld fény eső lég habzsolása:
ímé a mag
cél nélkül célja nélkül szerte szóratik.

Gyermek

Várja és túri az idő
mintázatlan nagy síkja, hogy
mi lassan bomlik és kinő,
rajzoljon rá szilárd nyomot.

Hőkölnek ábrái előtt
a Mindenség tajtékai:
a veszendőt és majd veszőt
uruknak készen vallani.

A gyöngé kéz, a gyöngé száj,
a gyöngé sors – könnyűcske por –
jeleivel vékonyan leszáll
s a jeltelen percekre forr:

hogy létezzék örökre már,
ki létezett valamikor.

FELHŐ

Anyám, halottas ágyon

A hátracsukló fej megadja már
magát. A győztest várja, mintha kéjben.
Agyondúlt táj az arc: egy-borzadály.
Kettéhasadt a száj, nincs, mit reméljen.

Föl-nem-szakítható, teljes magány,
makacs fuldoklás terméketlen éjben.
Az öt riadt érzék célt benn talál,
a hánytorgó szervek szédületében.

A halánték már-már a semmi gödre.
A csontos áll ferdén magasba lökve
a nyughatatlan lég fagyába szúr.

S a bőr alatt türelmesen lapul
a végső romlás, hogy korlátlanul
szétdőljön majd s e nagy szégyent befödje.

Holt anyám születésnapjára

A szokott út másfelé kanyarog

Magamnak kell kérdeznem és felelnem
téged érzékeimnek adnom

Ó a hangod milyen nehéz
Dúdol dúdol sír botló nyelvvel dadog
csak nyög már Ó melyik az igazi?

Simogatásod is milyen nehéz
Nincs nő aki ezt megtanulja
A soha-többékhez kell raknom ezt is

Bosszút állt rajtad a halál
az életekért az életemért
Eztán neki szülsz mindörökké

Születésnap rózsá –
Másképpen kell hozzád beszélnie:
az idő nyelvét elfeledted

De úgylis mindegy: ez az én ügyem már
Mit bánod te hogy mikor hagyom abba.

Találkozás

Az vagy csak rég az lettél amivel
a kegyelet s a feledés borított:
kő vas virág s az ápolatlan
szomszéd sírről föled futott borostyán

Időben térben távoli
kinek nevét
oly ritkán hagyják nyelvemre az élők

Magas szobámból
ellátok az álmod
őrző fák szívszorító négyszögéig
S az utcákba és házakba rekedt
nyüzsgésen vad zajgáson át
a süllyesztő időből

közel húzlak magamhoz
visszaöltöztetlek a régi húsba
mellém ültetlek
és míg torkomat
el nem fojtja a boldog zokogás
becézve suttogom:
„Apám, apám . . .”

Idéző

Halott bátyámnak

Hallod-e? Nagy, tenyeres árnyak
közül szólítalak.
Hallod-e? Inkább engedsz a halálnak?
Mivé lettél? Kiféle vagy?

Hát ez a hűség? Egy-vérem, milyen
varázsigéket sugdostak füledbe,
hogy mindent elfeledtél hirtelen
s nem emlékszel hangomra és nevedre?

Lábatlan! egycsapásra mily serény
lettél! És segítség se kellett?
Kit botladozva vittem én,
mosolygod már a részvevő türelmet?

Jól játszottál. A csonka-bonka
test úgy feküdt roncsan, sután
mint furcsa lom, magát szemétre dobva
meddő próbák után.

S most mégis milyen leleményes
kedvvel csalogatod
a tenyeres árnyból, a fényes
éjből csalogatót!

Hallod-e, öregebb, erősebb,
kitől az életet
tanultam: a kerülhetőket
és a ránk-merteket,

hallod-e, miért szomorítsz meg,
miért nem szólsz annak, ki várva-várja,
hallod-e, miért nem tanítsz meg
a legnagyobbra, a halálra?

Két bátyámra

Már holt anyámnak is van holt fia,
már holt apámnak is van holt fia:
egyiknek sem kell már a pusztulást
támasz nélkül csinálnia.

Felhő

F. I. emlékének

Számodra ennyi volt hát. –
(Számomra mennyi lesz?)
Zavartan gondolok rád:
mi ez? mi ez?

Békét terít a kertre
a tücsökhangu est. –
Ily könnyen vége lenne?
Mi ez? mi ez? mi ez?

Barátaim barátaim

Én is alig túl még a delelőn
s ti eddig sem jutottatok

Életetek mondata megszakadt
szátokat betömte a föld

Barátaim barátaim
mi okból jártam jobban nálatok?

S nem bentről támadt rátok a halál
idegen szándék volt hóhérotok

Persze azóta is úgy kél a nap
s különösebb dolgok velem sem estek

De én még érlelem gyümölcsöm
s halálom lassacskán saját halál lesz

Ehhez sokféle csonkulás kell
s jócskán megcsonkítottatok ti is

Van szó melyet többé nem mondhatok ki
vagy csak úgy mint az eszelősök
csak úgy motyoghatok nem várva választ

Nélkületek ifjúkorom hatalmas
partszélei zuhannak vízbe végképp
Egyedül nem léphetnék úgyse rájuk –

Nem az-e a világ szegénye
akit múltjából is kitiltanak?

Barátaim barátaim
nyilván nem akartátok ezt ti sem.

Talán elkésett üzenet

Reményi Bélának

Most jött a hír, hogy haldokolsz, Barátom,
hogy okos tested, mely a köznapi
s a választottakat sújtó szokatlan
kötelességeken túl arra is
erős volt, hogy verses fölöslegekkel
segítsen élni másoknak, tanítson
érteni, látni, – furcsa-érthetetlen
vaksággal ellened lázadt.

Hiába,

hiába volt tehát leszállnod a
titkok mélyébe, fölrezzentened
s vallatnod alvó kísérteteket:
olyat nem hallottál tőlük, ami
e méltatlanságtól megvédene. –

Nem láttalak még, hangod ismeretlen.
Csak halogattuk a találkozást,
nem gondoltuk, hogy a kivétel is
törvény, azt hittük: ráérünk. Bizony,

úgy illenék most, hogy hozzád siessek,
minden perc késés helyrehozhatatlan,
s talán késő is lenne már. De én
nem indulok: mit érnék el vele?
Megszégyenülésedre menjek-e
s a magaméra, hogy hídról lesem
a fuldoklót? Csináld magad, Barátom,
csináld végig magad! Ha ölbe fog
akárki s dédelget, ha eltakarja
szemed, ha melléd fekszik: – mind csalás!
A te utad te járhatod csupán.
Csináld végig magad, szedd össze roncs
erőd, (egyébre úgyse kell), csináld,
s ha már a toll nehéz kezednek és
nyelved sem engedelmes: tagolatlan
nyögésekkel beszélj, áruld el a
halált, áruld el, mondd ki s győzz felette!

VIRÁG VIRÁG VIRÁG

Látvány

Megy az őszi ég megy keletnek
Köd is fakítja már zöldjét a leveleknek

Megy az őszi ég üresen
Nem kuszálja madarak röpte sem

A fa is a fű is költözik
kéreg mögé föld alá rejtezik

Nem messzebb-e mint a madár?
És visszatalál-e ha jönne már?

Kályhát készítsz begyűjtsz bölcsen tudod te:
szüksége van a testnek a melegre

s a léleknek hisz rémült éjszakákon
ott ülsz mellettem ülsz az ágyon

ódivatú orvos aki
meleggel vágysz mindent gyógyítani

de akinél bármely bajomban
jobb orvosra eddig még nem akadtam

ki az őszt is csak látvánnyá teszed
ahogy viszi a bodros-kék eget.

Hozzád mindenkiért

A bőröm vágyó kézhez érni
a számra szomjas szájhoz érni
a szómra szomjas fülbe szólni
a vágyam vágyó ölbe hullni – –

Három milliárd idegent
gondommá te varázssolsz
Ha veled a poklokra szállok
akkor tudom mi másnak a pokol
Ha veled az egekbe szállok
akkor tudom hogy mi másnak az ég
A testedben szétránduló iszony
a testedben szétáradó öröm
a katekizmusom

Tőled tudom:
„Azért vagyunk e földön hogy aki
szintén e földön van segítsük élni”

Lám ha éjszakánként
álmod útvesztőiben
el-nem-érhetőn bolyongsz
fázom hiába rántom állig paplanom

Fényeim árnyaim
tükrözd hűségesen
visszhangozd lényemet!

Ne engedd soha a magányt szívemhez!
A dögvészek dögvésze ő.

Már nem odázhatom

Folyton csak készülök: öt, tíz, tizenöt éve
méltó dícséreted rímekbe fogni végre.

Mert kérdését e test akárhogy tette fel,
bölcsebben mint te, nincs élő, ki ráfelelt.

De a nagy kuszaság, amelybe keveredtünk,
és a ledőlt határ kettőnk között, közöttünk
némává tette szám, s szégyelltem is talán:
dícséreteddel az enyém is mondanám.

Folyton csak készülök. – S most érzem: alakul már
ügyetlen nyelvemen a késő, tiszta zsoltár,
érezem, mert arcodon petyhüd gyengén a bőr,
s a bújó hervadás kárörvendőn kitör,
mert bársony tenyered megtöredezve érdes,
és kedved egyre fogy a játszi öleléshez,
mosolyod gyérül, és sűrűdik bánatod,
mert, folt-nélkül-való, gyűlik gyalázatot,
s vennének áruló erők rajtad hatalmat. –

– Már nem odázhatom hirdetni diadalmad.

Veled a télbe

Tenyereit a nyár fordítja kifelé:
mutatja sarjadó szegénységét. Halomba
gyűlik a szenny. A hajnalok szemé^rfolyton zavarosabb,
folyton mögörvább a lombok beszéde. –

Kire árnyat vetett a termékenység, egyre több fényben ragyogsz. Nyugodtan magasodsz ki a kert romjaiból a gyengülő termékenység erőszakos jelei közt virágzón, sérthetetlenül. –

A négy fal közé kényszerít majd a hideg. Az ablakon betódulnak a gyász kietlen képei,
s belülről gazdagon sugárzik szét a biztatás
– temetőkápolnából hívők éneke.

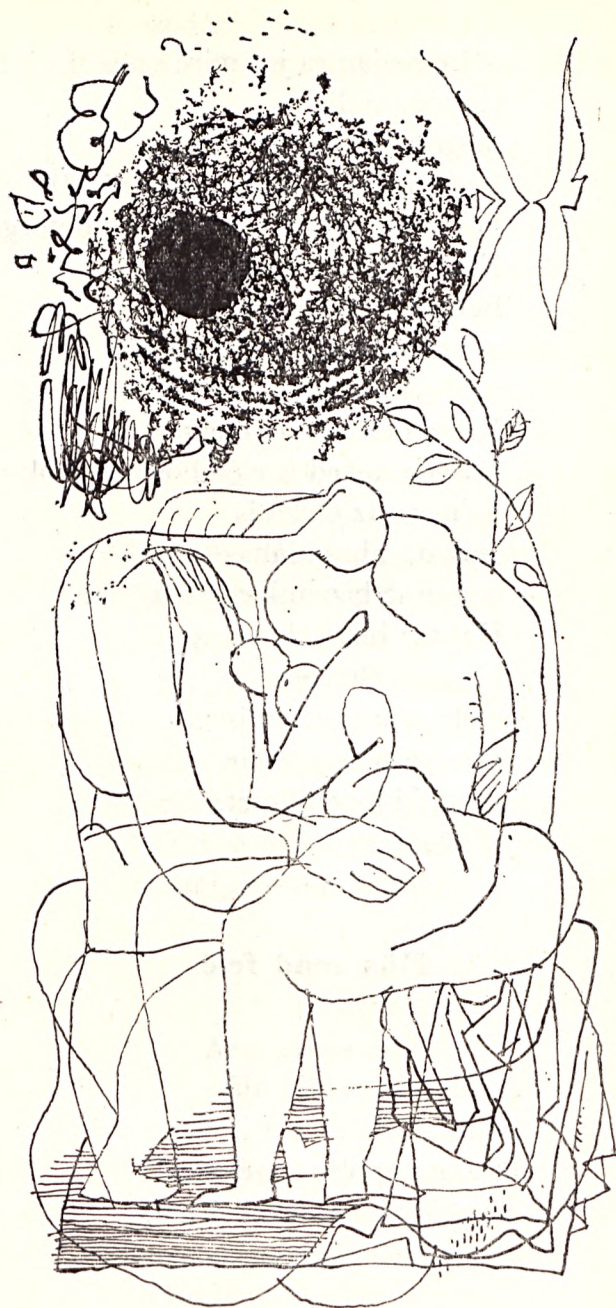
És én is elbírom. Jut majd elég belőled számomra is. Az éjszakák fagyában megmelengetsz. Szemébe mondom a hivalgó pusztulásnak igazságod győzelmes érveit.

Mi lesz?

A test nyelvét a testünk mindinkább megtanulja. Köztünk a szó erőtlen s lassan fölösleges lesz. – Fölér-e bármiféle fennkölt beszéd a kedves kezével – főm lehajtva midőn hajamba túrja?

Szorongások, csapások – terelheted figyelmem – csukott szád sarkain s a szemed színében élnek. Ne szólj! – hiába volna; akkor se szólj, ha kérlek: a nyelv dadogni tud csak e tiszta, ősi nyelven.

Ó, már előre borzaszt: mi lesz, ha majd a rémes szót testünk mondja már és a másik érti is már, s közben fecsegve, csalva ködöt ver a hamis száj méltatlan gyöngeséggel e szép őszinteséghez?

Bízzunk a test köznapi életében

Mire szájamra jut mire szájadra jut
elnyomorodik
megromlik a szó
Behabzsolta a száj a test tudását
Folytonos félreértések között botorgunk
Nincs jobb beszéd?
Bölcsebb ha hallgatunk:
nem kavarunk keserűséget

Nekem elég hogy vagy
Legyen neked is elég hogy vagyok
És mert az ölelés is
csak darabos kiáltás
benne se bízzunk egymagában
Hanem bízzunk a test
köznapi életében
mely szürke semmiségek
gyönyörű orgonáján
zengi ki a szerelmet.

Hús rend felé

A föld alá, a föld alá
bújik az élet, – ott is élet.
Bitang napok meg éjszakák
zsandárjai gyötörtek érted.

Reméltem? Mit? Remélhetetlent.
Túrtem a szív s az idegek
tobzódását, hogy érthetetlen,
komor tájakra vigyenek.

Hagytam: kuszálódjék körém
a zűrzavar. Jó volt a tiszta
hidegből bolyhai közé
lapulni vissza;

és várni, várni még, mikor már
az agy rég tudta volna, hogy
haszontalan, (sorsom latolván
ha csak kicsit józan vagyok). –

Most hökkenten nézek körül:
csönd és üresség és üresség.
Arcomra lassan rákövül
a mélyből sarjadó ijedtség.

Indulnék, s hűtlen lesz a láb,
szemben a hús rend csillagával,
szívemben indulnék tovább
a túl-túlcsorduló halállal.

Ars amatoria

Fortélyos alakoskodás
kell, hogy a végén lángoló
meztelenséggel elfeküdjék
odaadó

eszközként karjaidban.

– Tanulj, tanulj, ne a fonákját,
a színét lásd! De tedd azért
e szép játék szabályát!

Mert mégse csak a test, a test...

A bőrön, véren, rostokon
átsüt egy másik, átsüt egy
fénylőbb izgalom.

Virág virág virág

Az ágyék és a mell a száj s az izgatott
kezek – nem ó nem értük!

A szerelem nekem inkább erőt adott
Ha szerettek hitük nem szenvedélyük
az volt számomra jobb

A tavasz és a nyár előszül pusztaság
néz rám ha visszanézek
De holtig integet néhány virágos ág
s beszórja végig a kopár vidéket
virág virág virág.

Nem is a kívánság

Szemek szemek szemek
Nem is a kívánság
a romló test ágaskodik
Az erők szép seregszemléje
árnyat vet a roncsok halmaira

Ó mintha minden régi volna ilyenkor
Csak választás
a hódítás ölelés
Kezem sújthat vagy áldhat
teljes hatalommal

Szemek szemek szemek
igazoljatok hát
hogy nem vagyok még
sírba menendő
Biztassatok hogy
vártok még tőlem valamit
S amit adnátok
hála lenne
és nem
alamizsna.

Riadozó kezéd

Életadó gyámoltalanodsz

Szinte kapaszkodva nyúlsz a
testekhez miket te szültél

Nő körülötted az árnyék
gyöngül benned a nap

Magamra ismerek ha nézlek
Csakhogy te még
nem szoktad meg amit
én már régóta cipelek

Társam életadó
ne félj!

Riadozó kezed torkom szorítja.

Lányok

Ez énekelt, az arcát tárta a
fogyó fénynek, melyből a hegy gerince
leszelt már jókorát. Az árny fala
a vízre dőlt. Hogy arcuk meglegyintse,

szél bújt elő a fűzfák rejtekéből
nyirok-szaggal, zizgéssel terhesen.
A part kisült-füvű meredekéről
a hang s a csönd szállt, ömlött lelkesen.

És régi törzsek nőttek, régi lomb,
és régi szél és régi alkony éledt,
s belőlem régi álom, régi gond
bontott egy régi képet, régi képet.

Lélek és ősz
1965—1967

ELLENPONTOK

Ritmus, rend, zene

Így szabálytalanul szabályos.
A kis káosz nagy geometria.
Görbe ágak közt görbe szél,
örvény a lélek mélyein,
alvás, evés, szeretkezés,
henyélés, munka: ködgomoly,
nyúló, forgó, magába botló,
hunyászkodó, erőszakos,
földön fekvő, ágaskodó,
s mind együtt: ritmus, rend, zene.

Szívig hat a csecsemősrás,
velőig a halálüvöltés,
ez is, az is forgat, zilál.
Káprázatos, mi van a réten,
lapulevél-árnyéknyi réten,
egy csöppnyi vízben, fönt az úrben,
macskaszemben és kutyaorrrban,
népek meg emberek között,
évszázadok árkaiban:
zűrzavar – ritmus, rend, zene.

Holnap vajon mi lesz velem?
Dzsungel-ösvényen értem eddig:
eleven örömök, bajok
fújtak rám fagyot, meleget;
kardok kísérték és ölek,
szövetségek és árulások,
kibuggyanó vér s kacagás.
Akármi lesz holnap velem,
valahány béke, háború:
a vége: ritmus, rend, zene.

A test csodái

Tevékeny zűrzavar, ha rendje megbicsaklik:
kések, török, csigák észvesztett kergülése,
eleven, sürgeteg izmok, tagok hűdése,
sok csöpp szennyvíz-patak, mely árkából kisiklik;

egyetlen bőriszák szűk éjjelébe gyűrve
hibbant irtózata percnak, történelemnek,
vér-kásás harcterek, széjjelszakadt kötelmek,
pietà, állatok, rabságba kényszerülve.

S kölykök karácsonyi szíve is, óceánok
bősége, működés, mely zene már magában,
csillagok, csillagok, határtalan világok.

Lélekké is bomol a pete az anyában,
s női olyan új virág, melynek illata, szirma
együtt-mozdul a szél örök fuvallatában.

Villanások

I

Ha másokkal fölétetem,
akkor lesz élő életem.

2

Meddig gazdagodhat az ember?
Ontja kincsét a szív s az elme:
anyaméhek folyton teherben,
forr a hím-titok gerjedelme.

A szülőágy s a sírhely tengelye –
 Ki tágabb, ki szűkebb körben forog.
 S nem mindegy-e, mi porlad el vele:
 szikrázó elme, borkarcos torok?

Örökélet, paradicsom –
 Ott már nincsen eszem-iszom,
 nincs a nőknek combja, melle.
 – Ó, csak bár örök ne lenne!

Igénytelen Faust

Oly szép vagy, pillanat, ne menj tovább,
 maradj, ne menj tovább!
 – hajtom, nyögöm mohón, igénytelen Faust,
 a szürke, rongyos pillanatnak is.
 Mert gyorsul az idő,
 és mégsincs jobb jó, mint az élet,
 s mégsincs rosszabb rossz, mint hogy elszalad.

Ellenpontok

Fulladás örvény szöglet ájulát
 fűrés nyál vér fog-reccsenés epe
 verem búz rács hörgés roncs dög cafat
 por sár por sár por és sem én se te

Bársony csók öl pár bimbó kézfogás
kalász gyermek fészek dal lepke víz
álom hullám hely szív biztatás
fény nap fény nap fény és én is te is

Fulladás bársony ájulat szírom
fűrés kalász verem víz lepke vér
por fény por fény nap sár nap sár s megint

Sem én se te s én is te is korom-
s hó-csíkok közt roskadva s könnyedén
botolnak és táncolnak lépteink.

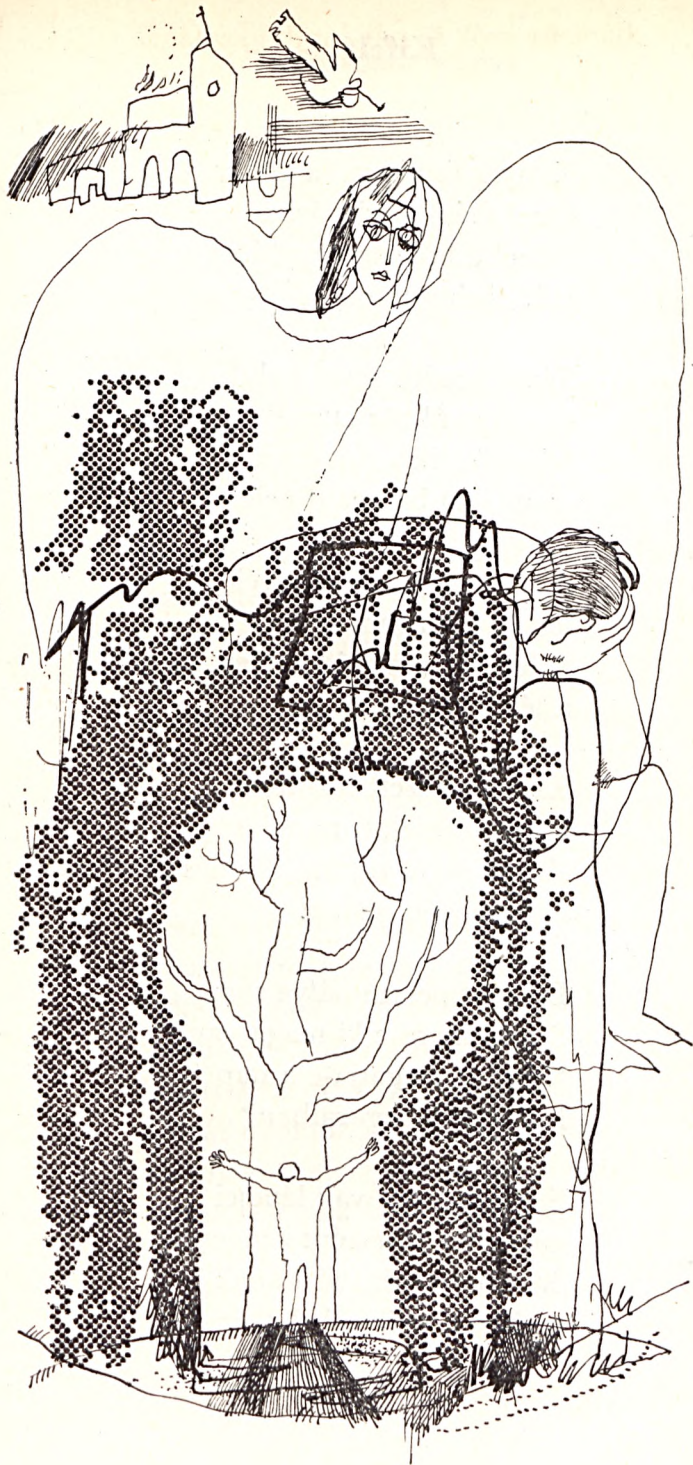
Jön az angyal

Hát jön az angyal jön az angyal
jön s tanúkat hallgat ki rólam

Mi lesz ha szólal majd a csengő?
Szégyenkezve megyek a fához
gavallérságot és kegyelmet
látok nevem mögé kirakva

Hát jön az angyal jön az angyal
talán felém is elvetődik
ágyam szélére ül fehéren
fehér parázs tűz dől belőle
átüt rajtam folyóút kiéget

S a tanúk hiába dohognak
gyerekszívvvel megyek a fához.

Kanyar és vissza (a gödör
közel már) aligha lehet
(közel a bőgyomrú gödör)
Hát elvégeztetett

Fázni kezdek kívül belül
s nem gyúl tűz ellene
Mentekezik a hús de a
csont sem bír majd vele

A magam fészkévé tevél
leszek a magam ordasa
A ledőlőt nyugság helyett mi várja?
a lélek kardvasa

Ki-nem-nézett tekintetet
ki-nem-bomlott mosolyt
látnak majd rajtam felemás bizalmat
és homogén iszonyt

Ez is út persze pálya sors
S magányos-e ki maga van?
Vagy őt ringatja-e a nap
legforróbb sugaraiban?

S visszhangos vak lépései
győzelmi marsként zengenek
érdemrendként virítanak
mellén a nyílt sebek?

Kakasszót várva

Méltatlan éjszakák rácsaiba bezárva,
midőn a test levében hánytorog,
s kelnek zugaiból időtlen bánatok,
botolnak csapatostul a hunyt szem fókuszába,
pucéran, sőt a húst, a húst is már rühellve,
a mentséget, melyet rájuk tapaszt a félsz:
fogadja a szív rebbenő türelme
a kényszerű leckéztetést.

Beszélnek a halottak, s beszélnek a halandók.
Az életté kitágult pillanatban
a két határ egymásba csattan,
vallatja a kezét magasba tartót,
ki magát már megadná kegyelemre,
de nincs, aki kegyelmet adjon.
Kakasszót vár, hogy űzze szerte
lidérceit, hogy örök kárt ne valljon –

Inkább álom! Tünékeny szövetében
a katasztrófák is ragyognak.
Inkább álom! Kiűzetés előtti éden
a rendelt kárhozottnak,
holott a szem, a száj, a fül
dolgát nyomok nélkül végezheti,
s a világot, mely visszavárja rendületlenül
nyugton felhők közé eresztheti.

Jobb ha előbb

Dolgaim nehezednek bonyolódnak
de legyenek csak az én dolgaim

Döng már felém a Rendező
aki engem leránt beföd
simára söpri felettem a földet

Lépjenek arrébb véreim
és minden önkéntes kísérőm
lépjen velük lépjen velük

Mire jó a szükséges kőfalat
porladni hagyni mire jó
szívvel tömni a réseket?
A szívnek saját útjai
vannak mert saját lábai
Jobb ha előbb jobb ha előbb

Ha meleg kell majd lesz nekem
más melegére ne szoruljak

Közönyösebben mint az éji
csapadéktalan felhővonulást
úgy nézzem életem
rongy meteorológiáját

Dolgaim nehezednek bonyolódnak:
szeretnék méltó lenni dolgaimhoz

A felnőtt nem kíván gügyögni.

Mentség

Rólad a léten-túlira
vagy ha az innenire akkor a
tárgyira a személytelenre
vágyik szemem fülem figyelme

Tovább nem próbálkozhatom
tornyaim helyén végig csupa rom
Erőm nyilván újat emelni
sem omlásuk nincs elviselni

Vagy velejéig változatlant
dallamában másíthatatlant
hűségeset miként a rendje

vagy a keret kemény fegyelmét
csak benne a forgó szerencsét
soha pehelyként szélbe vetve.

Rendhagyó napok

Kizökkent az idő: felemás, rendhagyó, hiteltelen. Átmeneti. Olyan, amikor semmi sem látszik véglegesnek, amikor nem is illik, nem is szokás véglegeset tenni. Azt mondja ilyenkor az ember: „Járok-kelek, beszélek, csinálom ezt-azt, de csak azért, mert élek. Mégis úgy, hogy szavaim és cselekedeteim se okok, se következmények ne legyenek.”

. Üresjárat-napok, üresjárat-órák.

Az éjjel meghalt egy fiatal férfi. Nagyon komolyan, nagyon véglegesen, semmiféle szokásra, illendőségre nem hederítve.

S az idő, lám, nem zökkent vissza, nem igyekszik rendjével igazolni e szörnyű véglegességet.

Nő kutyával

„Neked négy lábod van, könnyen szaladsz”
– szolt egy nő félhangon, tréfálva szinte az útjában fickándozó kutyához,
míg két mankóval küszködött, cipelte rokkant testét, s lihegve meg-megállt az őszi sétány sugaraiban.

Kiűzetés

Hívnának vissza a virágok
a szelid állatok a súlyos
gyümölcsök a rezgő szelek
hívnák a törvényes lakót
ki evett-ivott boldogan
kedvére kezdte s hagyta abba
nem történt semmi sem vele
s úgy aludt mint a gyermekek

Míg távozom csak görbe vállam
csuklott fejem támaszt gyanút
jogaimban hisznek tovább

De jaj látnák egyszer szemem
az iszonyú tudást a rémek
jeleit bogaraiban
ártatlanoknak bírhatatlant
amitől vacognak az esték
kerengő madarak lehullnak
az út lúdbőrzik mély üres
visszhangok kelnek mindenünnen
s ami fölfalja maga ellen
a fészket a simogató
asszonykezet a dolgokon
csillámló jótékony szivárványt:

akkor többé nem kellenék.

Philémon és Baukisz

A teraszra kilép öregesen
A gazda lent
a szőlőben motozgat
Apjuk kiáltja
apjuk kiáltja egyre hangosabban
Mindegy felel a vén vagy nem felel:
háta mögül
a csukott ajtó másik oldaláról
a szobák zegzugaiból
az üresség üvölt a csend üvölt.

Gyermeki bölcsességem

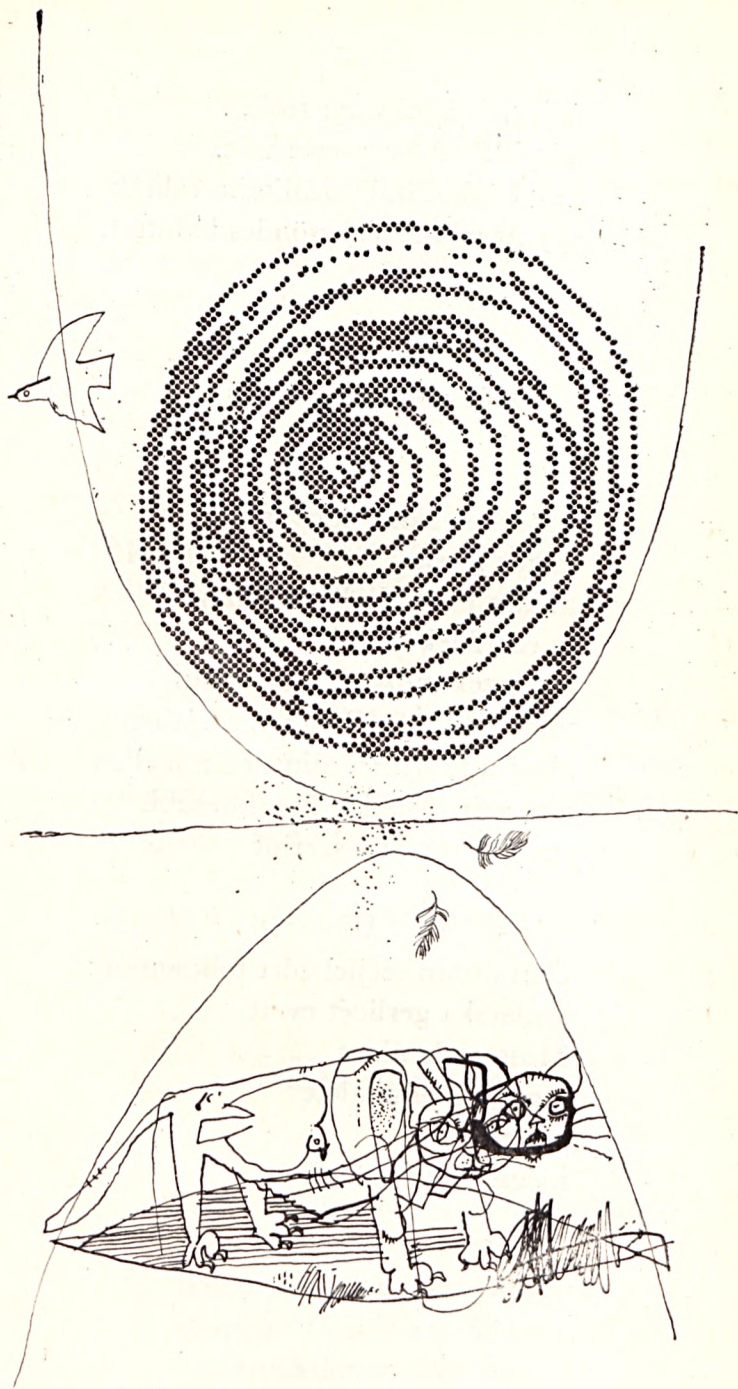
Hej ez az édes és savanykás
szeptemberi szag:
gyomok alatt
a nyirkos föld szaga! –

Sírokat ástak föl, kriptákat bontogattak,
szivacsos, sárga csontokat
emeltek ki a fényre.
Alig voltam tízéves.
Hej ez a szag!

Akkori bölcsességem!
Fogtam koponya gömbjét,
ujjperecek
miniatürjeit,
lyukas gerinc-korongokat.
Fogtam, ledobtam, továbbiramodtam
az élet tárgyaitól
az élet tárgyaihoz.

Ma ez az édes és savanykás
szeptemberi szag
szívemre fonódik,
elkülönít, tagol,
börtönbe rekeszt,
a halált idézi.

Gyermeki bölcsességem
hova lett?

Hazafelé

A jégpályáról zene szólt,
hó pillézett, szép este volt.
Egy házból hullaszállítóba raktak
egy lepedő-fehér, csöndes halottat.

Két metamorfózis

I

Izgalmas akkor lesz valóban
mikor kicsiny
határait széthullanak majd
és ezerféleképpen
kerengnek-mozgok a világban
mint föld a földben víz a vízben
féreg a féregben mint lég a légben
a mostinál sokkal hatalmasabb
rend és törvény szerint

II

Csata után széjjelszórt tollcsomók:
a macska gerlicét evett
Most gerle nincs
a gerle macska lett
s a macska
mégse tud röpködni.

Lámpás

Az éj tenyészte elégséges magának
Nemző s öl egyaránt mikor még semmi sem volt
s mikor már semmi sem lesz ő szült és szül rakásra

Meg kell halni ó meg kell halni
Sziget az élet tenger a halál
ó tenger a halál

Sötétbe szúr a lámpás keresi a sötétet –

Nem az egészségesnek kell a gyógyszer
Apró győzelmek koszorúi könnyen
elhervadnak apró hallelujákból
könnyen lehet sirató

Dícsértessék a lámpás mely a sötétbe szúr
s nem a fényben világít nem a fénynek
Dícsértessék a lámpás ha sugár-csápjai
az éjszaka falán tapogatóznak

Csonkulni másokért az az igazi épség.

Négy napja-éje

Kevesek közt se – egymagamban
négy napja-éje szólalatlan
néhányak társa a magányban
váratlan társakra találtam:
megjelöletlen mindenekre

jóismerős idegenekre
kövekre fákra csillagokra
kölykökre nőkre férfiakra
utakra házakra esőkre
madarakra szitakötőkre –

S négy napja-éje szólalatlant
szólítanak most fogyhatatlan
s én boldogan lényem kibontva
lesem mit hogy ki és mi mondja:
a csillagok kristály-beszédét
az esők cinkos zümmögését
ingó gögjét a férfiaknak
türelmét a tiport utaknak
a kő érdes szavát a kőtől
a nő édes szavát a nőtől
csak a magáét mindahánytól
nem az enyém sokféle szájból:

s doromboló szívem a tiszta
közös nyelvet tanulja vissza.

Egy szerkesztőre

Ej, inkább piros ceruza
volna kezedben, s dolgozat-halom
előtted. Mért nyúlsz felnőtt emberek
dolgához, angyalom?

X kell neked, nem én, nem én
és Y meg Z és más *nagyok*.
Igaz! Hát mit tehetsz, csóró legény?
Kéz kezet mos! Kezed meg? – Hagyjuk ezt!

Építéd önnön szégyened:
mert bocsánatos bűn a butaság,
de benned ölre megy vele a gazság,
s folyton nyakára hág.

Bogácsné és a púp

Bogácsné, ugyebár, Bogács-
né sétálni viszi
púpját. Ez nála szokás,
és, ugyebár, megteheti.

Hatlövetű a zsebében,
ugyebár, megteheti,
s aki rásandít, hevében:
puff! – volt-nincs – lelövi.

Bogácsné, ugyebár, Bogács-
né kész földi csoda.
Ily csúf kukacoskodást
nem hagyhat annyiba.

Aki rásandít, hevében:
puff! – mondom – lelövi,
s otthagyja saját levében,
ugyebár, megteheti.

Bogácsnét, ugyebár, Bogács-
nét, míg hatlövetű
a hatlövetű, pimaszkodás
nem sértheti, – egyszerű.

Csak hódolat, csodálkozás,
ünneplés jár ki neki,
ha púpját, ugyebár, Bogács-
né sétálni viszi.

Vázlatok portrékhöz

I

Kicsi szemétdomb, kis kakas,
kis tyúknép, kicsi rang.

S az istennek se lesz nagyobb,
csak a hang, csak a hang.

2

Majd belejön – mondják – mint kiskutya az ugatásba.
Maglehet: ehhez már hangja, pofája van is.

3

Nagy vagy, nagy ám,
s azt gondolod,
bízvást lehetnél
még nagyobb.
Erőlködöl hát,
s nő: – szagod.

4

Mihelyt a köldökön alul van:
az ám a téma, ugye, gurman?
Világ, sors, béke, háború
s egyéb ilyesmi: – rongy, smafu.

5

Jó hajcsár vagy, s tudsz, hogyha kell, szavalni.
Úgy véled, ez már épp elég:
dosztig kijár vedelni, falni.

6

Mukkan: ráordítsz; megmoccan: fejbe suhintod.
S „Éljen az emberi jog!” – fröcsköli folyton a szád.

7

Mint ahogy a madár dalol,
szél fúj, felhő repül:
úgy hazudik, oly természetesen
s oly menthetetlenül.

(1948—1967)

Példa

Már reggel óta figyelem
a legyet az ablaküvegen:

a táblán körbe-körbejár
kicsit elszáll majd visszaszáll

zizzen koppan sohase pihen
a légy az ablaküvegen –

Kint aranyősz gyöngécske nap
dajkálja a tört virágokat

és kék kék kék határtalan
a hársnak is kék árnya van

Odamenne a légy hajózni igen
a kék ég tág kékségeiben

Ereje fogy de vágya nem
csak zizereg zuppan szüntelen

és írja a példát írja nekem
a légy az ablaküvegen.

Küszöb

A szervek, haj, romolni kezdenek,
s a működésük botlik egyre-másra!
Kudarcaim majd megdermesztenek?
Vagy most bomlik ki lelkem látomása?

S a szétzilált rend örvénye fölé
hibátlanul, tarkán, ifjú derűvel
– lép-gyökerű virág az ég felé –
sárból, bűzből szivárvány boltja ível?

Ne ő engem, én őt veszítsem el,
én őt: a testet, s úgy, hogy el ne vesszék:
induljon új utakra nélkülem,
fogja tevékenységre más szövetség.

Én meg mint szellem és szív és szavak
tovább dobogva és tovább lobogva
keressek földönjáró társakat,
emelni arcukat a csillagokba.

Verseim sorsa

Mikor már véreim nem védenek,
s azok se, kik még emberként szerettek:
lesznek-e akkor is, kik kézbe vesznek,
olvasnak, emlegetnek, értenek?

Nyilván piszkos kis önzés volna, ha
a magam étkét, magam italát
tukmálnám más földű-egű világ
más-éhű, más-szomjú lakóira.

Ne maradjon belőlem semmi több,
csak amit élő érdeke szerint
táplálékként őriz meg az utókor.

S amire nem lesz majd szüksége, mint
szemét pusztuljon a szemét között,
kerüljön illendő helyére jókor.

Ideje lenne

Kísértetek a szívben, de a szájon
szép rend, világosság. – Milyen kapu
nyílhat az izzó, tüskésdrót-magányon,
hogy megszűnjék e fojtott háború?

Ki vetett külső sötétségre engem?
Miért csak kőfal védi hátamat?
Emberi fészek enyhében születtem,
nőttömben kotlós-szárnyú ég takart.

Fülem mikor kezdett nem hallani?
Szavam mikor kezdték nem érteni?
Hol kezdtek útjaink széthajlani?
Lépéseim hol kezdtem véteni?

Az ég s a szívem egyre szűkszavúbb.
Ha még felelnek, nyűgösen teszik:
folyton sutább, riasztóbb válaszuk,
csak üresítenek, velőm eszik.

Ideje lenne, hogy visszataláljak,
fogytán erőim, az akol-meleg
oldó ölébe a hadból kiszálljak,
gyógyuljak és nyugodjam végre meg.

CSALÁD

Kodály

Mikoron már a sírásók jártak,
s a gyávák rendre halálra váltak,
meg-meginogtak szintén a bátrak,
mikoron nyelv és torok már kiszáradt,

tetőgerendánk roskadt recsegve,
ablakainkat jég ökle verte,
sovány falatunk iszonyat ette,
sőt gyakran azt is szájunkból kivette,

mikoron a jó, erős bizalmat,
a bennünk élőt úgyis, ha hallgat,
nem bírták szóra semmi hatalmak,
s kötél adott vagy vándorbot nyugalmat:

a háborgónak, némán nyögőnek
fülébe vágott mentőn az ének,
hangja a kinnak, hangja az éjnek,
a sarjú kedvnek, a makacs reménynek;

fülébe vágott forrón a hangod,
kiálthatott már, aki szorongott,
nevén nevezted benne a gondot,
előtte mondtad, amit végre mondott.

És lett az ország országnyi zengő,
hangos liget, nagy, mesebeli erdő,
s akár ujjongó, akár kesergő,
támadt szavad rá, erre, arra kellő;

támadt szavad rá borús, virágos,
szelid-zúgású és áradásos:
csöng a gyerekszáj, dobban a táncos,
harsan a Psalmus, mesél Hány János;

harsan, mesél, csöng örökre most már,
mert véghezvitted, amibe fogtál,
s úgy mentél el, hogy megállapodtál
a múlhatatlan fényű csillagoknál.

Franz Kafka: Levelek Milénához

A szörnyeteg világba
a szörnyeteg világot csont-vállán hordozó
ifjú zsidó férfihoz aki vén volt
vén mint az ószövetség
és húsába szívébe homlokára
ANGST ez a szó volt írva
jöttek a levelek
jöttek Miléna levelei jöttek

S a vért ökreendő férfi szegény belőlük
tanulta meg a fészket a napot
a virágot a gyermek erejét

Jöttek Miléna levelei jöttek
s mentek Franz Kafka levelei mentek
mentek és búgtak
olykor fuldokoltak
annyira fölgyúlt bennük az öröm

Ha arra gondolt „emberek”
már-már közübük gondolta magát
s az iszonyatos jegyeket
az ÁTVÁLTOZÁS féreg-jegyeit
lassan nem érezte magán

Ha arra gondolt „élet”
már-már szépséget is látott belé
s a SZORONGÁST is kezdte elviselni
de ezt az egyet
ezt csak Miléna leveleivel

Majd később ritkultak a levelek
és feketedtek és erőtlenedtek
üldözött madarak az alkonyatban
Franz egyre jobban tudta hogy
NEM JUT SOHA BE

mert a SZORONGÁS étkes dúvadak
falkájává elevenült
és védtelennek fölزابálta
húsát vérét idegeit.

Rousseau a vámos

A költő műzsája az én műzsám is egyben
őrangyalom bár szárnya nincs de van
két erős csípeje két erős karja így én
nyugodtan munkálkodhatom festhetem fáimat
sziklakő-törzseikkel paizs-leveleikkel
festhetem virágaimat kemény fém-szirmaikkal

Voltaképp majdnem minden jó és helyénvaló
de vásznon még jobb még helyénvalóbb
Jadwiga dzsungel-sűrűben fekszik ruhátlanul
s a vadak szeme átlobog a forró félhomályon
ám agyukra nem dől a vér ám karmaik
puhán pihennek mintha álmaikban

Kavarog színt vált szétesik új rendbe gyűlik
köröttem a világ könnyű-hab-illanékony
Sok arca nagyszerű méltó hogy el ne múlják
Én a vámos felsőbb parancs szerint amit tudok
megőrzöm: jónéhány elvillanó
pillanat hab-húsát kővé kövesztve

Művészet kép komolytalan ha külön ügy külön dolog
Nem képeket csinálok nem is művészetet:
az egyenrangú létezőket egyenrangúkkal gazdagítom
felsőbb parancsra a teremtésnek segíték
Vámházamtól búcsúznom kellett itt vagyok
tömérdék munka vár de a múzsa erős erős leszek.

Bátyám beteg

Megint egy darab ég készül leszakadni,
fázósabb világban készülök maradni:
a harmadik bátyám készül idehagyni,
sírjaim készülnek tovább szaporodni.

Míg járva a földön, bár olykor elesve,
de jó volna addig sose keseregve,
nem így: epe-enni reggel-délben-este,
virrasztani szemem éjente veresre.

Szeretet

A legyeket csapóval gyilkolom,
az esti lepkéket meg ujjaimmal.

Kislányom tenyerébe szálka ment:
holnap feltétlen orvoshoz viszem.

Család

Ha kereslek tudom hol vagytok
egy csomóban meg is talállak
Ez majdnem olyan mintha veletek

Lesz hogy térdig lekopna lábam
lesz hogy térdig kophatna mégsem
lesz hogy lábam se lesz már
s lesz hogy már ti se lesztek.

Otthon. Három lány

Megnőnek e kölyök fenyők
az ablak előtt őrt állnak s benéznek
Tíz év húsz év
Ó e fészek!

Kopog az első idegen
az első megy vele
bekopog szól a második
megy a másik vele
bekopog szól a harmadik
még egy elmegy vele
Talán a halál is kopog
akit hív megy vele

Benéznek a kamasz fenyők
Mire néznek?
A falak hűtlenek
Ó e fészek

Ó e fészek
lesz fészke másnak
S arra is ó
a vén fenyők
majd arra is éppúgy vigyáznak.

Változat egy Li Taj-po-versre

Itthon vagyok a szokott ágy ölében.
A szomszédos szobákban feleségem
és lányaim, álomba hullva mélyen.

Bedől a holdfény, padlómra csorog.
Arcom megrándul – hazagondolok.

Csak tövis tüske mindenütt sehol gyümölcs sehol virág
Az oltalom vitézei most támadnak és sértenek
céljuk-veszetten tépik a selyem-nappalt a selyem-éjt
a selyem-szellőt mely virágért szökött eddig közjük
gyümölcsért szökött simogatni őket illatukkal rakódni
aztán elvinni hírük az evangélium-éhezőknek
Csak tövis tüske

A selyem-bőrű asszonyt karjukba lökte
egy várhatatlan robbanás évmilliók makacs kanócán
nászagyak sírok szerelmi lihegés rög-dobaj
gyanútlan mérföldkövei között közeledő

A selyem-bőrű asszony ím forrásvidékké változott
vércsermelyek vérpatakok forrásvidéke teste-lelke

Csak sötétség titoktalan csodátlan
zugok rekeszek hangok nélküli
egy-szövetű sötétség gömb-sötétség
csíráatlan sötétség égtájtalan
A csodákkal a titkokkal teli
a termékeny a szivárvány-szivű
asszony belézuhan

Most lám

kialudt mindene

Csak tövis tüske csak sötétség
Lányunk anyánk nővérünk és hugunk
és szeretőnk vérezve és kihunytan
bolyong sehova-sem-vivő ösvényein

Szembejön vele három gyermek fülébe zöng egy férfihang
lát békés konyha-sarkot forró ágy illata csapja meg orrát
érez fullasztó teljességet emberműhelyt érez magában
könyvet fog föl álmából ébred ölbe bújik és ölbe vesz
de mégis mindez töredék köztük hiány hiány hiány
de mindezt ő teremti csak vagy ő sem a ragaszkodó
élet szeretne megmaradni az egyre lakhatatlanabb
kedves tagokban s persze vérét használja építőanyagnak
holott a vérét kozmikus apály sodorja szívja

Miféle rendbe illik ez?

S lehet-e még rend ezután?

Szólíthatjuk kiálthatunk

más lett az anyanyelve más

Nővérünk anyánk szeretőnk

kinek egy pillantás kinek

elég volt egy-egy mozdulat

félíg nyitott száj dörmögés

értette tudta akibe

kéréseink szándékaink

csábulva dőltek szinte mint

a völgy mélyébe patakok:

nővérünk anyánk szeretőnk

zárt lett konok lett idegen

Lehet-e még rend ezután?

Falon túl kereng sehova-sem-vivő ösvényeken
jaj! jaj!

kígyó-ösvényeken ravasz kanyarok hurkain

jaj! jaj!

a só a szén a víz a mész

a szép szövetség tagjai szétválni készülődnek

jaj! jaj!

ami meg összefogta őket az egyszervolt Erő
mint kirablott fészki madár

jaj! jaj!

kínjai fordított villámán fölcikkanni készül az ürbe.

Higgadt perceimben

Ha most beszélni tudnék veletek
elmondanám:

higgadt perceimben már magamat se
sajnálom értetek halottaim
de még kevésbé titeket
Láthatjátok hogy lábam merre megy
nincs itt mellébeszélés

Addig meg szikrázzék a nap
süssön belém
és süssön rajtam át
árnyéktalan

A minden élők útja végén
úgyis találkozunk.

Egy távoli rokon temetésén meglátogatom bátyám sírját

Itt temettük hozzád egész közel.
Úgy emlékszem, nem ismerted, de tán
sejted, ki volt, hisz gyakran emlegettük.
Ő is csak ötvenhárom évet élt.

Jó volna, hogyha fölkeresnéd:
friss híreket kapnál felőlünk.
Megtudnád, úgy megy minden, mint odáig,
s mert olykor sem a lélek, sem a test
nem üzetik, azt hisszük még ma is,
hogy élni valami különleges-jó,
vagyis megtudnád, hogy nincs semmi újság.

Jó volna, hogyha fölkeresnéd,
segítenéd első lépéseit.
A föld felett kevéske nap süttött rád,
élet szegénye, nagy gyakorlatot
szereztél a dicső fondorlatokban:
a földalatti új világban is
nyilván hamar kiismerted magad:
mutathatnál és mondhatnál neki
néhány hasznos dolgot, néhány tanácsot.

És megbeszélhetnétek közben azt is,
hogyan várjátok a következőt
e nagy familiából, és milyen

álmokkal szoktassátok rendhagyó
országokra, hogy könnyebb legyen
válása majd.

Nos készül már haza
a gyásznép, én is indulok.

Befejezetlen nyár

Fiúk mi történt? Szépen megcsináltuk
mi évenként a búcsúesteket
Csak egyszer akkor nem azon a nyáron
mikor szokatlan parancsok szavára
hol egyikünk hol másikunk
ment el külön s vagy késve vagy sehogyse
jött vissza

Hát nem gondoljátok-e
fiúk hogy itt
sántít még valami?
Hogy így szó nélkül mégse volt való
idegen földekbe feküdnötök
vagy itthon kilépnetek a világból
Hogy ez a kor a búcsú-nélküli
távozás kora volt ugyan de
ezt hiba volna elfogadnunk

Én még fiúk várom ma is
hogy a szokott helyen a fák alatt
a zöld vendéglőben találkozunk majd
hogy annak rendje és módja szerint
elparentáljuk a vakációt

Szeretném megtudni s megérteni
mi történt veletek velünk
Várom fiúk várom fiúk.

Gyászdal-töredék

*V. J. tizenkétéves kislány feje két
tehervagon ütközője közé került.*

Szőrnyethalt.

(Újsághír)

Egyetlen roppanás a csont
cserepei a koponyában
Utak éjszakák örömök
vége

Az ív az úrbe lóg
törött karként az úrbe lóg

A sötétség pókjai
sietve ráfészkelnek

Ó a föld a virág alól
ó a víz a virág alól
kihullt kifolyt a föld a víz

Várhatják a virág-várók
álmodhatnak szirmairól
álmodhatnak illatáról

Ha szirma lesz emlék-szirma
ha illata emlék-illat

Ő gyanútlan másik lábon
másik földön
szökdelt játszva tovább

Új fülébe
valami régi érthetetlen
roppanás visszhangja verődött
Válláról kezéről
egy alig kezdett s fölbomlott kötés
szálai lengtek hínárként csomóstul

Viszi őket
húzza-vonja
koptatja őket
s mire ő maga elolvad a léghen
azok se lesznek sehol

Egyetlen roppanás a csont
cserepei a koponyában
vaskerek vasütközők
csattanása
kegyetlen pont egy születő
mondat után
melynek alanya volt csak
még állítmánya nem

Kevesebb lett a simogatni-való
néhány tenyér éhes marad

Ha tervbe illett a tervet
mért nem tudta előre
a bástya-apa
s a fészek-anyá?

Ha meg nem illett tervbe
miért nem
tudta jobban a szüntelen
zűrzavart
a bástya-apa
s a fészek-anya
hogymost csak legyintenének?

Egyetlen roppanás
a csont
a csont
a koponyában
a csont-cserép
a koponyában
Soha virág
soha mondat
éhes tenyerek
vége
vége

Fordított kígyó

Amit én nyögve keseregve
te azt félkézzel és nevetve

A dolgok sokszor azt hiszem már
szolgálni gyűlnek lábaidnál

S mint a mesében ha kimondod
megoldódik hipp-hopp a gondod

Ha ölsz is amit ölsz az állat
cinkos csöndben múlik ki nálad

Törvényeid csak a tiéid
ha ellesik akkor sem értik
akkor is mint nekem magamnak
mindenkinek titok maradnak

Lám több mint húsz év napja-éje
bonckéses bűvár szenvedélye
lassú szemlélődő nyugalma
forgó hajszája gyűrt unalma
ünnepe lucska tisztasága
öledből nőtt három virága
élet midőn oly egy lehettünk
hogy csak húsunk le nem vetettük –

Mennyit tanultam én azóta
ég-föld-pokol bőszt firtatója

Nyílt ablak és ajtó előttem
fény ömlött szét a vaksötétben

Hány dúvadat domesztikáltam
s ma füttyszóra nyaldossa lábam

Több mint húsz éve csak veled nem
semmire veled nem mehettem

Fordított kígyó ki a bőrét
vedlés helyett növeszti hétrét

Erős dajkám ki esteledve
kész bizton kész az új szerepre
s pislákoló szememre nézve
majd fölvesz karja bölcsejébe
fölvesz haját arcomra szórja
s fülembé zsondul altatója.

Rám számíthat

Koravén lóg a melle mindegy
állatok úrasszonya lett
azoknak meg mi kell ha van mit enni
s tiszta az almuk

Legyen vele irgalmas a munka
s az álom
sőt olykor a betegség:
dugja el régi képeit a dobozban
és az emlékezetben
hitesse el vele hogy sorsa teste
együtt-lép az idővel
hogy úgy volt jó ahogy volt és ahogy van

Rám számíthat én nem fogok beszélni
tőlem sose hall majd a bástya-mellű
izmos kamaszlányról ki a paraszt-
munkában (szégyenkező városi
szemem előtt) úgy mozgott mintha táncban
s kinek egy ákombákom levelét
olyan akár egy szál pipacs
őrzöm ma is

Én nem fogok beszélni
vagy legfeljebb mint aki messziről jött
és füle szeme van csak
s másról se tud mint amit éppen észlel.

Régi Szilveszter

Tombola volt s tánc hajnalig.
Ternó, kvaternó . . ., porcelán-
bögrét és káposztagyálut
nyertem, s parasztlegény-barátaimmal,
mikor magunk maradtunk,
eljártam egy kesergőt.
Aztán meg szürkület felé
újévet indultunk köszönteni.

Egy ifjú párhoz vitt első utunk.
A férj – kevéssel azelőtt legény-
pajtásunk – ádáz bömbölésre
eresztett csak be.

A szobába törtünk.
Az asszony két fonatba bontott
hajával, pislogó szemével ágyban
maradt, és csöppet sem látszott örülni.
Cigánydalt ordítoztunk, bort kerestünk.
A férj hosszú alsóban futkosott,
míg nem került elő ital.

A melegtől, a döngölt szoba föld-
szagától, az asszonytest és az ágy
illatától szédülve támolýogtam
ki a szabadba, szinte úgy vedeltem

a csípős, tiszta levegőt, de akkor
egyszerre fájni kezdtem, szóval
s rosszkedvű lettem, és hiába
kérdték társaim: „Mi van veled?”
otthagytam válasz nélkül őket.

Rézhangú trombiták

Majd az ég aludni akarna
veled vágná szemét lehúnyni

Bolyhos ködökbe bújt a város
tejüveg állt a fák elébe

Öreg töltés a Duna partján
lakodalmas víg banda fújja

Nyelvemen az olcsó bor íze
nemrég csókolt meg a menyasszony

Szerettem akkor is szerettem
hancúrozhattam fészek őrzött

Rézhangú trombiták rezegnek
zene csillog a tompaságban

Nekem is van párom a táncban
de ez a párom nem a párom

az én párom mellembe bújt el
mindenkire mosolygok érte

Kimennék a köd rám ömölne
körülömölne foglya lennék

Hanem rézhangok zengenének
arcon csókolna a menyasszony

Eljönne értem a menyasszony
megszöktetne a régi banda.

Valahol képletes

Valahol képletes zugokban igazi
ajándékok miközben elcsalták volna százan
mesével lobogó vallomással erővel
a hódító gyönyör mindig-faló hevében:
te őrizted nekem mindig-faló hevemnek
előbb személytelennek csak később ismerősnek
hittel hívén amit szégyenkeztem tagadni
hogy üdvösségedet kapod tőlem cserében

Kezed üres kezem üres mi lesz velünk?

Tűz és jég

Tücsökhang fekete fodra
reszket föl a csillagokra
a csillagok is remegnek
ében jégben dideregnek

Parázs ég csontjainkban
ereinkben áram cikkan
testünk tornyos-nagy máglya
az ég magasát veri lángja

Tűz-ujjad ahol érint
bőröm majdhogy kivérzik
ami bennem legbent székel
az is hozzád veszékel

az is jutván közeledbe
beléd átcsapni szeretne
s bár összekavarva a rendet
veled egybeömlni benned

A csillagok remegnek
ében jégben dideregnek

Zuzmara hull az égből
szánk széle vacogva kékül

Testünk tornyos-nagy máglya
tarajostul megfagy a lángja
s vészjelként olthatatlan
vöröslik az alkonyatban.

Időtlen

Nem az hogy én s te . . . Ez kit érdekel?
Hanem a régi és mai
s majdani szeretők –

Sokáig nem mert fogalmazni
szájuk se testük
Voltak egymásnak ismerős
voltak embertárs voltak senki több

De valahol már egymáshoz hajoltak
egy ágyban tértek nyugovóra
egyszerre borzongtak meg néhanap

Aztán a jelek sokasodtak
s a maguknak megtanult szerepet
nem bírták titkolni tovább

Furcsállták hogy mintha visszhang verődne
mintha tükörbe néznének olyan

Akár a régi és mai
s majdani szeretők.

Este

Visszatartott-lélegzetű világ
legyőzetésből nőtt harmóniák
midőn a béke béke már a cél
s a megnyugvás a legfőbb szenvedély
mert fölgyülemlett úgy a harc belül
hogy kis híján túlcserdül és kidúl
s – olvasztott érc – árad félelmesen

Távol villámok késő szerelem.

Röp-vallomás

A jó gyümölcsök húsa a hegyi
táj a kényelmes ág takargatott
gyöngéim a tükör s a tiszta versek
közé kerültél számomra szeretlek.

Triptichon amoris

I

Ó, e szerelem! Ha több se volna,
világraszóló éhségem ellen
de gyöngé volna,
de semmi volna!

Száz gyomrot kell megtöltenem,
ezer szájat kell jóllakatnom.

Hol a tavaszok, hol a hajnalok
izgalma-láza?

Hol az őszyk,
hol az alkonyok fészék-illata?

Hol a levegő körülöttem?
Botolva kapkod a tüdő.

Hol a levegő körülöttem?

Hol a fény? Korom szállt a napra.
Hol a meleg? Elbújt a nap,
nyirkos felhők mögé lapult.
Ruhaszárító padlás a világ.

Hol a tudós nyelv? Duruzsolhatok,
kiálthatok, nem bólínt vissza értőn
a fal, a fa, a kávésbögre széle.

Hol a kerektség, hol az ég,
apám, anyám, testvéreim,
az első rímek, első lányok,
az út hossza, a gödör messzesége,
testem könnyű hajlásai,
könnyű testem szép bűnei,
szép bűneim örömei?

Ó, e szerelem! Ha több se volna,
de semmi volna,
de semmi volna!

Monstrum-éhségem fölriadt,
száz torka, ezer szája tátog:
táplálékomnak kellenél,

táplálékomnak kellenél!

2

A szeretők elkomolyodnak.

A szeretőkre gond zuhan.

Nincs ennél játék igazabb,
nem lehet benne játszani.

Egy mozdulat, szemvillanás,
véletlen sóhaj: végzetes

jel, jelkép.

Mindig sors forog
kockán, mindennek árnya nő,
öblös-makacs visszhangja támad,
sok ágbogú értelme nő.

Vigyázz, ha karod emeled,
vigyázz, ha szoknyád igazítod!
Én is mint a fontos rabok
személyes börtönőre, oly
éberem élek érdekedben,
hogy a játék játék legyen,
míg föl nem falja az idő.

3

Féltenélek, de vajon ki a gyöngébb?
Pokolra induló Istár, van mit levetned.
Nekem szinte bőröm maradt csak,
szinte csak életem maradt.

Felölünk nyilván elvégeztetett.
A kirajzolt jövő ábráiba
engedékenyen ömlik bele sorsunk.
A jaj nem menti, fullasztja a szívet.

Hűs szél csap föl az örvény mélyiből.
Tudnom kellene, hány nap a világ.
Úgy markolnom, s lazítanom a markom,
hogy ne kelljen majd fölfeszíteni.

Te légy okos! Ha van kedved, lehetsz.
Lobogás helyett másik lobogás,
máglya helyett, tűzvész helyett
békességes-langy enyhület,

melybe távolról villog láng, üvöltés
távolról zúdul majd, attól, aki,
mert késő vesztenie már:
mindent veszít.

LÉLEK ÉS ŐSZ

Letört ág

Zengő, muzsikás sátor itt fölöttem
a virágbaborult nagy kajszifa.
Ezernyi méh az ágbogak között.
A világ: zsongás, a világ: virág.

S a törzs mellett egy bimbóban letört ág.
Kinyílni próbál s gyéren nyílik is.
Nem bírja, hogy a felhőkig csapó,
határanincs életben ő ne éljen.

Nehéz április

Rágják a szavak szám, felhős a világ,
köd fekszi be szívem, dideregnek a fák.
Beszélni szeretnék, kimondani, ó,
oldódjon a fojtó oldódnivaló.

Hát persze a felhők! Túl rajtuk a nap,
túl rajtuk a kék ég szikrázva ragyog.
Elmennek a felhők, kék mindig az ég.
Hát persze a bölcsnek e vígasz elég.

Búsongani, zúgni, nevetni nagyot
én csak, ha okom van, bírok s akarok.
Ha – mint a pohárból kicsordul a víz –
belőlem az ének csordul maga is.

Majd győz a tavasz. Jó. Még ő van alul.
Országos eső hull, csattog konokul.
Rágják a szavak szám, üdvömbbe kerül,
kimondani ezt s most ha nem sikerül.

Újjárendezés

Ez nincs többé az él tovább
amaz meg ott új Fák virágok
tavasz Hogy is van és hogy is lesz?

Tél volt a tetszhalál szaka
de a nyár bennem folytatódott
teljessége meg csonkasága

Gyümölcsökbe haraptam és
leveleket tépkedtem és
füves árnyékba heveredtem

Íme az élő bizonyíték

íme az élő cáfolat

most kerül minden a helyére

Szélesre kell a szívet tártni:

könnyen menjen ha veszteni

könnyen menjen ha nyerni kell

Aki belém néz nemsokára

először nyilván rám sem ismer.

Áprilisi változatok

I

Az ének fényét a szürkesség
lobbantja föl a fény a fül fénye
mindent beföd s a szem
nyugodtan hunyorog érzi
hogy a jó erő erősebb
közeleg a szem fénye is már
s akkor ki lehet állni
az ég alá: a csontok
furataiban a vér
vastag nedveiben
s a szív
sikátoraiban
fölkél a nap

Ó hajnali madárkar!

2

Valami jöttmentnek néznek bizonyyal
a kert madarai a rengeteg friss
levél virág formálódó gyümölcs közt
a gazdag földön melynek asztalán
ők táplálékuk mindig megleglik
valami jöttmentnek ki úgy reméli
kicsit marad csak és máris továbbáll
mert napnak fénynek levegőnek és
állatnak és növénynek az egész
békésen zümmögő harmóniának
nincs semmi de semmi szüksége rá.

Madárszó virágzó gyümölcsfák nyirkos fűszag

tavas

most április van rólatok
kellene verset írnom tavaszi
verset

De én már jó néhány nap óta
egy korhadt törzshöz járok vissza folyton
mely mégis így is koronát nevel
s holott a pusztulás országa szinte
úgy tartja magasba az életet
mint vénasszony-kar virágkosarat.

Távoli házak

Itt nem riasztják annyian
itt lomhább a sötétség
Nagy tömbjeit kevesebb váll viszi
könnyebben beroskad az alagút
mely egymáshoz és magunkhoz vezet
Itt tehetősebb a magány
ügyetlenebb az áldozat
S ha égre száll a hold
itt ezüstsobrokat farag
sajgássá válik a természetes vágy
húsunkban fölébred a gyermek.

Vers nélkül

Szinte hajnalban lehevertem
e lobogó zöld nyári kertben,
s unszoltam, vártam szeliden,
hogy a múzsa enyém legyen.

Most késő délutánra jár,
de papirom üresen áll;
s kár volna magam gyötrenem
sorokkal, verssel töltenem.

Szirt-nyugalom, kör-teljes-élet,
igaz állatok és növények!
Ilyen csodák közt mit keres-
ne, mire lenne jó a vers?

Alkonyodó város a hegyről

Előbb a tetők meg a tűzfalak
s a kémények lázongó tönkjei
aztán az ablakok
majd az utcai lámpák
végül egy roppant fekete korong.

Megtartani

Spirális füttyszót ír a gerle-szárny,
amint a lombból a madár kiszáll,
s szerelmes hasbeszélőként meleg
búgással összefonja a leget;

meleg búgással, szinte pelyheket
hullatva szét a csöndes kert felett,
hol a tövek köré lapult az árny
e későnyári koradélután.

S mindez bennem s mindebben semmi új,
de oly igaz s oly bírhatatlanul,
hogy le kell írni s úgy megtartani:

hadd tudjam majd a téli ég alatt
ricsajgó-forgó varjú-áradat
mögött is látni még és hallani.

Augusztusi éj

Az égbolt lassan elfordul nyugatnak
a Göncöl rúdja átkaszál fölöttem
Kihunynak a fényszóró ablakok

Nem tudni hol bőszt házörzők ugatnak
ezerhangú tücsökkar zeng köröttem
Magam vagyok nagyon magam vagyok.

Lélek és ősz

Akvarell-táj kő-lélek márvány-lélek
A márványnak nem árt a pára nem árt a kőnek
Láthat a szem bolyhos kontúrokat zilált
síkokat omlatag szerkezetet: a lélek
kő márvány a lélek a változó évszakra mitse hederít

A lélek évszakai mások a lélek ideje más:
vénebben jár a vén tőkék és fák között
ismeri makacs ritmusuk buzgó rabságuk ismeri
gyámoltalan védekezésük hogy mindenről lemondanak
csak megmaradjanak kopáran szürkén bármiképp

Egy-nyári lepkék bogarak tébolya pezseg mindenütt
a pusztulás előtti láz kavarja-űzi őket
A lélek kő-nyugodt előre s vissza tudja már
lepkék bogarak istene kiben szorozva-osztva
jelen van sorsuk-lényük valahány mozdulása

A pára majd fölszáll a lepkék bogarak tébolya kihuny
új arcot ölt a táj aztán megint aztán megint
cirmosodik a szem kútja mélyül sötétedik
A lélek kő márvány a lélek szigorú és kemény
legföljebb néhány karcolásnyit változik.

Akkor már

Dolgukat megtették virágoztak teremtek
Hízelegtem nekik most hagyom a hidegnek
Kifelé a melegből nézem amint a kósza
vizes szél ágaik lazítja és csomózza
S ha majd eső se lesz már ha szél se fúj
s lassan módszeresen a fagy ha fölvonul
ha szűrő vágó hideg-fegyvereivel
hol ezt kínozza meg hol amaszt gyöngíti el
sőt hogyha kedve szottyan úrnak a gyilkolásra
egyiket-másikat halálíg is csigázza
hisz nem segíthetek morgom majd úgysem ezen
akkor már ki se nézek szemérmesen.

El kell viselnem

Idén is volt tavasz
békételen
s nyár, vígan termő és teremni kénytelen,
órák, percek, méltók túlélni az
időt, vagy másképp, hogyha élve nem,
maradni meg.

Mit tudtam tenni értük?
Láttam csodáik,
mégis ritkán jutván odáig,
hogy burkot is vonjak körébük,
s őrizzem őket épségben sokáig
mindenkinek.

Kevés vagyok a zúgó
időt torlasztani,
kevés az elmúlást műlasztani:
nincs rajtam át kibúvó,
csak néhány apró rést tudok szakasztani
a napnak.

Különben háborogva
és tehetetlen
el kell viselnem,
hogy lökjön sárba és mocsokba
derűt, zöldet kérlelhetetlen
az ősz.

Paysage

Madarak a hófelhő-szürke égen
Látóhatárnyi pusztaság
szemernyi élet
Iránya lám van a madárcsapatnak
célja ki tudja
bár kanyar nélkül tűnnek el
az átlátszóból nőtt homályban.

Téli ünnep

A sár éppúgy sár, mint akármikor. Éppúgy bemocskolja a kristály-szél alját, mint például három hete. Éppoly szomorú a málló vakolat porlása a falon s a leveletlen gallyak bádogsörgése az akácfán.

De jön az ünnep, s nő, fényesedik. Megtölti a szíveket, s kidől belőlük. A sár, a gally-csörgés, a málló vakolat: kellék lesz, épp idevaló. Az ünnepé, mely hívja őket, s lábához szelidíti. Az ünnepé, mely oly mérhetetlenül hatalmas, hogy még ellenségét is magához engedheti kockázat, aggodalom nélkül.

Az ünnep a szív legfőbb gazdagsága.

Betűrendes mutató

Ablakon keresztül	7
A Dunánál	64
A férfi visszatér	242
Agrigento	165
A gyermekemhez	31
A halott leány	23
A híd panasza	17
Ajándék	213
A „Jó Halál”-templom kriptájában	169
A kertben	237
Aki sok szépet . . .	38
Akkor már	334
Alázat	76
Alkonyat a város-szélről	20
Alkonyodó város a hegyről	331
Alsóbélatelep, 1963	237
A magányról	90
A menekülő	93
Amor sanctus	198
Anyám	202
Anyám, halottas ágyon	253
A nyugtalanság dícsérete	184
Apák anyák istenek	201
Ars amatoria	269
Ars poetica	233
A távozó	96
A test csodái	278
A testemhez	75
Atlantisz	242
Augusztusi éj	332
Az örögi erdőben	158
Áldottak az éjszakák	36

Áprilisi változatok	329
Árnyék	69
Barátaim barátaim	257
Bátyám beteg	304
Befejezetlen nyár	311
Béke	181
Biztató	232
Bízunk a test köznapi életében	268
Bogácsné és a púp	293
Bolyongó	307
Borsszemek	229
Capitolium	166
Carmen lugubre	25
Cigánydalok	10
Csak a múltot	88
Család	305
Csata	153
Csontjaimba tüzet rekesztettél . . .	47
Csömör	31
Csendes lázadás	16
Csörög a fagyos föld	192
Dal	93
December	23
Didergő	154
Dzsungelbe indulsz . . .	53
Egyéb	177
Egy életteretlenséghez	185
Egy „fővárosi” író	175
Egy halott költőhöz	11
Egy hülyéhez, gyermekkori barátomhoz	87
Egy irodalmi minden	176

Egy megfagyott körtefa-csemetére	149
Egy szerkesztőre	292
Egy távoli rokon temetésén meglátogatom bátyám sírját	310
Egy üdülő naplójából	239
El kell viselnem	334
Ellenpontok	279
Előszó	61
Emlék	97
Epigrammák	83
Este	321
Esti ablak mögött	241
Éjfél után	168
Évforduló	28
 Falun	 63
Faültető	228
Felhő	256
Finommívű csodatükör . . .	48
Flóra-pihenő	159
Fogyó világ	95
Fordított kigyó	314
Följegyzés	194
Franz Kafka: Levelek Milénához	302
Fuss vele, idő . . .	49
Füves hegy oldalán . . .	43
 Groteszk	 230
Gyászdal-töredék	312
Gyermek	249
Gyermeki bölcsességem	288
Gyermekkori táj	161
Gyümölcs	249

Hazafelé	290
Higgadt perceimben	309
Hívó	200
Holt anyám születésnapjára	253
Hozzád mindenkéért	264
Hülye	10
Hús rend felé	268
Idegenben	163
Idegen város	248
Ideje lenne	298
Idéző	255
Időtlen	320
Igénytelen Faust	279
Inak	209
Irodalom	174
Január	247
Jobb ha előbb	284
Jön az angyal	280
Kakasszót várva	283
Karácsonyfa-díszítés	29
Kendő	80
Kenyér	223
Kert júliusban	155
Késő dalok	234
Késő kérés apámhoz	26
Két bátyámra	256
Két hang	225
Két metamorfózis	290
Kifelé	282
Ki hozzám vagy jövődő . . .	44
Kijátszani végre	204
Kit nyugtalan ágyad	78

Kiűzetés	286
Kodály	301
Köszönöm	232
Küszöb	296
Lámpás	291
Lányok	272
Látvány	263
Lefelé	187
Letört ág	327
Lélek és ősz	333
Lépcső	224
Liliom	239
Magános fa	19
Május	61
Március	151
Már fáj nagyon . . .	55
Már nem odázhatom	265
Másik ősz	246
Mecseki séta	33
Megtartani	332
Mentség	285
Mi lesz?	266
Mint a kút	79
Mint kezdetben	226
M. J. halálára	197
Most a föld az úr . . .	45
Mozdulatlanság	7
Naplójegyzet	85
Nehéz április	327
Ne legyen több	227
Neked	207
Nem is a kívánság	271

Négy napja-éje	291
Népdal-variáció	188
Nosztalgia	208
November	246
Nő a vonaton	212
Nő kutyával	286
Nyár	155
Nyárelő	236
Nyáréjszaka	238
Ocsúdó évek	99
Október	191
Otthon. Három lány	305
Ó társaim . . .	186
Őszi kérdés	22
Őszi zápor	245
Ősz lépeget . . .	50
Paysage	335
Párbeszéd	84
Példa	295
Philémon és Baukisz	287
Pietà	173
Rám számíthat	316
Rendhagyó napok	285
Régi szilveszter	317
Rézhangú trombiták	318
Riadozó kezed	271
Ritmus, rend, zene	277
Rousseau a vámos	303
Római vázlatok	167
Röp-vallomás	322
Rövid lélegzetre	8

Séta és meditáció	243
Szabadulás	91
Szavaidtól fölhussant a bánat . . .	44
Szeptember	156
Szerelem	208
Szeretet	305
Szilveszter-este	37
Szívem hús felhők . . .	54
Szólj meg bennem!	15
Szomját meg éhét	227
Szorongás	86
Szükséges búcsúd . . .	56
Találkozás	254
Talán elkésett üzenet	258
Tanács	18
Tavaszi	150
Távoli házak	330
Testi háború	214
Tél	62
Tél felé	34
Téli éjszakák	247
Téli ünnep	336
Threnos	195
Törvény	190
Triptichon amoris	322
Tűz és jég	319
Új Halál-versek	70
Újjárendezés	328
Utak	182
Valahol képletes	319
Vasárnap délelőtt	224
Változat egy Li Taj-po-versre	306

Változás	164
Vázlatok portrékhöz	294
Veled a télbe	265
Verseim sorsa	297
Vers nélkül	331
Vers Rómából	170
Veszélyes úton jársz . . .	46
Védemedben	81
Villanások	278
Virág virág virág	270
Zöld és fény	235

Tartalom

MOZDULATLANSÁG (1936-1938)

Mozdulatlanság	7
Ablakon keresztül	7
Rövid lélegzetre	8
Hülye	10
Cigánydalok	10
Egy halott költőhöz	11

A HÍD PANASZA (1938-1943)

Szólalj meg bennem!	15
Csendes lázadás	16
A híd panasza	17
Tanács	18
Magános fa	19
Alkonyat a város-szélről	20
Őszi kérdés	22
December	23
A halott leány	23
Carmen lugubre	25
Késő kérés apámhoz	26
Évforduló	28
Karácsonyfa-díszítés	29
Csömör	31
A gyermekemhez	31
Mecseki séta	33
Tél felé	34
Áldottak az éjszakák	36
Szilveszter-este	37
Aki sok szépet...	38

NAPLÓRÉSZLETEK

Füves hegy oldalán...	43
Ki hozzám vagy jövődő...	44
Szavaidtól fölhussant a bánat...	44
Most a föld az úr...	45
Veszélyes úton jársz...	46
Csontjaimba tüzet rekesztettél...	47
Finommívű csodatükör...	48
Fuss vele, idő...	49
Ősz lépeget...	50
Dzsungelbe indulsz...	53
Szívem hús felhők...	54
Már fáj nagyon...	55
Szükséges búcsúd...	56

SZABADULÁS (1943-1947)

Előszó	61
Május	61
Tél	62
Falun	63
A Dunánál	64
Árnyék	69
Új Halál-versek	70
A testemhez	75
Alázat	76
Kit nyugtalan ágyad	78
Mint a kút	79
Kendő	80
Védelmesben	81
Epigrammák	83
Párbeszéd	84
Naplójegyzet	85
Szorongás	86
Egy hülyéhez, gyermekkori barátomhoz	87

Csak a múltot	88
A magányról	90
Szabadulás	91
Dal	93
A menekülő	93
Fogyó világ	95
A távozó	96
Emlék	97
OCSÚDÓ ÉVEK <i>önéletrajzi költemény</i>	
(1953-1954)	99
A SZÓ ÜNNEPE (1947-1958)	
A TÁJ ÉNEKEI	
Egy megfagyott körtefa-csemetére	149
Tavaszi	150
Március	151
Csata	153
Didergő	154
Kert júliusban	155
Nyár	155
Szeptember	156
Az ürögi erdőben	158
Flóra-pihenő	159
Gyermekkori táj	161
Idegenben	163
Változás	164
Agrigento	165
Capitolium	166
Római vázlatok	167
Éjfél után	168
A „Jó Halál”-templom kriptájában	169
Vers Rómából	170
Pietà	173

EPIGRAMMÁK

Irodalom	174
Egy „fővárosi” író	175
Egy irodalmi mindenés	176
Egyéb	177

MAGÁNBESZÉD

Béke	181
Utak	182
A nyugtalanság dicsérete	184
Egy élhetetlenhez	185
Ó társaim...	186
Lefelé	187
Népdal-variáció	188
Törvény	190
Október	191
Csörög a fagyos föld	192
Följegyzés	194
Threnos	195
M. J. halálára	197
Amor sanctus	198
Hívó	200
Apák anyák istenek	201
Anyám	202
Kijátszani végre	204

AJÁNDÉK

Neked	207
Szerelem	208
Nosztalgia	208
I.....nak	209
Nő a vonaton	212
Ajándék	213
Testi háború	214

SÉTA ÉS MEDITÁCIÓ (1959-1964)

FAÜLTETŐ

Kenyér	223
Lépcső	224
Vasárnap délelőtt	224
Két hang	225
Mint kezdetben	226
Szomját meg éhét	227
Ne legyen több	227
Faültető	228
Borsszemek	229
Groteszk	230
Köszönöm	232
Biztató	232
Ars poetica	233
Késő dalok	234
Zöld és fény	235
Nyárelő	236
A kertben	237
Alsóbélatelep, 1963	237
Nyáréjszaka	238
Liliom	239
Egy üdülő naplójából	239
Esti ablak mögött	241
Atlantisz	242
A férfi visszatér	242
Séta és meditáció	243
Őszi zápor	245
Másik ősz	246
November	246
Január	247
Téli éjszakák	247
Idegen város	248

Gyümölcs	249
Gyermek	249

FELHŐ

Anyám, halottas ágyon	253
Holt anyám születésnapjára	253
Találkozás	254
Idéző	255
Két bátyámra	256
Felhő	256
Barátaim barátaim	257
Talán elkésett üzenet	258

VIRÁG VIRÁG VIRÁG

Látvány	263
Hozzád mindenkiért	264
Már nem odázhatom	265
Veled a télbe	265
Mi lesz?	266
Bízzunk a test köznapi életében	268
Hűs rend felé	268
Ars amatoria	269
Virág virág virág	270
Nem is a kívánság	271
Riadozó kezéd	271
Lányok	272

LÉLEK ÉS ŐSZ (1965–1967)

ELLENPONTOK

Ritmus, rend, zene	277
A test csodái	278
Villanások	278
Igénytelen Faust	279
Ellenpontok	279

Jön az angyal	280
Kifelé	282
Kakasszót várva	283
Jobb ha előbb	284
Mentség	285
Rendhagyó napok	285
Nő kutyával	286
Kiűzetés	286
Philémon és Baukisz	287
Gyermeki bölcsességem	288
Hazafelé	290
Két metamorfózis	290
Lámpás	291
Négy napja-éje	291
Egy szerkesztőre	292
Bogácsné és a púp	293
Vázlatok portrékhöz	294
Példa	295
Küszöb	296
Verseim sorsa	297
Ideje lenne	298

CSALÁD

Kodály	301
Franz Kafka: Levelek Milénához	302
Rousseau a vámos	303
Bátyám beteg	304
Szeretet	305
Család	305
Otthon. Három lány	305
Változat egy Li Taj-po-versre	306
Bolyongó	307
Higgadt perceimben	309
Egy távoli rokon temetésén meglátogatom bátyám sírját	310

Befejezetlen nyár	311
Gyászdal-töredék	312
Fordított kigyó	314
Rám számíthat	316
Régi szilveszter	317
Rézhangú trombiták	318
Valahol képletes	319
Tűz és jég	319
Időtlen	320
Este	321
Röp-vallomás	322
Triptichon amoris	322

LÉLEK ÉS ŐSZ

Letört ág	327
Nehéz április	327
Újjárendezés	328
Áprilisi változatok	329
Távoli házak	330
Vers nélkül	331
Alkonyodó város a hegyről	331
Megtartani	332
Augusztusi éj	332
Lélek és ősz	333
Akkor már	334
El kell viselnem	334
Paysage	335
Téli ünnep	336
Betűrendes mutató	337

109162

Az illusztrációk, valamint a burkoló- és kötésterv
Würtz Ádám munkája

Felelős kiadó a Magvető Könyvkiadó
igazgatója · Felelős szerkesztő Csanádi
Imre · Műszaki vezető Beck Péter · Tipog-
ráfus Szirmai László · Kiadványszám
1379 · Betűtípus Baskerville · Megjelent
31,2 (A5) ív terjedelemben, 2100 példány-
ban · MSZ 5601—59 és 5602—55 · MA
964—1—7071 · Pécsi Szikra Nyomda,
69-5490 F. v.: Melles Rezső

E kötet első verseit egy alig húszéves fiatalember írta, az utolsókat egy ötvenen túl járó férfi. A több mint három évtizedes költői pálya nem hökkent meg látványos színeváltozásokkal. A szavak ugyan árnyalódnak, hitelesednek, a versmondat egyszerűsödik, pontosabbá válik, de a hang lényegében ugyanaz marad: a filozófiai töltésű dráma hangja. Csorba Győző verseiben az élmény – még a legköznapiabb is – bölcséleti mélységet kap. Megoldásokhoz azonban csak ritkán jut el, akkor is rövid időre. Igazságai azonnal fölidézik ellentéteiket, szilárdnak hitt megfogalmazásai inogni kezdenek, s újra-újra harcba kell szállnia biztosabb hódításokért. Nyilván ez a folytonos készenléti állapot és küzdelem teszi vonzóvá, sőt, izgalmassá költészetét szokványtematikája –: élet, halál, szerelem, táj, család, művészi, emberi ideálok – ellenére. A szüntelen ismétlődő kérdések és feleletek változatai között sokan rálelnek arra, amit magukénak éreznek, ami helyettük beszél. A kereső körüljárás ugyanakkor termékeny feszültséget kelt az azonosuló olvasóban.

A költő művészi fegyverzeté korszerű és hiánytalan. Láthatóan képes a legbonyolultabb feladatok elvégzésére is. Hogy mégsem enged a rutin csábításainak, azt erős felelősségtudatának köszönheti.

Csorba Győző válogatott kötete módot ad rá, hogy költészetének kedvelői együtt lássák a különféle, többnyire rég nem kapható kötetekben megjelent verseinek legjavát.

